

Turun yliopisto
University of Turku

MEHILÄISLAKI

Korkojen vähennysoikeuden rajoittaminen Suomessa

Yritysjuridiikka, Pro gradu -tutkielma

Laatija:

Anna Bernitz

Ohjaaja:

Prof. Matti J. Sillanpää

Prof. Raimo Immonen

19.2.2013

Helsinki

Turun kauppakorkeakoulu • Turku School of Economics

SISÄLLYS

SISÄLLYS	ii
LÄHTEET	iv
OIKEUSKÄYTÄNTÖ	xv
LYHENTEET	xvi
1. JOHDANTO	1
1.1. Mehiläisestä mehiläislakiin	1
1.2. Tutkielman rajaus ja kysymyksenasettelu	4
1.3. Metodi ja lähteet	5
1.4. Rakenne	6
2. SYYT ILMIÖN TAUSTALLA	9
2.1. Konsernirakenne	9
2.1.1. Liiketoiminnan harjoittaminen konsernin muodossa	9
2.1.2. Konsernin määrittelystä	11
2.1.3. Konserniverotuksesta	14
2.1.4. Konsernin rahoituksesta	16
2.2. Verosopimukset	19
2.3. EU-oikeuden vaikutuksesta	23
2.3.1. Lähtökohtia	23
2.3.2. Yhteisön tuomioistuimen linjauksia	25
2.3.3. Korko-rojaltidirektiivi	29
2.3.4. CCCTB – ikuisuushankkeesta ratkaisu EU:n jäsenvaltioiden kansallisten veropohjien rapautumiseen?	32
2.4. Elinkeinotoimintaan liittyvien korkojen verotus Suomessa	33
2.4.1. Menon vähennyskelpoisuus	33
2.4.2. Koron määritelmä	35
3. VAIHTOEHDOT KORKOVÄHENNYSOIKEUDEN RAJOITTAMISEKSI	38
3.1. Siirtohintaoikaisu	38
3.2. Yleinen veronkiertosäännös	40
3.3. Alikapitalisointi	41
3.4. Tuloslaskelmaan perustuva rajoitus	44
3.5. Kohdennettu rajoitus	45
3.6. Korkotulojen lähdeverotus	46
3.7. Verokannustimet	48

4. RUOTSI JA RÄNTESNURRAT VERTAILUKOHTANA	52
4.1. Taustaa rajoitusten ottamiselle tuloverolakiin.....	52
4.2. Vuonna 2009 voimaan tulleet rajoitussäännökset	55
4.3. Uusien säännösten seuranta ja raportointi	57
4.4. Sääntelyn muutospaineet.....	59
4.5. Suomen yleinen rajoitus verrattuna Ruotsin kohdennettuun rajoitukseen	62
5. HANKE KORKOJEN VÄHENNYSOIKEUDEN RAJOITTAMISEKSI SUOMESSA	64
5.1. Selvitys korkovähennysrajoituksista elinkeinotulon verotuksessa (2009).....	64
5.2. Laki elinkeinotulon verottamisesta annetun lain ja verotusmenettelylain 65 §:n muuttamisesta	65
5.2.1. Uusi EVL 18 a §.....	65
5.2.2. Kolmiosainen testi.....	66
5.2.3. Etuyhteyden määritelmä	67
5.2.4. Konsernitasetesti vapautussäännöksenä	69
5.2.5. Vähennyskelvottomien nettokorkomenojen carry forward	69
5.2.6. Esityksestä annetuista lausunnoista.....	71
6. LOPUKSI.....	76

LÄHTEET

Kirjallisuus ja virallislähteet

Andersson 2003

Andersson, Edward: Alikapitalisointi ja syrjäntäkielto. Verotus 5/2003, s. 460 – 468.

Andersson 2004

Andersson, Krister: Beskattning av räntekostnader i internationella koncerner. SvSkT 9/2004, s.607 – 608.

Andersson 2011

Andersson, Thomas: Ränteavdragsbegränsning i bolagssektorn, några erfarenheter två år senare. SvSkT 4/2011, s. 356 – 366.

Andersson – Ikkala – Penttilä 2009

Andersson, Edward – Ikkala, Jarmo – Penttilä, Seppo: Elinkeinoverolain kommentaari. Talentum. 12. uudistettu painos. Helsinki 2009.

Beiser 2008

Beiser, Reinhold: Verrechnungspreise im Gemeinschaftsrecht. IStR 2008 s. 587 – 591. Internationales Steuerrecht.

Dahlberg 2005

Dahlberg, Mattias: Direct Taxation in Relation to the Freedom of Establishment and the Free Movement of Capital. Kluwer Law International 2005.

EK 2009

Lausunto valtiovarainministeriölle 1.6.2009. Korkovähennysrajoitukset elinkeinotulon verotuksessa.

EK 2012a

Lausunto: Luonnos hallituksen esitykseksi koskien korkovähennysoikeuden rajoittamista, 25.5.2012.

EK 2012b

Lausunto: Luonnos hallituksen esitykseksi koskien korkovähennysoikeuden rajoittamista, 28.9.2012.

Energiateollisuus 2012

Luonnos hallituksen esitykseksi koskien korkovähennysoikeuden rajoittamista, 28.9.2012.

EU Press release 2009

EU press release IP/09/1100 "State aid: Commission endorses Dutch "Groepsrentebox" tax break scheme", 8.5.2009.

EV 156/2012 vp.

Eduskunnan vastaus Hallituksen esityksestä 146/2012 laeiksi elinkeinotulon verottamisesta annetun lain ja verotusmenettelystä annetun lain 65 §:n muuttamisesta.

Finansdepartementet 2012

Effektivare ränteavdragsbegränsningar, Mars 2012.

FK 2009

Lausunto valtiovarainministeriölle 25.8.2009. Korkovähennysrajoitukset elinkeinotulon verotuksessa.

FK 2012a

Lausunto valtiovarainministeriölle: luonnos hallituksen esitykseksi korkomenojen vähentämisen rajoittamisesta verotuksessa, 24.5.2012.

FK 2012b

Lausunto valtiovarainministeriölle: Luonos hallituksen esitykseksi laeiksi elinkeinotulon verottamisesta annetun lain ja verotusmenettelystä annetun lain 65 §:n muuttamisesta, 27.9.2012.

FVCA 2012a

Valtiovarainministeriön lausuntopyyntö hallituksen esityksestä VM044:00/2012, laadittu 25.5.2012.

FVCA 2012b

Hallituksen esitys elinkeinotulon verottamisesta annetun lain muuttamisesta ja verotusmenettelystä annetun lain 65 §:n muuttamisesta, VM 044:00/2012. Muistio lakiesityksestä, laadittu 24.9.2012.

Hallitusohjelma 2011

Pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen ohjelma 22.6.2011.

Haufler – Runkel 2008

Haufler, Andreas – Runkel, Marco: Multinationals' capital structures, thin capitalization rules and corporate tax competition, European Tax Policy Forum 2008.

HE 172/1967 vp.

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi elinkeinotulon verottamisesta ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi.

HE 92/1986 vp.

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi konserniavustuksesta verotuksessa.

HE 137/2003 vp.

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi rajoitetusti verovelvollisen tulon ja varallisuuden verottamisesta annetun lain sekä kansainvälisen kaksinkertaisen verotuksen poistamisesta annetun lain muuttamisesta.

HE 92/2004 vp.

Hallituksen esitys eduskunnalle yritys- ja pääomaverouudistukseksi.

HE 146/2012 vp.

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi elinkeinotulon verottamisesta annetun lain ja verotusmenettelystä annetun lain 65 §:n muuttamisesta.

HE-luonnos 2012a

Luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi elinkeinotulon verottamisesta annetun lain, tuloverolain 58 §:n ja verotusmenettelystä annetun lain 65 §:n muuttamisesta.

HE-luonnos 2012b

Luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi elinkeinotulon verottamisesta annetun lain ja verotusmenettelystä annetun lain 65 §:n muuttamisesta.

Helminen 1996

Helminen, Marjaana: Konserniavustus askeleena kohti lisääntyvää konserniajattelua? Sarja KR-9:1992. Turun kauppakorkeakoulu 1992.

Helminen 2005

Helminen, Marjaana: Kansainvälinen tuloverotus. WSOY, Vantaa 2005.

Helminen 2008

Helminen, Marjaana: Eu-vero-oikeus: Välitön verotus. Talentum, Helsinki 2008.

Helminen 2012

Lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle laeiksi elinkeinotulon verottamisesta annetun lain, tuloverolain 58 §:n ja verotusmenettelystä annetun lain 65 §:n muuttamisesta, 25.4.2012.

Hinny 2008

Hinny, Pascal: New Tendencies in tax treatment of cross-border interest of corporations. General Report. Cahiers de droit fiscal international,

Volume 93b. Sbdu Fiscale & Financiele Uitgevers Amersfoot, The Netherlands 2008, s. 15 – 50.

Huttunen 1996

Huttunen, Allan: Vastuun samaistuksesta konsernissa, osakeyhtiössä ja erityisesti vakuutusosakeyhtiöiden konsernissa. Vastuun samaistuksesta ja muita kirjoituksia. Toim. Saarnilehto, Ari. Turun yliopiston oikeustieteellisen tiedekunnan julkaisuja. Kokoomateosten sarja B:5, 1996.

IBFD 2011

International Bureau Of Fiscal Documentation: International Tax Handbook 2011. IBFD. Amsterdam 2011.

Juusela 1998

Juusela, Janne: Kansainväliset sijoitukset ja verotuksen tehokkuus. Oikeustieteellinen tutkimus verotuksen tehokkuudesta ja verovalvonnan sääntelystä erityisesti kansainvälisiä portfoliosijoituksia silmällä pitäen. Kauppakaari. Helsinki 1998.

Keskuskauppakamari 2009

Lausunto valtiovarainministeriölle 26.5.2009. Korkovähennysrajoitukset elinkeinotulon verotuksessa.

Keskuskauppakamari 2012a

Lausunto hallituksen esitysluonnoksesta korkovähennysoikeuden rajoittamiseksi, 25.5.2012.

Keskuskauppakamari 2012b

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi elinkeinotulon verottamisesta annetun lain ja verotusmenettelystä annetun lain 65 §:n muuttamisesta, 28.9.2012.

KHT-yhdistys 2012

Lausunto valtiovarainministeriölle, 25.5.2012.

Knüpfer – Puttonen 2011

Knüpfer, Samuli – Puttonen, Vesa: Moderni rahoitus. WSOYpro 2011.

Knuutinen 2005

Knuutinen, Reijo: Konsernin sisäiset lainat: alikapitalisointi. Verotus 2/2005, s. 188 – 196.

Knuutinen 2012

Knuutinen, Reijo: Verosuunnittelua vai veron kiertämistä. Verosuunnittelun ja veron kiertämisen välinen rajanveto tuloverotuksessa. Sanoma Pro Oy, 2012.

KOM(2007) 223

Komission tiedonanto Euroopan neuvostolle, Euroopan parlamentille ja Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle: Kasvun ja työllisyyden lisäämiseen ja EU-yritysten kilpailukyvyyn parantamiseen tähtäävän yhteisön ohjelman toteuttaminen: ohjelman edistyminen vuonna 2006 ja jatkotoimet yhteistä yhtenäistettyä yhtiöveropohjaa koskevan ehdotuksen antamiseksi. Annettu 2.5.2007.

KOM(2009) 179

Komission kertomus neuvostolle eri jäsenvaltioissa sijaitsevien lähiyhtiöiden välisiin korko- ja rojalTIMaksuihin sovellettavasta yhteisestä verotusjärjestelmästä annetun neuvoston direktiivin 2003/49/EY 8 artiklan mukaisesti. Annettu 17.4.2009.

KOM(2011)/0121

Ehdotus neuvoston direktiiviksi yhteisestä yhdistetystä veropohjasta (CCCTB). Annettu 3.10.2011.

KPMG 2012

KPMG: Siirtohinnoittelu käytännössä. Edita Publishing 2012.

Kukkonen – Walden 2010

Kukkonen, Matti – Walden, Risto: Konsernin verosuunnittelu. WSOYpro 2010.

Lauriala 2008

Lauriala, Jari: Rahoitusstrategia – modernin rahoitusoikeuden luomat mahdollisuudet. WSOYpro 2008.

Lyons 1992

Lyons, Susan M.: International Tax Glossary. Second Edition. Amsterdam 1992.

Malmgrén 2006

Malmgrén, Marianne: Tuloverosopimusten ja eurooppaoikeuden suhteesta. Verotus 4/2006, s. 356 – 366.

Malmgrén 2008

Malmgrén, Marianne: Oikeushenkilön asuinvaltio verotuksessa ja yrityksen kansainvälistyminen. Edita 2008.

Malmgrén 2012

Malmgrén, Marianne: Yritysten korkovähennysoikeuden rajoitukset. Vero-opintopäivät 2012.

Malmgrén 2013

Malmgrén, Marianne: Yritysten korkovähennysoikeuden rajoitukset. Verotus 1/2013, s. 5 – 16.

Mannio 1997

Mannio, Lauri: Korko vero-oikeudessa. Lakimiesliiton Kustannus 1997.

Myers 1984

S. C. Myers: The Capital Structure Puzzle. Journal of Financial, vol. 39, s.575 – 592.

Myrsky 1992

Myrsky, Matti: Euroopan yhteisön välitöntä verotusta koskevat direktiivit. Verotus 3/1992, s. 230 – 236.

National Foreign Trade Council 2008

NFTC urges Sweden to Refrain from Adopting New Tax Proposal. www.nftc.org. 21.7.2008

Niskakangas 2011

Niskakangas, Heikki: Veropolitiikka. WSOYpro 2011.

OECD 2008

Model Tax Convention on Income and on Capital. Condensed version 17 July 2005. OECD. Pariisi 2008.

Penttilä 2008

Penttilä, Seppo: "Finland" teoksessa Non-discrimination at the crossroads of international taxation. International Fiscal Association. 2008. Brussels Congress. Cahiers de droit fiscal international. Volume 93a. Sdu Fiscale & Financiele Uitgevers. Alankomaat 2008, s. 257 – 266.

Penttilä 2012

Penttilä, Seppo: Korkojen vähennysoikeuden rajoittaminen yritysverotuksessa. Keskuskauppakamarin Suuri Veropäivä 12.9.2012, s. 21 – 42.

Perheyritysten liitto 2012a

Lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi laeiksi elinkeinotulon verottamisesta annetun lain, tuloverolain 58 §:n ja verotusmenettelystä annetun lain 65 §:n muuttamisesta, 25.5.2012.

Perheyritysten liitto 2012b

Lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi elinkeinotulon verottamisesta annetun lain ja verotusmenettelystä annetun lain 65 §:n muuttamisesta, 14.9.2012.

Prop. 2008/09:65

Regeringens proposition 2008/09:65.

Prop 2012/13:1

Regeringens proposition 2012/13:1, Budgetpropositionen för 2013.

PwC 2012

Epävirallinen lausunto: Luonnos hallituksen esitykseksi laeiksi elinkeinotulon verottamisesta annetun lain, tuloverolain 58 §:n ja verotusmenettelystä annetun lain 65 §:n muuttamisesta, 25.5.2012.

Raghuram – Zingales 1995

Raghuram G. Rajan – Luigi Zingales: What do we know about capital structure? Some evidence from International Data. The Journal of Finance Vol. 50, No 5, 1995.

Ranta-Lassila 1999

Ranta-Lassila, Hannele: Konsernimäärittelyt verotuksessa sekä yhtiö- ja kirjanpitolainsäädännössä, Verotus 4/1999, s. 359 – 370.

Ranta-Lassila 2002

Ranta-Lassila, Hannele: Konsernit ja verotuksen neutraalisuus. Lakimiesliiton kustannus 2002.

RÅ 2007

Regeringsrättens årsbok 2007

Skatteverket 2008

Hemställan om ändringar i inkomstskattelagen (1999:1229) såvitt avser begränsningar i avdragsrätten för ränta m.m. på vissa skulder. 23.6.2008, dnr 131-348803-08/113.

Skatteverket 2009

Tillämpning av undantagsregeln vid huvudsakligen affärsmässigt motiverade förhållanden, den s.k. ventilen, i reglerna om begränsningar i

avdragsrätten för ränta på vissa skulder. 29.1.2009, dnr 131-157328-09/111.

Skatteverket 2011

Skatteverket: Ränteavdrag i företagssektorn – Fortsatt kartläggning 19.11.2011, dnr 131-836251-11/113.

Suomen Asianajajaliitto 2012

Lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi laeiksi elinkeinotulon verottamisesta annetun lain, tuloverolain 58 §:n ja verotusmenettelystä annetun lain 65 §:n muuttamisesta, 25.5.2012.

Suomen Yrittäjät 2009

Lausunto valtiovarainministeriölle 4.6.2009. Korkovähennysrajoitukset elinkeinotulon verotuksessa (ns. alikapitalisointi)

TEM 2012

TEM raportteja 32/2012: Aineettomien oikeuksien verokannustin. Kansainvälinen vertailu ja Suomen malli.

Tikka 1972

Tikka, Kari S.: Veron minimoinnista. Suomalaisen Lakimiesyhdistyksen julkaisuja. B-sarja. N:o 165. Förlagsbolaget Judex Kustannusyhtiö 1972.

Tuominen – Linnakangas 1995

Tuominen, Esko – Linnakangas, Esko: Verosuunnittelu ja yritysverotus. Weilin+Göös 1995.

Vapaavuori 2003

Vapaavuori, Ahti: Eurooppaoikeus ja kansainvälinen verotus. Talentum Media Oy 2003.

VaVM 31/2012 vp.

Valtiovarainvaliokunnan mietintö hallituksen esityksestä 146/2012 laeiksi elinkeinotulon verottamisesta annetun lain ja verotusmenettelystä annetun lain 65 §:n muuttamisesta.

Verohallinto 2012a

Lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi laeiksi elinkeinotulon verottamisesta annetun lain, tuloverolain 58 §:n ja verotusmenettelystä annetun lain 65 §:n muuttamisesta, 24.5.2012.

Verohallinto 2012b

Lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi laeiksi elinkeinotulon verottamisesta annetun lain ja verotusmenettelystä annetun lain 65 §:n muuttamisesta, 26.9.2012.

Veronmaksajain Keskusliitto 2012

Lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi koskien korkojen vähennysoikeuden rajoittamista, 25.5.2012.

Viitala 2008

Viitala, Tomi: "Finland" teoksessa *New Tendencies in tax treatment of cross-border interest of corporations*. International Fiscal Association. 2008. Brussels Congress. *Cahiers de droit fiscal international*. Volume 93b. Sdu Fiscale & Financiele Uitgevers. Alankomaat 2008, s. 277 – 288.

Viitala 2012

Viitala, Tomi: *Vero-opintopäivät 2012*.

VM 2009

Valtiovarainministeriö: *Korkovähennysrajoitukset elinkeinotulon verotuksessa*. Vero-osasto, kansainvälisen verotuksen yksikkö, lainsäädäntöneuvos Marianne Malmgrén. 3.4.2009.

VM 2010

Valtiovarainministeriö: *Verotuksen kehittämistyöryhmän loppuraportti*. Valtiovarainministeriön julkaisuja 51/2010. Valtiovarainministeriö, joulukuu 2010.

VM 2012

Valtiovarainministeriön ehdotus vuoden 2013 talousarvioksi.

Voipio 1979

Voipio, Jaakko: *Elinkeinoverolain tausta, synty ja kehittyminen*. Suomen Lakimiesliiton kustannus Oy 1979.

Äimä 2009

Äimä, Kristiina: *Sisäiset korot lähiyhtiöiden kansainvälisessä verotuksessa*. WSOYpro 2010.

Äimä 2010a

Äimä, Kristiina: *Sisäiset korot lähiyhtiöiden kansainvälisessä verotuksessa*. (väitöskirjan esittely) *Verotus 2/2010*, s. 176 – 190.

Äimä 2010b

Äimä, Kristiina: Tarkastelussa valtioiden välinen virka-apu ja korkovähennykset kansainvälisen vero-oikeuden ja EU-vero-oikeuden näkökulmasta. Verotus 3/2010, s. 296 – 308.

Äimä 2012

Äimä, Kristiina: Koron vähennysoikeuden rajoittaminen elinkeinoverotuksessa. Helsingin Yliopiston veropäivä 14.12.2012.

Muut lähteet

Dagens Industri 2008

Strandberg, Hans: ”Hög tid att Anders Borg backar om avdragsrätten”,
DI 19.8.2008, s. 2.

Dagens Industri 2012a

Öhrn, Linda: ”Så vill Borg stoppa räntesnurrorna”, DI 22.3.2012.

Dagens Industri 2012b

Sundkvist, Frida: ”Svenskt näringsliv oroas av Borgs förslag”,
DI 22.3.2012.

HS 2012a

Hänninen, Jyri: ”Asiakastieto ei maksa miljoonavoitoistaan veroa”,
HS 15.8.2012

HS 2012b

Raeste, Juha-Pekka: ”Suuryhtiöt kitsastelevat veroissa”, HS 14.9.2012

KL 2012a

Hertsu, Anneli: ”Yritysveroien jäljitys katkeaa ketjutukseen”,
KL 23.8.2012

KL 2012b

Hertsu, Anneli: ”Ulkomaista pääomaa karkaa Suomesta Ruotsiin”,
KL 4.9.2012.

Språk 2012

”Veckans nyord: räntesnurra”, Språktidningen 20.11.2012,
<http://spraktidningen.se/blogg/veckans-nyord-rantesnurra-0>,
haettu 14.1.2013

OIKEUSKÄYTÄNTÖ

EY-tuomioistuimen ratkaisut

C-324/00 *Lankhorst-Hohorst GmbH vs. Finanzamt Steinfurt*. Kok. 2002, s. I – 11779.

C-196/04 *Cadbury Schweppes plc ja Cadbury Schweppes Overseas Ltd vs. Commissioners of Inland Revenue*. Kok. 2006, s. I-07995.

C-524/04 *Test Claimants in the Thin Cap Group Litigation vs. Commissioners of Inland Revenue*. Kok. 2007, s. I – 2107.

C-397/09 *Scheuten Solar Technology vs. Finanzamt Gelsenkirchen Süd*. Kok. 2011

C-342/10 *Euroopan komissio vs. Suomen tasavalta*. Kok. 2012

Korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisut

KHO 16.4.1999/862

KHO 1999:19

KHO 2002:26

KHO 2005 T 1166

KHO 2010:73

Ruotsin Högsta förvaltningsdomstolen

7648-09

4794-10

4798-10

4800-10

LYHENTEET

CCCTB	Common Consolidated Corporate Tax Base
DI	Dagens Industri
EK	Elinkeinoelämän Keskusliitto
EU	Euroopan unioni
EV	Eduskunnan vastaus
EVL	Laki elinkeinotulon verottamisesta, 24.6.1968/360
FK	Finanssialan Keskusliitto
FVCA	The Finnish Venture Capital Association, Suomen pääomasijoitusyhdistys ry
HE	Hallituksen esitys
HFD	Högsta förvaltningsdomstolen, Ruotsi
HS	Helsingin Sanomat
IBFD	International Bureau of Fiscal Documentation
IFA	International Fiscal Association
IStR	Internationales Steuerrecht
KHO	Korkein hallinto-oikeus
KL	Kauppalehti
Konserniavustuslaki	Laki konserniavustuksesta verotuksessa, 21.11.1986/825
Korko-rojaltidirektiivi	Neuvoston direktiivi 2003/49/EY eri jäsenvaltioissa sijaitsevien lähiyhtiöiden välisiin korko- ja rojaltimaksuihin sovellettavasta yhteisestä verotusjärjestelmästä, annettu 3.6.2003.
KPL	Kirjanpitolaki, 30.12.1997/1336
Lähdeverolaki	Laki rajoitetusti verovelvollisen tulon verottamisesta, 11.8.1978/627
Menetelmälaki	Laki kansainvälisen kaksinkertaisen verotuksen poistamisesta, 18.12.1995/1552
OECD	Organisation for Economic Cooperation and Development (Taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestö)
OYL	Osakeyhtiölaki, 21.7.2006/624
Reg. prop.	Regeringens proposition, Ruotsi
RR	Regeringsrätten, Ruotsi
RÅ	Regeringsrättens årsbok, Ruotsi

SEUT	Sopimus Euroopan Unionin toiminnasta päiväys
SvSkT	Svensk Skattetidning
TEM	Työ- ja elinkeinoministeriö
TVL	Tuloverolaki, 30.12.1992/1535
VaVM	Valtiovarainvaliokunnan mietintö
VM	Valtiovarainministeriö
VML	Laki verotusmenettelystä, 18.12.1995/1558
vp	valtiopäivät

1. JOHDANTO

1.1. Mehiläisestä mehiläislakiin

Marraskuussa 2011 terveys- ja sosiaalipalveluja tarjoava Mehiläinen Oy nousi Suomessa julkisuuteen, kun selvisi, että se oli maksanut lähes 40 miljoonan euron voitollisesta tuloksestaan vain 360 000 euroa veroja Suomeen, eli alle yhden prosentin. Suomen yhteisöverokanta oli tuolloin 26 prosenttia. Pian otsikoihin päätyi muitakin yhtiöitä, kuten luottotietojen myynnistä tunnettu Suomen Asiakastieto Oy, jonka liikevoittoprosentti oli ollut jopa 40 prosentin tasolla, mutta vähennettyjen satunnaiserien, kuten emoyhtiölle annettujen konserniavustusten, jälkeen yhtiön tulos oli 87 000 euroa tappiollinen. Asiakastiedon häivytettyä verotettavaa tulosta etsittäessä yhtiön omistusketju jäljitettiin Bahrainissa sijaitsevaan Investcorp-nimiseen sijoitusyhtiöön. Bahrainissa yhtiöverokanta on nolla prosenttia, joten tuloksen siirtäminen Suomen verottajan ulottumattomiin oli verrattain verotehokas järjestely.¹

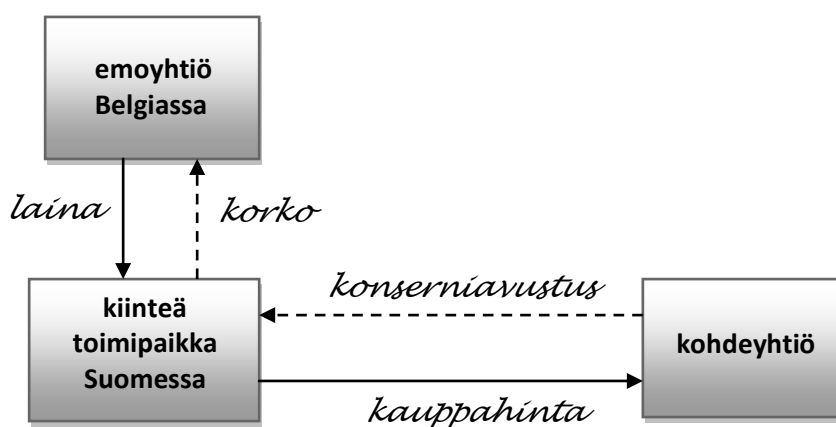
Helsingin Sanomien selvitys Suomen suurimpien pörssiyhtiöiden tuloksesta ja niiden maksamista veroista antaa tukea sille, että valtaosa suomalaisten suuryritysten voitoista päätyy verotettavaksi ulkomaille. Selvityksen mukaan Suomen yhdeksän suurinta pörssiyhtiötä maksoivat vuoden 2010 verotuksessa yhteisöveroja Suomeen yhteensä 448 miljoonaa euroa, vaikka kyseiset yhtiöt tekivät samana vuonna yhteensä 8,3 miljardin euron tuloksen ennen veroja. Suomeen jäävien verojen osuus näiden yhtiöiden tuloksesta oli siten vain noin 5,4 prosenttia.²

Kansallisten veropohjien rapautuminen on erityisesti korkeampien yhteisöverokantojen maissa esiintyvä ilmiö – toisin sanoen ongelma. Perimmäinen syy ilmiön taustalla on oman ja vieraan pääoman epäneutraali kohtelu verotuksessa, mikä tekee yhtiöiden rahoitusrakenteesta tehokkaan verosuunnittelukeinon. Omalle pääomalle maksettava korvaus on osinkoa, joka ei ole yhtiölle vähennyskelpoinen meno. Vieraille pääomalle maksettavan koron yhtiö voi puolestaan vähentää veronalaisesta tuloksestaan. Globaalit konserniyhtiöt pyrkivät hyödyntämään tätä rahoitusmuotojen erilaista asemaa ja

¹ HS 2012a

² HS 2012b

tulouttamaan voittojaan korkovähennyksen avulla sinne, missä verokannat ovat alhaisia. Erilaiset järjestelyt, joissa yhtiöiden verotettavaa tuloa siirretään verotuksellisesti edullisempaan valtioon, ovat merkittävästi yleistyneet. Esimerkiksi yrityshankinta tehdään usein velkarahalla, jolloin ostajana oleva holdingyhtiö tai ulkomaisen yhteisön Suomessa sijaitseva kiinteä toimipaikka, jolle kohdeyhtiön osakkeet kohdennetaan, voi vähentää hankintaa varten otetun lainan korkomenot. Korkomenot voidaan kattaa kohdeyhtiön tuloksella, jos kohdeyhtiö maksaa holdingyhtiölle konserniavustusta tai kohdeyhtiö fuusioidaan holdingyhtiöön. Holdingrakenteissa vieraan pääoman määrä suhteessa omaan pääomaan on suuri, ja korko voidaan maksaa valtioon, jossa korkotuloon kohdistuu kevyempi verorasitus kuin Suomessa.

Valtioiden kansallista veropohjaa kaventavat myös yhä useammin esiintyvät niin sanotut hybridijärjestelyt, joissa korkomeno on vähennyskelpoinen maksajan asuinvaltiossa ja verovapaa maksunsaajan asuinvaltiossa esimerkiksi osinkona tai omaisuuden luovutusvoittona. Tuloverotuksen symmetriaperiaatteen mukaisesti toisiinsa liittyvien tulojen veronalaisuuden ja menojen vähennyskelpoisuuden tulisi kuitenkin olla yhdenmukaista, mikä ei toteudu pyrittäessä hyötymään verojärjestelmien välisestä asymmetriasta.

Julkisuudessa kohu yhtiöiden harrastamasta verosuunnittelusta kiihtyi jopa huvittaviin mittoihin. Asiasta otsikoitiin raflaavasti ja mediassa verosuunnittelua hyödyntävät yhtiöt leimattiin moraalittomiksi veronkiertäjiksi. Valtiovallalta vaadittiin toimia Suomen veropohjan turvaamiseksi; jopa siirtymistä yhtiöiden arvioverotukseen ehdotettiin. Julkisessa keskustelussa ei liiemmin tuotu esiin sitä, että Suomen lainsäädäntö mahdollisti yhtiöiden toteuttaman verosuunnittelun, jossa yhtiön tulosta siirretään konsernin sisäisiä lainarakenteita hyödyntämällä verotuksellisesti edullisempaan

valtioon. Yhtiöiden menettely ei ollut lainsäätäjän näkökulmasta moitittavaa – pikemmin mahdollisuuksien hyödyntämistä.

Korkojen vähennysoikeuden hyödyntäminen on tehokas ja käyttökelpoinen keino yhtiön verotettavan tulon pienentämiseen monestakin syystä. Suomessa elinkeinotoimintaan liittyvät korot ovat elinkeinotulon verottamisesta annetun lain (EVL, 24.6.1968/360) pääsäännön mukaan hyvin laajasti vähennyskelpoisia³, mikäli ne liittyvät tulon hankkimiseen tai säilyttämiseen. Lisäksi käyttöomaisuusosakkeiden luovutusvoitot ovat EVL 6 b §:n edellytysten täytyessä verovapaita, mikä mahdollistaa velan synnyttämisen konsernin sisäisillä osakekaupoilla ilman tuloveroseuraamuksia. Suomessa ei ole myöskään erityisiä alikapitalisointisäännöksiä, jotka asettaisivat kiinteän suhdeluvun yhtiön käyttämälle vieraan pääoman määrälle suhteessa omaan pääomaan. Korkovähennykset on hyväksytty verotuksessa yhtiön velkarakenteesta riippumatta. Nimenomaista korkovähennysrajoitusta on pidetty tarpeettomana, sillä korkovähennysoikeuden liialliseen hyödyntämiseen on katsottu voitavan puuttua verotusmenettelystä annetun lain (VML, 18.12.1995/1558) veronkiertoa, peiteltyä osingonjakoa tai siirtohintaoikaisua koskevilla säännöksillä (VML 28 §, 29 § ja 31 §)⁴.

Kansainvälisesti tarkasteltuna Suomi on ollut poikkeuksellinen, sillä kaikissa Suomen keskeisissä kilpailijamaissa on erityisiä tai yleisiä korkovähennysrajoituksia. Verotuksellisen kilpailukyvyn säilyttämiseksi valtioiden on seurattava toistensa verojärjestelmien kehitystä, ja hyvin monissa EU-valtioissa, viimeksi Ruotsissa, on säädetty erillisiä niin sanottuja alikapitalisointisäännöksiä jäsenvaltion kansallisen veropohjan turvaamiseksi. Suomessakin hanke korkovähennysoikeuden rajoittamiseksi on ollut vireillä pitkään. Valtiovarainministeriössä (VM) tehtiin jo vuonna 2009 selvitys ”Korkovähennysrajoitukset elinkeinotulon verotuksessa”, jossa tarkasteltiin sitä, onko Suomen verolainsäädännössä otettava käyttöön korkovähennysrajoituksia ja minkälaisia rajoitusten tulisi olla, jos niitä tulisi ottaa käyttöön. Selvitys lähetettiin laajalle lausuntokierrokselle. Koska korkojen vähennyskelpoisuus on ollut Suomessa erittäin laaja, selvitys ei olisi voinut tuottaa tulokseksi vähennyskelpoisuuden laajentamista entisestään. Mitä todennäköisimmin selvitystyön todellisena vaihtoehtona ei ollut myöskään se, että oikeustila säilyisi ennallaan.⁵

³ Ks. elinkeinoverolain 18.1 §:n 2 kohta

⁴ Ks. lisää jakso 3.1. ja 3.2.

⁵ Penttilä 2012, s. 21.

Korkovähennysoikeuden rajoitussäännöksiä käsiteltiin VM:n hallitusohjelman mukaisesti 20.12.2011 asettamassa elinkeinoverotuksen asiantuntijatyöryhmässä. Luonnos hallituksen esitykseksi korkojen vähennysoikeuden rajoittamiseksi elinkeinotoiminnassa lähetettiin ensimmäiselle lausuntokierrokselle 12.4.2012. Ensimmäisen kierroksen lausuntojen perusteella esitysluonnosta muutettiin osittain merkittävästikin, ja luonnoksen toinen lausuntokierros pidettiin syyskuussa 2012. Lopullinen hallituksen esitys annettiin eduskunnalle 1.11.2012, ja uusi korkojen vähennysoikeutta rajoittava EVL 18 a § astui voimaan 1.1.2013. Säännös ehdittiin nimetä ”mehiläislaiksi” sille sysäyksen antaneen Mehiläinen Oy:n mukaan.

1.2. Tutkielman rajaus ja kysymyksenasettelu

Korkovähennysoikeuden hyödyntämistä leimannut kiivas keskustelu ja aiheen esilläolo mediassa, sekä osittain jopa virheellinen ja puutteellinen uutisointi korkojen vähennysoikeuden lainsäädännöllisestä perustasta, innoittivat perehtymään aiheeseen paremmin ja lopulta pro gradu -tutkielman tekoon.

Tutkielman tavoitteena on tarkastella ensiksi sitä, miksi konserniyhtiöt käyttävät verosuunnittelussaan hyödyksi korkovähennysoikeutta, ja löytää ilmiön taustalla olevat syyt. Vastauksen etsiminen johtaa analysoimaan liiketoiminnan harjoittamista konsernirakenteen muodossa sekä erittelemään konsernin rahoituksessa käytettävissä olevien oman ja vieraan pääoman eroja.

Toisena keskeisenä kysymyksenä pohditaan sitä, millä vaihtoehtoisilla keinoilla korkovähennysrajoitusten lisäksi valtiot voivat pyrkiä turvaamaan kansallista veropohjaansa. EVL 18 a §:ää valmisteltaessa esillä oli muitakin vaihtoehtoja liiallisen verosuunnittelun ja vailla todellisia liiketoiminnallisia syitä olevien järjestelyjen rajoittamiseksi. Tosiasiassa vakavasti ei kuitenkaan liene harkitun muuta kuin nyt toteutettua yleistä korkovähennysoikeuden rajoitussäännöstä.

Ensimmäisen ja toisen tutkimuskysymyksen avulla luodaan edellytykset tarkastella sitä, miten uusi EVL 18 a § tosiasiassa rajoittaa korkojen vähennysoikeutta elinkeinotoiminnassa.

Tiivistetysti tutkielman tavoitteena on vastata seuraaviin kysymyksiin:

- Miksi yhtiöt käyttävät verosuunnittelussaan hyödyksi korkovähennysoikeutta?
- Millä keinoilla korkovähennysoikeutta voidaan rajoittaa?
- Miten uudella EVL 18 a §:llä toteutettiin korkovähennysoikeuden rajoittaminen?

1.3. Metodi ja lähteet

Tutkielma on oikeusdogmaattinen esitys, joka perustuu konserniyhtiöiden korkovähennysoikeuden de lege lata –arviointiin. Tutkielmassa keskitytään voimassa olevien säännösten analysointiin ja tulkintaan. Tutkielmaan sisältyy myös oikeusvertaileva osuus jaksossa 4, jossa käsitellään korkojen vähennysoikeutta ja sen rajoituksia Ruotsin oikeusjärjestelmässä.

Tutkielman pääasiallisia lähteitä ovat oikeuskirjallisuus ja säädösten esityöt. Keskeisimmistä lähdeeteoksista on syytä mainita erityisesti Kristiina Äimän väitöskirja ”Sisäiset korot lähiyhtiöiden kansainvälisessä verotuksessa”. Muita poikkeuksellisen hyödyllisiä lähteitä ovat olleet Lauri Mannion jo vuonna 1997 ilmestynyt, mutta perusteiltaan edelleen ansiokas ”Korko vero-oikeudessa” sekä Edward Anderssonin Verotus-lehdessä 5/2003 ilmestynyt artikkeli alikapitalisointisäännöksistä.

Suomessa jo muutaman vuoden ajan jatkunut lainsäädäntöhanke korkovähennysrajoitusten voimaansaattamiseksi on tuottanut useita VM:n selvityksiä ja muistioita sekä asiantuntijalausuntoja luonnoksista hallituksen esitykseksi. Kyseinen tausta-aineisto sekä itse hallituksen esitys ovat olleet merkittävä lähde jaksolle 5 ”Hanke korkojen vähennysoikeuden rajoittamiseksi Suomessa”.

Vieraskielistä oikeuskirjallisuutta ja virallislähteitä on hyödynnetty erityisesti korkovähennysoikeusproblematiikkaa Ruotsissa tarkastelevassa, metodiltaan oikeusvertailevassa jaksossa 4 ”Ruotsi ja röntesnerrat vertailukohtana”. Koko tutkielmaa tukevana yleislähteenä on käytetty International Fiscal Associationin (IFA) vuosittaisen kongressin toista Cahiers-julkaisua vuodelta 2008.

Nimenomaan korkojen vähennysoikeutta koskevaa kansallista oikeuskäytäntöä ei juurikaan ole, mutta muutama alikapitalisointia ja siirtohinnoittelua koskeva KHO:n

oikeustapaus on valikoitunut tutkielman lähteeksi. EU-tuomioistuimen ratkaisusta mainitaan useampiakin, kun tarkastellaan korkovähennysrajoitusten yhteensovittamista EU-oikeuden kanssa. Myös Ruotsin oikeuskäytännöstä sivutaan muutamia Högsta förvaltningsdomstolen -tuomioistuimen (entinen Regeringsrätten) ratkaisuja.

Aiheen ajankohtaisuudesta johtuen saatavilla on runsaasti lehtiartikkeleja ja muuta ilmiötä enemmän tai vähemmän akateemisesti käsittelevää materiaalia, josta vain murto-osa on valikoitunut itse tutkielman lähteeksi.

1.4. Rakenne

Jotta voidaan ymmärtää korkojen vähennysoikeuden taustalla olevia syitä, tarkastellaan aluksi tutkielman toisessa jaksossa yleisesti konsernirakennetta. Jaksossa pohditaan sitä, mikä on konsernin määritelmä sekä miten konsernia verotetaan ja rahoitetaan. Konsernin rahoitus on tutkielman kysymyksenasettelun kannalta keskeinen kysymys, sillä konserniyhtiöiden tuloksen tasaaminen ja verosuunnittelu perustuvat pitkälti nimenomaan konsernin rahoitusrakenteessa oleviin omaan ja vieraaseen pääomaan sekä niiden erilaiseen kohteluun verotuksessa. Jaksossa 2.1.4. keskitytään analysoimaan ja vertaamaan omaa ja vierasta pääomaa toisiinsa sekä tarkastelemaan sitä, miksi oman ja vieraan pääoman verokohtelu ei ole neutraalia.

Suomen kansainvälinen vero-oikeus muodostuu kolmesta erillisestä, mutta samalla toisiinsa vaikuttavasta kokonaisuudesta: kansallisesta verolainsäädännöstä, verosopimuksista sekä EU-vero-oikeudesta. Rajat ylittäviä transaktioita tarkasteltaessa on huomioitava tavalla tai toisella kahden tai useamman järjestelmän normeja. Tutkielman toisessa jaksossa tarkastellaan korkovähennysrajoituksiin vaikuttavaa niin kotimaista kuin kansainvälistäkin sääntely-ympäristöä. Erityisesti keskitytään verosopimusten ja EU-oikeuden merkityksen käsittelyyn. Yhteisöjen tuomioistuimen ratkaisukäytännöstä käydään lävitse aiheen kannalta keskeisimmät ratkaisut ja pyritään tuomaan esille se, miten rajalliset mahdollisuudet jäsenvaltioilla lopulta on veropohjiensa turvaamiseksi EU-oikeuden asettamien vaatimusten vuoksi. EU-oikeuteen liittyvänä mainitaan lisäksi lyhyesti verrattain pitkään vireillä ollut hanke unionin laajuisen yhteisen yhtiöveropohjan ja konserniyhtiöiden tuloksen yhdistämisen mahdollistavaksi sääntelyksi (CCCTB), joka saattaisi olla ratkaisu jäsenvaltioiden

kansallisten veropohjien rapautumiseen. Toisen jakson lopuksi käsitellään vielä korkovähennysproblematiikan taustalla olevaa kansallista lainsäädäntöä. Esille nostetaan korkovähennyksen perustana oleva EVL:n yleissääntö laajasta tulon veronalaisuudesta ja vastaavasti laajasta menon vähennyskelpoisuudesta sekä koron määritelmä – tai pikemmin varsinaisen määritelmän puuttuminen.

Kolmas jakso käsittelee erilaisia vaihtoehtoja korkojen vähennysoikeuteen puuttumiseksi. Jaksossa tuodaan esille yleisten ja kohdennettujen rajoitussäännösten ero sekä käydään lävitse niin siirtohinnoittelusäännökset, perinteisemmät alikapitalisointinormit, yhtiön tulokseen perustuvat rajoitussäännökset kuin korkotulojen lähdeverotuskin. Muista keinoista selvästi poikkeavina tarkastellaan lisäksi erilaisia verokannustimia erityisesti Alankomaiden ja Belgian innovatiivisia esimerkkejä hyödyntäen.

Vertailukohdaksi Suomen uudelle rajoitusäännökselle otetaan neljännessä jaksossa Ruotsin korkovähennysrajoitukset. Rajoitukset otettiin Ruotsin tuloverolakiin (*inkomstskattelagen*) vuonna 2009, mutta niitä tiukennettiin erinäisistä syistä vuoden 2013 alusta lukien. Ruotsi on erityisen kiinnostava vertailukohta, sillä lähtökohdat korkomenojen laajalle vähennysoikeudelle olivat siellä samat kuin Suomessa, mutta itse rajoitus toteutettiin varsin erilaisessa muodossa. Asetelma tarjoaa hedelmällisen lähtökohdan oikeusvertailulle. Jaksossa käydään lävitse Ruotsin korkovähennysrajoitusten tausta ja niiden kehitys kohti tiukennetumpia säännöksiä.

Viides jakso keskittyy tarkastelemaan korkojen vähennysoikeuden rajoittamista Suomessa. Jakson keskiössä on EVL:n uusi 18 a §. Aluksi käsitellään korkovähennysrajoituksia koskevan lainsäädäntöhankkeen kehitystä alkaen VM:n vuonna 2009 tekemästä selvityksestä ja päättyen 1.1.2013 voimaan astuneeseen lakiin elinkeinotulon verottamisesta annetun lain ja verotusmenettelylain 65 §:n muuttamisesta. Jaksossa analysoidaan lisäksi lakia koskevasta hallituksen esityksestä lausuntokierroksilla annettuja kommentteja ja nostetaan esille uuden säännöksen ongelmakohtia.

Tutkielman viimeinen jakso keskittyy tarkastelemaan uutta EVL 18 a §:ää ja kertaa osittain jo aiemmissa jaksossa mainittuja seikkoja. Erityisesti ko. jakso keskittyy ottamaan kantaa Suomessa tehtyyn ratkaisuun liialliseksi koetun

korkovähennysoikeuden hyödyntämisen suhteen. Säännöstä peilataan tutkielman alussa esille tuotuihin lähtökohtiin, joiden vuoksi uutta säännöstä pidettiin ylipäänsä tarpeellisena. Jaksossa arvioidaan EVL 18 a §:ää lisäksi de lege ferenda.

2. SYYT ILMIÖN TAUSTALLA

2.1. Konsernirakenne

2.1.1. Liiketoiminnan harjoittaminen konsernin muodossa

Yritystoimintaa voidaan harjoittaa useassa erilaisessa organisaatiomuodossa. Nykyisin on varsin yleistä, että valittu järjestäytymisen muoto on konserni. Erityisesti 2000-luvulla eri toimialojen rakennejärjestelyt, niin kotimaiset kuin kansainväliset, ovat yleistyneet. Pieniä yrityksiä on siirtynyt osaksi suurempia yrityksiä, ja yhdistymisiä on tapahtunut myös suurten konsernien välillä. Konsernirakenteesta on tullut näiden järjestelyjen vuoksi aiempaa yleisempi, sillä järjestelyihin on valmistauduttu yhtiöittämällä myytävä kokonaisuus ja vastaavasti ostajan yritysraakenteeksi on yrityskaupan myötä tullut konserni.⁶ Osansa konsernirakenteen yleistymisessä on EVL:n yritysjärjestelyjä koskevilla säännöksillä, jotka ovat poistaneet olennaisen osan toimintojen yhtiöittämisen tuloverotuksellisista esteistä. Konsernimuotoon siirtyminen voi tapahtua paitsi muodostamalla tytäryhtiö tai ostamalla yhtiö tytäryhtiöksi myös esimerkiksi liiketoimintasiirron tai osakevaihdon avulla.⁷ Konsernirakenne tuo, ilman näköpiirissä olevaa yrityskauppaakin, joustavuutta ja valmiuden osallistua nopeasti esimerkiksi yhteisyrittäshankkeisiin.⁸

Konsernirakenteen käyttöä puoltavat yleensä muut liiketaloudelliset kuin verotuksesta johtuvat syyt. Liiketoiminnassa voi olla esimerkiksi alueellisia eroja, jolloin on selkeämpää käyttää alueellisia yhtiöitä. Yhtiöittäminen voi perustua myös toiminnan organisointiin, jolloin koetaan järkeväksi jakaa toiminta itsenäisiin yhtiöihin. Yksi syy jakautumisen taustalla voi olla myös liiketoimintamalli, jolloin liiketoimintamalliltaan samanlaiset toiminnat ovat samassa yhtiössä ja tavoitteeltaan muista poikkeava toiminta on omassa yhtiössään. Kansainvälisessä toiminnassa kansalliset erot, kuten lainsäädäntö, kieli ja kulttuuri johtavat varsin usein siihen, että kutakin maata varten perustetaan oma yhtiö. Konsernirakenteessa toimittaessa saattaa olla lisäksi helpompi rajata vastuu ulkopuolisia kohtaan kuin toimittaessa yhtenä yksikkönä. Poikkeuksellisen

⁶ Ranta-Lassila 2002, s. 4.

⁷ Andersson – Ikkala – Penttilä 2009, s. 775.

⁸ Ranta-Lassila 2002, s. 4.

suuren riskin sisältävä toiminta voi olla mielekästä sijoittaa erilliseen yhtiöön, jotta se ei vaaranna muun yritystoiminnan jatkuvuutta. Yhtiöittäminen voi helpottaa myös tällaisen erilliskohteen rahoituksen järjestämistä.⁹

Verotuksen vaikutus konsernirakenteeseen riippuu lähinnä siitä, aiheutuuko konsernimuodossa toimimisesta joitakin veroetuja tai –haittoja yhdessä yksikössä toimimiseen verrattuna. Kysymys on tiivistetysti verotuksen neutraalisuudesta yritysrakenteen suhteen¹⁰. Jos verotus on neutraalia, päätös yhtiörakenteesta tehdään muiden kuin verotuksellisten seikkojen perusteella. Nykyisin verotus ei liene syy valita konserni yhtiörakenteeksi. Pikemminkin on kysymys siitä, onko verotus esteenä konsernirakenteelle.

Kun järjestäydytään konsernimuotoon, syntyy jännite: kokonaisuus muodostuu useammasta yksiköstä, jotka kuitenkin muodostavat yhden taloudellisen ja hallinnollisen kokonaisuuden. Vaikka kiinteäkään yritysryhmä ei ole sellaisenaan erillinen oikeushenkilö, yritysten välinen konsernisuhde tai muu intressiyhteys voi käytännössä johtaa ryhmän toimimiseen kuten yksi yritys. Konsernisääntelyllä pyritään ottamaan tämä tosiasia huomioon.¹¹ Sääntely perustuu siihen, että emo- ja tytäryhtiöt ovat itsenäisiä oikeussubjekteja, mutta sääntelyn tarkoittamassa suhteessa niitä käsitellään kuitenkin yhteisen säännön mukaan¹². Ns. konserniajattelussa konsernia tulisi tarkastella muun muassa verotuksen näkökulmasta kokonaisuutena eikä erillisinä osina¹³.

Konsernisääntelyllä on kahdenlaisia tavoitteita. Säännösten tehtävänä on ensinnäkin poistaa verohaittoja, joita aiheutuu useampana yhtiönä eli konsernina toimimisesta sen sijaan, että toimintaa harjoitettaisiin yhtenä juridisenä yksikkönä. Esimerkki tällaisesta sääntelystä on laki konserniavustuksesta verotuksessa (konserniavustuslaki, 21.11.1986/825). Toisaalta omistusyhteyden huomioon ottamisella voidaan pyrkiä estämään perusteettomien veroetujen saavuttaminen. Konsernirakenne on tämän vuoksi

⁹ Ranta-Lassila 2002, s. 2 – 4.

¹⁰ Ks. lisää konserneista ja verotuksen neutraalisuudesta esim. Ranta-Lassila 2002.

¹¹ Ranta-Lassila 2002, s. 5.

¹² Huttunen 1996, s. 20.

¹³ Ks. Helminen 1992, s. 6.

otettu huomioon myös eräissä ulkopuolisia, kuten yhtiön henkilöömistajia sekä veronsaajaa, koskevissa säännöksissä.¹⁴

2.1.2. *Konsernin määrittelystä*

Konsernisääntelyllä pyritään yllä kuvatuin tavoin ottamaan huomioon se taloudellinen ja organisatorinen kokonaisuus, jonka juridisesti erilliset yksiköt muodostavat. Yritysryhmiä koskevan sääntelyn apuvälineeksi tarvitaan intressi- ja etuyhteysmäärittelyjä, joista tärkein on konserni.¹⁵ Lainsäädännössä ei kuitenkaan ole yhtenäistä konsernimääritelmää, vaan käsite tulee esiin erilaisessa ja laajuudeltaan vaihtelevissa muodoissa niin yhtiö- kuin verolainsäädännössäkin. Konsernimääritelmien kirjavuudesta johtuen yhtiöiden välinen etuyhteys ja sen vaikutukset eri säännösten soveltamistilanteissa on selvitettävä kussakin ratkaisutilanteessa erikseen. Tämä herättää toisaalta myös kysymyksen siitä, onko konsernimäärittelyjä tarpeen tai edes mahdollista yhdenmukaistaa.¹⁶

Osakeyhtiölain (OYL, 21.7.2006/624) ja kirjanpitolain (KPL, 30.12.1997/1336) mukaiset konsernin käsitteet ovat käytännössä yhtenevät. Niissä konsernisuhteen syntymisen kannalta ratkaisevaa on emoyhtiön määräysvalta tytäryhtiössä, jolloin konsernisuhde perustuu yli 50 prosentin osuuteen äänistä. Emoyhtiön määräysvalta tytäryhtiössä voi olla välitön tai se voi olla olemassa yhdessä tytäryhteisön tai yhteisöjen kanssa tai niiden kautta. Sekä OYL:n että KPL:n konsernimääritelmä perustuu konsernitilinpäätösdirektiiviin ja vastaa siinä määriteltyä konsernisuhdetta¹⁷.

OYL:n mukaan konserni muodostuu, kun osakeyhtiöllä (emoyhtiöllä) on määräysvalta toisessa kotimaisessa tai ulkomaisessa yhteisössä (tytäryhteisössä). OYL 8 luvun 12 §:n 2 momentin nojalla määräysvaltatilanne syntyy, kun emoyhtiöllä on:

1. enemmän kuin puolet kaikkien osakkeiden, jäsenosuuksien tai yhtiöosuuksien tuottamasta äänimäärästä, ja tämä ääntenenemmistö perustuu omistukseen, jäsenyyteen, yhtiöjärjestykseen, yhtiösopimukseen tai niihin verrattaviin sääntöihin taikka muuhun sopimukseen; taikka

¹⁴ Ranta-Lassila 1999, s. 360.

¹⁵ Ranta-Lassila 1999, s. 359.

¹⁶ Ranta-Lassila 1999, s. 370.

¹⁷ Seitsemän Euroopan yhteisöjen neuvoston direktiivi konsolidoiduista tilinpäätöksistä 83/349/EY.

2. oikeus nimittää enemmistö jäsenistä toisen yhteisön hallitukseen tai siihen verrattavaan toimielimeen taikka toimielimeen, jolla on tämä oikeus, ja nimitysoikeus perustuu samoihin seikkoihin kuin 1 kohdassa tarkoitettu äänten enemmistö.

Keskeisin konsernisuhteen yhtiöoikeudellinen seuraamus on tavallisesti emoyhtiön velvollisuus laatia konsernitilinpäätös¹⁸. Konsernitilinpäätöksen laatimisvelvollisuudesta säännellään KPL 6 luvun 1 §:ssä. Pienien konsernien ei tarvitse samaisen KPL 6 luvun 1 §:n 3 momentin mukaan laatia konsernitilinpäätöstä. Myös OYL 8 luvun 9 § asettaa emoyhtiölle velvollisuuden laatia konsernitilinpäätös, jos se jakaa varoja osakkeenomistajille tai on julkinen osakeyhtiö. Konsernitilinpäätös on kuitenkin menettänyt tietyltä osin merkityksensä, koska emoyhtiön voitonjakomahdollisuudet eivät enää riipu konsernitaseen vapaan oman pääoman määrästä, kuten oli vanhan osakeyhtiölain voimassa ollessa.¹⁹

Verotuksessa konserni-termin käyttö on epätäsmällistä, eikä verolainsäädännössä ole konsernin legaalimääritelmää, jota sovellettaisiin johdonmukaisesti verotuksen eri osaluilla²⁰. Yritysten välinen etuyhteys on kuitenkin otettu verotuksessa monin kohdin huomioon. Vanhastaan konsernin käsite on esiintynyt ainoastaan konserniavustuslaissa. Konserniavustuslaki ei tosin sisällä varsinaista konsernin määritelmää, vaan siinä määritellään konserniavustuksen vähennyskelpoisuuden edellytyksenä oleva emo- ja tytäryhteisön välinen omistussuhde. Tämän omistussuhteen voidaan kuitenkin tosiasiaassa katsoa määrittävän konserniavustuslaissa tarkoitetun konsernin.²¹ Konserniavustuslain 3 §:n mukaan konsernisuhte on olemassa, jos kotimainen osakeyhtiö tai osuuskunta (emoyhteisö) omistaa vähintään yhdeksän kymmenesosaa toisen kotimaisen osakeyhtiön tai osuuskunnan (tytäryhteisö) osakepääomasta tai osuuksista²². Konserniavustuslakia voidaan siten soveltaa lähinnä vain kokonaan tai lähes kokonaan omistettuihin konserniyhtiöihin. OYL:n ja KPL:n edellyttämä yli 50

¹⁸ Andersson – Ikkala – Penttilä 2009, s. 776.

¹⁹ Andersson – Ikkala – Penttilä 2009, s. 776.

²⁰ Ranta-Lassila 1999, s. 359.

²¹ Ranta-Lassila 1999, s. 364.

²² Hallituksen esityksessä konsernimäärittelyä perustellaan niukasti. Korkea 90 prosentin omistusoikeusvaatimus koettiin tarpeelliseksi, koska se on yksi tapa estää vähemmistöosakkeenomistajien aseman loukkaaminen, koska vähemmistöllä on mahdollisuus vaatia osakkeidensa lunastusta. Ks. HE 92/1986, s. 4.

prosentin suuruinen määräysvalta kohdeyrityksessä on näin ollen huomattavasti konserniavustuslain edellytystä lievempi.

Vuoden 2004 verouudistuksen jälkeen myös elinkeinoverolakiin otettiin konsernin mainitseva säännös EVL 6b.7 §, jossa viitataan yhtiöoikeudelliseen konsernin määritelmään. Säännöstä valmisteltaessa pidettiin ongelmallisena, että OYL:n konsernimääritelmä tarkoittaa ainoastaan toisiinsa omistus- tai hallintasuhteissa olevien yhtiöiden muodostamaa kokonaisuutta, jolloin luonnollisen henkilön kokonaan omistama yhtiö ei voi olla konserniyhtiö²³. EVL 6b.7 §:n mukaisessa määrittelyssä on tämän vuoksi huomioitu myös yksityishenkilön määräysvallassa olevat yhtiöt. Konserniyhtiöllä tarkoitetaan EVL 6b.7 §:ssä OYL:n mukaisten konserniin kuuluvien yhtiöiden lisäksi yhtiöitä, joissa kaikissa yhdellä tai useammalla luonnollisella henkilöllä, oikeushenkilöllä tai näillä yhdessä on OYL 8 luvun 12 §:ssä tarkoitettua määräysvaltaa vastaava määräysvalta.

Konsernirakenne on otettu huomioon myös muualla verolainsäädännössä, kun pyritään poistamaan sellaisia verohaittoja, joita ei liity yhtenä yrityksenä toimimiseen, mutta joita toiminnan organisoiminen konserniksi voisi aiheuttaa tai vaihtoehtoisesti pyritään estämään hajautetulla yritysrakenteella tavoiteltavat perusteettomat veroedut. Tällaisia säännöksiä ovat esimerkiksi VML 31 §:n siirtohintaoikaisu sekä laki ulkomaisten väliyhteisöjen osakkaiden verottamisesta, jotka molemmat sisältävät oman määritelmänsä tietyn omistusosuuden tai määräysvaltasuhteen olemassaolosta.

Verotuksessa samaan yritysryhmään kuuluvia yhtiöitä kuvataan toisinaan myös termillä ”lähiyhtiö”. Lähiyhtiö on syytä erottaa konserniyhtiöstä. Lähiyhtiöllä tarkoitetaan kaikkia keskenään intressiyhteydessä olevia yrityksiä. Lähiyhtiöillä saattaa olla pysyvä yhteys konsernin toimintaan, vaikka yhtiöt jäävät vero-oikeudellisen, yhtiöoikeudellisen ja kirjanpidollisen konsernin käsitteen ulkopuolelle.²⁴ Termiä lähiyhtiö käytetään esimerkiksi yhtiöiden välisiä korko- ja rojaltimaksuja koskevan direktiivin virallisessa suomennoksessa²⁵.

²³ HE 92/2004, s. 64.

²⁴ Ranta-Lassila 1999, s. 359.

²⁵ Ks. lisää jakso 2.3.3.

2.1.3. *Konserniverotuksesta*

Suomessa konserniverotuksen lähtökohtana on erillisyyden periaate, jonka mukaan jokaista konserniin kuuluvaa yhtiötä käsitellään erillisenä yksikkönään: tulo ja meno syntyvät jonkin konserniyhtiön nimissä ja liittyvät sen toimintaan²⁶. Jokaisen konserniin kuuluvan yhtiön tulos lasketaan ja pääsääntöisesti myös verotetaan täysin erikseen, eikä konsernia kohdella erillisenä verotettavana yksikkönä. Konserniyhtiöiden tuloksia ei siis lasketa yhteen. Tämä riippumatta siitä, että konsernin määräysvallassa olevasta taloudellisesta kokonaisuudesta tuleekin pääsäännön mukaan laatia kirjanpitolain mukainen konsernitilinpäätös. Verotuksessa konsernin juridinen rakenne korostuu, ja se tosiasia, että konserniyhtiöt muodostavat yhtenäisen johdon alla toimivan taloudellisen kokonaisuuden jää vähemmälle huomiolle²⁷. Erillisyyperiaatteesta poiketen konsernin verottaminen yhtenäisenä kokonaisuutena edellyttäisi emoyhtiön ja tytäryhtiöiden asuinvaltioiden verotusoikeuden ja –sääntöjen yhteensovittamista²⁸.

Juridisen konsernirakenteen edut perustuvat erillisperiaatteesta huolimatta ajatukseen, että yhtenäisen taloudellisen kokonaisuuden muodostavan konsernin ei tulisi maksaa enempää veroa kuin yksittäisen yrityksen. Vaikka konserni ei ole juridisessa mielessä verosubjekti, voidaan sen ”verovelvollisuutta” tarkastella taloudellisesta näkökulmasta. Tällöin konsernin verovelvollisuus muodostuu konserniin kuuluvien yhteisöjen tilikauden verotettavaan tuloon perustuvasta verosta ja konsernista itsestään aiheutuvista laskennallisista veroista. Konserniverotuksen ongelmat nivoutuvat pääosin tulojen ja menojen kohdistamisongelmaan sekä tuloksen osalta järjestelykeinojen verovaikutuksiin²⁹.

Lainsäätäjällä on periaatteessa useita erilaisia vaihtoehtoisia menettelytapoja konsernikokonaisuuden huomioon ottamiseksi. Vähäisin poikkeama lähtötilanteeseen nähden on menettely, jossa jokainen konserniin kuuluva yhtiö on itsenäinen verovelvollinen, mutta yhtiöiden välisissä liiketoimissa käytettävään vapaaseen hinnoitteluun suhtaudutaan sallivasti. Ainakin teoriassa tuloksentasaus yhtiöiden välillä olisi rajoitetusti mahdollista, mikäli yhtiöille sallitaan liikkumatilaa markkinaehtoisesta hinnoittelusta poikkeamiseen. Yleistyneiden siirtohinnoittelusäännösten vuoksi mallia ei

²⁶ Andersson – Ikkala – Penttilä 2009, s. 778.

²⁷ Ranta-Lassila 2002, s. 58.

²⁸ Äimä 2009, s. 93.

²⁹ Kukkonen – Walden 2010, s. 15.

voida kuitenkin pitää toteuttamiskelpoisena vaihtoehtona todellisen tuloksentasauksen toteuttamiseksi.

Toinen vaihtoehto on suorittaa konserniyhtiöiden välillä varojensiirtoja, jotka eivät ole vastiketta tietystä suoritteesta, mutta eivät myöskään pääomansijoituksia. Tuloksentasaus konserniyhtiöiden välillä on mahdollinen, koska suoritus on sen maksajalle vähennyskelpoinen ja saajalle veronalainen erä.³⁰ Erityisesti pohjoismaissa sovellettavat konserniavustusjärjestelmät ovat esimerkki tästä vaihtoehdosta. Konserniavustusjärjestelyissä voitollinen konserniin kuuluva yhteisö siirtää verotettavaa tuloaan toisen samaan konserniin kuuluvan yhteisön tuloksi. Tulosta tasataan konserniavustuksella siten, että konserniavustus on sen antajalle vähennyskelpoinen meno ja saajalleen veronalainen tulo.³¹ Tällainen varojen siirto mahdollistaa myös sen, että voitto voidaan siirtää konsernissa jo voiton syntymisvuotena tytäryhtiöstä emoyhtiöön. Näin voidaan tarvittaessa nopeuttaa emoyhtiön voitonjakoa.³²

Yleisin konserniverotusjärjestelmä on kuitenkin konsolidointimalli, jossa verotus toimitetaan konserniyhtiöiden osalta yhteisverotuksena³³. Yritysr ryhmään kuuluvien yritysten verotettava tulo yhdistetään, ja emoyhtiö maksaa konsolidoidun konsernituloksen perusteella veroa koko yritysr ryhmän puolesta. Koko konsernin tulos on myös mahdollista jakaa jollain perusteella konserniin kuuluvien yhtiöiden kesken verotettavaksi. Kun konserniin kuuluvan yhtiön tappio voidaan siirtää vähennettäväksi samana verovuonna toisen konserniyhtiön voitosta, on kysymys rajoitetusta konserniyhtiöiden yhteisverotuksesta. Muun muassa Iso-Britannian soveltama group relief –järjestelmä on esimerkki rajoitetusta yhteisverotuksesta.³⁴

EU-valtioiden konserniverotusjärjestelmät perustuvat yleensä alueperiaatteeseen, jonka nojalla konsernirakenteella saavutettavat edut rajataan emoyhtiön asuinvaltiossa asuviin yhteisöihin. Tällöin yritystoiminnan voittoja ja tappioita käsitellään symmetrisesti yhtiön asuinvaltion verotuksessa, mutta ulkomaiset tytäryhtiöt rajataan fiskaalisen konsolidoinnin ulkopuolelle. Esimerkiksi edellä mainitussa Iso-Britannian group relief –järjestelmässä voidaan vähentää emoyhtiön verotettavasta tuloksesta vain kotimaisten

³⁰ Andersson – Ikkala – Penttilä 2009, s. 778.

³¹ Äimä 2009, s. 94.

³² Ranta-Lassila 2000, s. 236.

³³ Yhteisverotusjärjestelmä on käytössä muun muassa Yhdysvalloissa ja Alankomaissa.

³⁴ Andersson – Ikkala – Penttilä 2009, s. 778. Ks. myös Äimä 2009, s. 94.

tytäryhtiöiden verotustappioita. Myös Suomen konserniavustuslain mukaan kotimaisen yhteisön veronalaisesta tulosta on vähennyskelpoista vain kotimaiselle yhteisölle annettu konserniavustus. EU-oikeuden ja verosopimusten syrjäntäkieltojen vuoksi kotimaista yhtiötä ja ulkomaisen yrityksen kiinteää toimipakkaa on kuitenkin kohdeltava yhdenvertaisesti EU-valtioiden ja verosopimusvaltioiden välillä³⁵.

2.1.4. Konsernin rahoituksesta

Yritys voi rahoittaa toimintansa ja investointinsa joko sisäisellä rahoituksella eli tulorahoituksella³⁶ tai ulkoisella rahoituksella. Yhtiöön ulkopuolisten sijoittamat pääomapanokset jaetaan niiden taloudellisten ominaisuuksien ja niitä säätelevien normien mukaan omaan ja vieraaseen pääomaan. Näiden lisäksi on olemassa yhä enenevässä määrin erilaisia välirahoitusinstrumentteja, joilla on samanaikaisesti sekä oman että vieraan pääoman piirteitä. Niin vieraalla pääomalla (lainalla) kuin omalla pääomalla on omat etunsa ja heikkoutensa, ja investointiin sitoutuneella pääomalla on aina vaihtoehtokustannus (*opportunity cost*) riippumatta siitä, mistä pääoma on peräisin³⁷. Optimaalinen pääomarakenne riippuu yksittäistapauksessa kunkin konsernin toimialasta, suhdanteista, rahoitusmarkkinoiden kireydestä, verojärjestelmästä ja muista taustatekijöistä³⁸.

Oma ja vieras pääoma ovat taloudellisesta näkökulmasta katsottuna laajasti toisensa korvaavia. Useimpien ekonomisten näkemyksen mukaan niitä tulisikin kohdella verotuksessa samalla tavalla.³⁹ Tosiasiassa oman ja vieraan pääoman verokohtelu on täysin erilainen. Taustalla on rahoitusteorian perusolettamus, jonka mukaan tuottovaatimus määräytyy aina sijoituskohteen riskin perusteella: mitä suurempi riski, sitä suurempi on sijoittajien tuottovaatimus. Oman pääoman sijoittajat eivät saa sijoitukselleen ennalta sovittua tuottoa ja heidän asemansa yrityksen varoja jaettaessa on huonompi kuin vieraan pääoman sijoittajien. Oman pääoman ehtoisen sijoittamisen riski on siten huomattavasti suurempi kuin vieraan pääoman ehtoisen sijoittamisen. Toisaalta

³⁵ Äimä 2009, s. 95.

³⁶ Tulorahoituksella tarkoitetaan liiketoiminnasta saatua kassavirtaa. Ks. esim. Knüpfer – Puttonen 2011, s. 29.

³⁷ Knüpfer – Puttonen 2011, s. 30.

³⁸ Äimä 2009, s. 135.

³⁹ Hinn 2008, s. 20.

oman pääoman tuottovaatimus on vastaavasti korkeampi kuin vieraan pääoman tuottovaatimus.⁴⁰

Oman pääoman sijoituksille maksettava korvaus on osinkoa, kun vieraan pääoman sijoittajat saavat korvauksensa korkoina. Osinkoa ja korkoa ei käsitellä verotuksessa samalla tavalla, vaikka verotuksen neutraalisuus edellyttäisi, että sijoitusmuotojen kohtelu olisi tasavertaista⁴¹. Velalle maksettu korko on yleensä vähennyskelpoista yhtiön verotettavasta tuloksesta, kun taas omalle pääomalle maksettavat osingot jaetaan vasta yhtiön verojen jälkeisestä tuloksesta. Pääoman rahoittamiseksi käytettävissä olevien, keskenään vaihtoehtoisten muotojen asymmetrinen kohtelu, eli viime kädessä vieraan pääoman edullisempi, on ohjannut yhtiöitä enenevässä määrin käyttämään velkarahoitusta.⁴²

Vieraan pääoman ehtoinen rahoitus on tavallisesti myös oman pääoman ehtoista rahoitusta joustavampaa. Yhtiön voittoa on helpompi kotiuttaa korkoina ja lainanlyhennyksinä kuin osinkoina ja osakepääoman palautuksina. Oman pääoman ehtoisten sijoitusten palauttamista saatetaan rajoittaa yhtiöoikeudellisesti. Osakepääoman ja muun omaan pääomaan luettavan erän palautusta voidaan verottaa luovutusvoiton tai osinkona, kun velkapääoman palauttaminen ei tavallisesti vaikuta tuloverotukseen. Viranomaiset voivat lisäksi valvoa oman pääoman ehtoisia sijoituksia tarkemmin kuin vieraan pääoman ehtoisia sijoituksia.⁴³

Eräs tärkeä syy runsaaseen vieraan pääomaan käyttöön on mahdollisuus positiivisen velkavivun hyödyntämiseen. Velan vipuvaikutuksella tarkoitetaan pyrkimystä oman pääoman tuoton lisäämiseen kasvattamalla vieraan pääoman suhteellista osuutta yrityksen taseessa. Vipuvaikutus toimii tehokkaasti, kun yhtiön koko pääoman tuotto ylittää vieraan pääoman kustannuksen. Toisaalta vipuvaikutus toimii toiseenkin suuntaan: pääoman tuoton alittaessa vieraan pääoman kustannuksen vipuvaikutus on negatiivinen.⁴⁴ Vipuvaikutus voidaan toteuttaa joko suoraan tai välillisesti. Suorassa vipuvaikutuksessa yhtiö velkaantuu itse, ja välillisessä osakas ottaa omissa nimissään velkaa sijoittaakseen sen yhtiöön oman pääoman ehdoin. Jälkimmäisessä vaihtoehdossa

⁴⁰ Lauriala 2008, s. 31.

⁴¹ Mannio 1997, s. 169.

⁴² Haufler – Runkel 2008, s. 1.

⁴³ Äimä 2009, s. 161.

⁴⁴ Knüpfer – Puttonen 2011, s. 180.

osakkaan intressissä on rajoittaa ja hallita yhtiön velkaantumista riskinsä rajoittamiseksi.⁴⁵

Vieraan pääoman vipuvaikutukseen liittyy olennaisesti ilmiö, jossa pienemmän kustannuksen vieraan pääoman lisäys kasvattaa oman pääoman tuottoa velan korkojen verovähennysoikeuden ansiosta. Verovaikutuksen vuoksi velkaisuusasteen kasvattaminen alentaa pääoman keskimääräistä kustannusta. Vieras pääoma on korkojen vähennyskelpoisuudesta johtuen aina halvempaa kuin oma pääoma. Velan osuuden kasvaessa oman pääoman kustannuksen paino pienenee koko pääoman tuottovaatimusta laskettaessa.⁴⁶

Vieraan pääoman edullisuuden voisi ajatella johtavan tilanteeseen, jossa yritysten kannattaisi olla 100-prosenttisesti velkapääomalla toimivia. Näin ei kuitenkaan ole käynyt. Syynä on se, että käytännössä velkavipu lisää yhtiön rahoitusriskiä. Trade-off-teorian⁴⁷ mukaisesti pääomarakenteeseen vaikuttavat olennaisesti myös mahdollisen maksukyvyttömyyden ja sitä seuraavan konkurssin todennäköisyys ja prosessista aiheutuvat kokonaiskustannukset. Suuri velkaantumisaste lisää riskiä ja siten rahoituksen kustannusta, mikä johtaa siihen, ettei velkapääoman totaalinen maksimointi ole yhtiön kannalta kannattavaa.⁴⁸

Kansainvälisten konsernien keskimääräiset pääomakustannukset ovat tutkimusten mukaan alhaisemmat kuin tytäryhtiöiden asuinvaltioiden yhtiöiden keskimääräiset pääomakustannukset. Konsernisuhteessa pääoman sijoittaneella emoyhtiöllä on periaatteessa parhaimmat mahdollisuudet valita, sijoitetaanko lisäpääomaa tytäryhtiöön velkapääomana vai osakepääomana. Pääomatehokkuuteen vaikuttaa myös se, että kansainvälisellä konsernilla on mahdollisuus siirtää pääkonttorinsa tai muita toimintoja toiseen valtioon.⁴⁹ EU:n jäsenvaltioiden kesken konsernirakennetta voidaan järjestellä

⁴⁵ Lauriala 2008, s. 112.

⁴⁶ Lauriala 2008, s. 113.

⁴⁷ Teoria perustuu Raghuram G. Rajan ja Luigi Zingalesin vuonna 1995 julkaisemaan tutkimukseen, joka käsittelee yhtiön velkaantumisasteeseen vaikuttavia tekijöitä. Teoria on vaihtoehtoinen selitys S. C. Myersin vuonna 1984 esittämälle Pecking Order –teorialle, jonka mukaan yhtiöt suosivat säännönmukaisesti yhtiön sisäistä rahoitusta, ja yhtiön osingonjakopolitiikka sekä sisäisen tulorahoituksen riittävyys määrittävät oman ja vieraan pääoman suhteen. Pecking Order –teoriassa korkojen verovähennyskelpoisuutta pidetään rahoitusrakenteen kannalta vasta toissijaisena kriteerinä. Ks. Raghuram – Zingales 1995 ja Myers 1984.

⁴⁸ Lauriala 2008, s. 114 – 116.

⁴⁹ Äimä 2009, s. 133.

uudelleen toteuttamalla yritysjärjestelydirektiivin mukaisia rajat ylittäviä veroneutraaleja yritysjärjestelyjä⁵⁰.

Konsernin tytäryhtiöt ovat usein puhtaasti edellä mainituista liiketoiminnan rahoitukseen perustuvista syistä koko konsernia velkaisempia. Erityisen tyypillistä kyseinen rahoitusmalli on riskipitoisissa hankkeissa kuten uusille markkina-alueille ja uusiin tuotteisiin tai palveluihin keskittyttäessä. Riskinotto kapsuloidaan tytäryhtiöön, joka ottaa velkaa konsernin ulkopuolisilta tahoilta. On tavanomaista, etteivät kaikki konsernin tytäryhtiöt ole suhteellisesti yhtä kannattavia. Esimerkiksi eri maissa olevat tytäryhtiöt ja eri liiketoiminta-alueilla toimivat tytäryhtiöt eroavat toisistaan kannattavuudeltaan.⁵¹

Todettakoon, ettei vieraan pääoman ehtoinen sijoittaminen ole kuitenkaan ollut kategorisesti edullisempaa kuin oman pääoman ehtoinen sijoittaminen. Vieraan pääoman käyttö aiheuttaa edellä kuvatuin tavoin myös kustannuksia ja riskejä. Tilastollisesti ei ole kyetty osoittamaan, että vieraalla pääomalla rahoitettu liiketoiminta olisi ollut kannattavampaa kuin omalla pääomalla rahoitettu toiminta.⁵²

2.2. Verosopimukset

Verosopimukset ovat valtion toisen tai useampien muiden valtioiden kanssa solmimia sopimuksia, joiden tarkoituksena on ensisijaisesti kaksinkertaisen verotuksen välttäminen ja siitä johtuen sopiminen siitä, miten verotusoikeus jaetaan sopimusvaltioiden välillä sopimuksissa säädelyjen tulotyyppien osalta. Yhdessä valtion sisäisen lainsäädännön kanssa verosopimukset muodostavat normipohjan, jonka perusteella kansainvälisten transaktioiden verokohtelua voidaan tarkastella ja selvittää.⁵³

OECD:n toiminnassa on laadittu tulo- ja varallisuusverotuksen kaksinkertaisen verotuksen poistamisesta malliverosopimus⁵⁴, johon pohjautuu valtaosa esimerkiksi

⁵⁰ Veroneutraalisuus toteutuu direktiivin mukaisissa yritysjärjestelyissä siten, että luovutusvoiton realisoituminen lykkääntyy seuraavaan luovutukseen asti sen sijaan, että se luettaisiin heti yhtiön verotettavaan tuloon.

⁵¹ FVCA 2012a, s. 24.

⁵² Äimä 2009, s.165.

⁵³ Vapaavuori 2003, s. 14.

⁵⁴ OECD Model Tax Convention on Income and Capital (alkuperäinen 1977, jatkuvatäydenteinen)

EU-valtioiden keskinäisistä verosopimuksista. Vaikka malliverosopimus on juridisesti lähinnä suositus jäsenvaltioille, on se vaikuttanut lukuisten valtioiden verolainsäädäntöihin ja vero-oikeudellisten käsitteiden kehittymiseen. Koska tuloverosopimukset seuraavat yleensä varsin pitkälle malliverosopimusta, on se harmonisoinut verosopimuksia niin rakenteellisesti kuin sisällöllisestikin. Malliverosopimuksella on erittäin merkittävä asema kansainvälisessä verotuksessa.⁵⁵

Malliverosopimukseen liittyy keskeisesti OECD:n julkaisema malliverosopimuksen kommentaari, jolla on muodollisesta sitomattomuudestaan huolimatta vahva painoarvo oikeuslähteenä käytännön soveltamistilanteissa⁵⁶. KHO on ratkaisussa 2002:26 nimenomaisesti todennut, että malliverosopimuksen kommentaaria käytetään tulkinta-apuna erityisesti silloin, jos on kysymys OECD:n malliverosopimuksen systematiikkaa noudattavista sopimuksista. OECD:n malliverosopimuksella ja sen kommentaarilla on tosiasiallista vaikutusta, koska myös yhteisöjen tuomioistuin ja muiden jäsenvaltioiden kansalliset tuomioistuimet viittaavat niihin sitovan tulkintalähteen luonteisina oikeuslähteinä. Malliverosopimuksen kommentaarissa on tosin otettu kantaa korkovähennysoikeuden rajoittamiseen vain alikapitalisointisäännöksellä⁵⁷.

Toisin kuin useimmat malliverosopimuksen muut artikkelit sen 24 artiklan alle kuuluva syrjintäkielto ei liity kansainvälisen kaksinkertaisen verotuksen poistamiseen. Syrjintäkiellon perimmäisenä ajatuksena on, ettei sopimusvaltio saa soveltaa kansallista lainsäädäntöään tavalla, joka johtaa toisesta sopimusvaltiosta olevan verosubjektin epäedullisempaan verokohteluun kuin minkä kohteeksi sopimusvaltiosta oleva verosubjekti joutuu vastaavissa olosuhteissa. Syrjintäkielto koskee lisäksi kaikkia veroja, toisin kuin muut verosopimusartikkelit, joita sovelletaan vain sopimuksessa erikseen mainittujen verojen kohdalla.⁵⁸ Syrjintäkiellon sisältävään 24 artiklaan vetoaminen edellyttää, että sopimusvaltiossa asuvien henkilöiden asema on muiden olennaisten seikkojen osalta samanlainen. Yhdenvertainen kohtelu koskee veroastetta, veropohjaa ja verotusmenettelyä. Verokohtelun syrjimättömyys varmistetaan konkreettisella vertailulla.⁵⁹

⁵⁵ Knuutinen 2012, s. 73.

⁵⁶ Ks. malliverosopimuksen kommentaarin oikeuslähtearvosta Dahlberg 2003, s. 137–155 ja Vapaavuori 2003, s. 48–51.

⁵⁷ HE 146/2012 vp., s. 13.

⁵⁸ Vapaavuori 2003, s. 59.

⁵⁹ Äimä 2009, s. 52.

Alikapitalisointitilanteessa sovellettavaksi saattavat tulla OECD:n malliverosopimuksen 24 artiklan 4 ja 5 kohdat. Kyseisen artiklan 4 kohdan mukaan koron, rojaltin ja muun suorituksen, joka maksetaan toisessa sopimusvaltiossa sijaitsevalle yhtiölle (*non-resident*), tulee lähtökohtaisesti olla vähennyskelpoinen samalla tavalla kuin valtion sisäisissä (*resident*) lainasuhteissa maksettavan suorituksen. Artiklaa kutsutaan ns. kvalifioituksi syrjintäkielloksi. Säännös eroaa EU-oikeudesta siinä, että malliverosopimuksen artikla kieltää vain syrjinnän, kun taas EU-oikeus puuttuu syrjinnän lisäksi syrjimättömiin vapaan liikkuvuuden rajoituksiin⁶⁰.

Samaisen artiklan 5 kohdan mukaan osittain tai kokonaan ulkomailla asuvien omistajien omistuksessa olevat yhtiöt eivät saa joutua sopimusvaltiossa epäedullisemmän verokohtelun alaiseksi kuin sopimusvaltiossa asuvat yhtiöt, jotka ovat kokonaan kotimaisessa omistuksessa⁶¹. Kyseisten artiklojen keskinäisestä suhteesta vallitsee yleinen tulkinta, jonka mukaan 24 (4) artikla on maksuja koskevana erityisnormina ensisijainen kaikenlaista syrjintää koskevaan 24 (5) artiklaan nähden.⁶²

Syrjintäkielto ei sinällään estä kansallisen alikapitalisointinormin soveltamista, jos se on yhdenmukainen malliverosopimuksen 9 artiklan 1 kohdan ja 11 artiklan 6 kohdan mukaisten määräysten kanssa. Toisin sanoen, kansallinen alikapitalisointisäännös on syrjintäkiellon vastainen, jos säännös on ristiriidassa ylisuureen koronoaikaisuun sovellettavien verosopimuksen määräysten kanssa, ja jos lainsäädäntöä sovelletaan vain ulkomaiselle velkojalle maksettuihin korkoihin. Ulkomaista omistusta koskeva 24 (5) artiklan syrjintäkieltosäännös voi rajoittaa kansallisia alikapitalisointisäännöksiä, jos niitä sovelletaan vain rajoitetusti verovelvollisten määräysvallassa oleviin yrityksiin. Jos 9 artikla ja 11 artiklan 6 kohta kuitenkin mahdollistavat alikapitalisointisäännöksen, ei syrjintäkieltosäännöstä voida soveltaa.⁶³

Suomella on laaja verosopimusverkosto, ja lähes kaikkiin Suomen solmimiin verosopimukseen sisältyy syrjintäkieltoartikla. Vain Australian kanssa solmittuun verosopimukseen ei sisälly syrjintäkieltoartiklaa⁶⁴. Erityisesti uusimpien verosopimusten syrjintäkieltoartiklat mukailevat melko tarkasti edellä mainittua

⁶⁰ Äimä 2009, s. 53.

⁶¹ Vapaavuori 2003, s. 66.

⁶² Tämä todetaan myös malliverosopimuksen kommentaarissa (artikla 24 (5) kohta 58).

⁶³ HE 146/2012, s. 14.

⁶⁴ Penttilä 2008, s. 259.

OECD:n malliverosopimuksen 24 artiklan mukaista syrjäntäkieltoa. Verosopimukset implementoidaan Suomessa kansalliseen lainsäädäntöön yleensä blankettilaeilla, jotka sisältävät vain viittaussäännöksen kyseiseen verosopimukseen. Siten ei ole löydettävissä täsmällisiä perusteluja sille, miksi Suomen verosopimukset sisältävät syrjäntäkieltoartiklan. Lähtökohtaisesti voidaan olettaa syynä olevan OECD:n malliverosopimuksen: koska Suomen verosopimukset seuraavat yleensä tarkasti OECD:n malliverosopimusta, on luonnollista, että verosopimukseen sisältyy myös syrjäntäkieltoartikla. Akateemisemmaksi selitykseksi syrjäntäkieltoartikloille on esitetty niiden tarkoituksena olevaa verotusoikeuden jakamista valtioiden välillä sekä pyrkimystä kaksinkertaisen verotuksen estämiseen⁶⁵.

Kansainväliseen verotukseen liittyvä syrjäntä ei vielä 1990-luvun alkuvuosina ollut Suomessa esillä, eikä siihen liittyviä tapauksiakaan liiemmin ollut. Suomen EU-jäsenyyden ja EU:n perustamissopimuksen myötä syrjäntäkieltoartiklan merkitys kuitenkin kasvoi ja tuli yhä tärkeämmäksi. Niin verovelvolliset, veroviranomaiset kuin tuomioistuimetkin ovat nykyään tietoisia verosopimukseen sisältyvästä syrjäntäkieltoartiklasta. Verosopimusten syrjäntäkieltoartiklaa koskevat tapaukset ovat kuitenkin verrattain harvalukuisia muihin veroasioihin verrattuna. Useimmiten ne ovat koskeneet Suomen konserniavustusjärjestelmän hyväksyttävyyttä. Verosopimusten syrjäntäkieltoartiklat ovat toimineet melko hyvin, eikä niitä ole juurikaan kritisoitu, toisin kuin EU-oikeuden syrjäntäkieltoartiklaa, jonka tulkinta on aiheuttanut enemmän epävarmuutta.⁶⁶

Suomen oikeuskäytännössä malliverosopimuksen mukaista syrjäntäkieltoa on sovellettu täällä asuvien ulkomaisten tytäryhtiöiden koron vähennysoikeuteen. Tapauksessa KHO 1999:19 suomalaisen tytäryhtiön omisti sen hollantilainen emoyhtiö, ja tytäryhtiötä rahoitettiin samaan yritysryhmään kuuluvien yhtiöiden lainoilla. Tytäryhtiön vieraan ja oman pääoman suhteeksi pyrittiin saamaan 15:1. KHO piti lainojen korkoja vähennyskelpoisina ja viittasi perusteluissa Suomen ja Alankomaiden välisen verosopimuksen syrjäntäkieltoon, joka vastaa OECD:n malliverosopimuksen syrjäntäkieltoa. Oikeuskirjallisuudessa on esitetty, että koron vähennyskelpoisuus olisi

⁶⁵ Penttilä 2008, s. 257 – 259. Penttilän esittämä ”akateemisempi” tulkinta voidaan kyseenalaistaa, koska oikeuskirjallisuudessa laajalti tunnustetun näkemyksen mukaan syrjäntäkieltoartikla nimenomaan poikkeaa verosopimusten perustavasta lähtökohdasta verotusoikeuden jakajana ja kaksinkertaisen verotuksen poistajana.

⁶⁶ Penttilä 2008, s. 258 – 259. Ks. seuraava jakso 2.3.

alikapitalisointitilanteissa tulkinnanvaraisempi, jos sovellettava verosopimus ei sisältäisi syrjintäkieltoartiklaa tai sen sisältämä syrjintäkieltoartikla olisi vähemmän erityinen⁶⁷.

2.3. EU-oikeuden vaikutuksesta

2.3.1. Lähtökohtia

Edellä käsiteltyjen valtioiden kahdenvälisen verosopimusten solmiminen on myös EU-oikeuden mukaista. Verosopimuksilla ei kuitenkaan saada rajoittaa unionin kansalaisten oikeuksia, jolloin jäsenvaltioiden on myös verosopimusten rakennetta muotoillessaan kiinnitettävä huomiota siihen, ettei säännöksen soveltaminen loukkaa EU:n perustamissopimuksen sisältämiä vapausoikeuksia. Mahdollisissa ristiriitatilanteissa EU-vero-oikeus menee jäsenvaltioiden välisten verosopimusten edelle niiden solmimisajankohdasta riippumatta.⁶⁸

EU-vero-oikeus ohjaa jäsenvaltioiden kansallisia verolakeja vain siinä määrin kuin se on tarpeen sisämarkkinoiden toteutumisen ja toiminnan kannalta⁶⁹. Tarkoituksena ei ole jäsenvaltioiden verolainsäädäntöjen täydellinen yhdenmukaistaminen, ellei se palvele sisämarkkinoita⁷⁰. Subsidiariteetti- eli toissijaisuusperiaatteen mukaan yhteisö puuttuu jäsenvaltioiden verolainsäädäntöjen yhdenmukaistamiseen vain sikäli, kun tarpeellinen yhtenäistäminen ei riittävästi toteudu jäsenvaltioiden omilla toimilla⁷¹.

Välillisen verotuksen osalta harmonisointi oli edennyt varsin pitkälle jo 1990-luvun alkupuolella. Välittömän verotuksen osalta yhdenmukaistaminen on kuitenkin edennyt huomattavasti hitaammin ja on ollut kaiken kaikkiaan vähäistä. Välittömän verotuksen puolella jäsenvaltioiden lainsäädäntöjen yhdentyminen tapahtui aluksi lähinnä EU-tuomioistuimen Euroopan yhteisön perustamissopimusten tulkintaan perustuvan käytännön seurauksena. Sitten harmonisointikehitys on osittain muuttunut myös välittömän verotuksen osalta, erityisesti yritysverotusta koskien. Linjamuutoksen on

⁶⁷ Malmgrén 2006, s. 364

⁶⁸ Knuutinen 2012, s. 71.

⁶⁹ Ks. EY-sopimuksen 3 artikla, SEUT 3 – 6 artikla.

⁷⁰ Helminen 2008, s. 26.

⁷¹ Ks. EY-sopimuksen 5 artikla, SEUT 5 artikla.

katsottu alkaneen yritysjärjestely- ja emo-tytäryhtiödirektiivin hyväksymisestä kesällä 1990. Direktiiviehdotukset oli julkaistu jo vuonna 1969.⁷²

EY-sopimuksen 12 artiklassa on kaiken kattavan kansalaisuuteen perustuvan syrjinnän kieltävä yleissäännös. Edellytyksenä säännön soveltumiselle on, että kyseessä on jäsenvaltion rajat ylittävä eikä yhden jäsenvaltion sisäinen tilanne. EY-sopimuksen kieltämästä syrjinnästä on kysymys, jos kahta samanlaisessa asemassa olevaa eri EU-valtion kansalaista kohdellaan eri tavalla tai jos kahta erilaisessa asemassa olevaa eri EU-valtion kansalaista kohdellaan samalla tavalla, minkä seurauksena toinen joutuu epäedullisempaan asemaan. Verotuksessa kielletty syrjintä ilmenee siten, että jäsenvaltion verojärjestelmä kohtelee eri tavalla omia ja muiden EU-valtioiden kansalaisia. EU-valtion verotuksessa onkin otettava huomioon vapaan liikkumisoikeuden ja syrjintäkiellon vaikutus.⁷³

Sisämarkkinoiden toteutuminen merkitsee tavaroiden, palvelujen, henkilöiden ja pääomien vapaan liikkuvuuden esteiden poistamista jäsenvaltioiden välillä⁷⁴. Nämä perusvapaudet ovat EU-oikeuden yleisiä oikeusperiaatteita, joita EU-tuomioistuin suojaa. Sisämarkkinavapaudet voivat tarjota suojaa syrjivää verolainsäädäntöä vastaan samoin kuin verolainsäädännön rajoittavaa vaikutusta vastaan. Käytännössä sisämarkkinavapaudet voivat mahdollistaa yhdenvertaisen kohtelun sekä verolainsäädännön rajoitusten poistamisen.⁷⁵

Yhtiöiden korkovähennyksissä sijoittautumisvapauden periaate on keskeisin vapaa liikkumisoikeus. EY 43 artiklan mukaisesti verotuksessa on kohdeltava valtiossa asuvalle ja toisessa EU-valtiossa asuvalle velkojalle maksettuja korkoja yhdenvertaisesti. Yhteisöjen tuomioistuin on tarkastellut määräysvaltilanteita yleensä nimenomaan sijoittautumisvapauden näkökulmasta ja katsonut, että muut vapausoikeudet ovat seurausta sijoittautumisvapauden käyttämisestä⁷⁶. Tällöin EY:n perustamissopimus tai ETA-sopimus eivät rajoita korkovähennysrajoitusten soveltamista kolmansiin valtioihin, eli EU- ja ETA-valtioiden ulkopuolisiin valtioihin,

⁷² Myrsky 1992, s. 230 – 236.

⁷³ Ks. esim. Helminen 2008, s. 59 – 65.

⁷⁴ EY-sopimuksen 3 (1c) artikla

⁷⁵ Beiser 2008, s. 589.

⁷⁶ Ks. esim. C-524/04 Test Claimants in the Thin Cap Group Litigation.

koska sijoittautumisvapautta sovelletaan vain EU-valtioiden kesken⁷⁷. Toisaalta verrattain tuoreessa 8.11.2012 annetussa Suomea koskevassa ratkaisussa C-342/10 *Euroopan komissio vastaan Suomen tasavalta* yhteisöjen tuomioistuin katsoi, että EVL 7 §:n 10 kohdan säännös eläkerahastojen mahdollisuudesta vähentää verotuksessaan eläkesitoumuksista johtuvan vastuun peittämiseen tarvittavat määrät johtaa ulkomaisille eläkerahastoille maksettujen osinkojen syrjivään verotukseen nimenomaan pääomien vapaan liikkuvuuden, eikä sijoittautumisvapauden kannalta⁷⁸.

2.3.2. Yhteisön tuomioistuimen linjauksia

Kansallisen alikapitalisointilainsäädännön yhteisön oikeuden mukaisuutta on tarkasteltu useissa yhteisöjen tuomioistuimen ratkaisuissa. Asiassa C-324/00 *Lankhorst-Hohorst GmbH v. Finanzamt Steinfurt*⁷⁹ annetulla ratkaisulla oli merkittäviä vaikutuksia jäsenvaltioiden alikapitalisointinormeihin. Tapauksessa oli kyse siitä, rajoittiko Saksan yhtiöverolaki sijoittautumisvapautta, kun se johti tytäryhtiöiden vieraan pääoman perusteella emoyhtiöille maksamien korkojen verotuksessa kotimaisten yhtiöiden erilaiseen kohteluun siitä riippuen, onko emoyhtiön kotipaikka Saksassa vai ei. Saksa ei hyväksynyt saksalaisen tytäryhtiön tekemiä korkovähennyksiä konsernin hollantilaisen emoyhtiön myöntämän lainan johdosta, sillä tytäryhtiössä ylittyi vieraan ja oman pääoman sallituksi suhdeluksi Saksan lainsäädännössä asetettu 3:1.

Tuomioistuin katsoi Saksan lainsäädännön olevan yhteen sopimaton EY:n perustamissopimuksessa taatun sijoittautumisvapauden kanssa. Vaikka säännöksen soveltaminen perustui kansalaisuuden tai asuinvaltion sijasta siihen, kuuluiko verovelvollinen yhtiöveron hyvitysjärjestelmän piiriin vai ei, tulivat säännöksen soveltamisen kohteeksi käytännössä erityisesti saksalaisten ja ulkomaisten yhtiöiden väliset lainat. Kyse oli siten peitelystä syrjinnästä.⁸⁰

Rajoitukselle ei myöskään ollut olemassa hyväksyttäviä syitä. Tuomioistuin ei hyväksynyt oikeuttamisperusteeksi esitettyä verotulojen vähenemistä, koska se ei ole

⁷⁷ Pääomanvapaa liikkuvuus on ainoa vapausoikeus, jota sovelletaan myös kolmansiin valtioihin. Ks. esim. Helminen 2008, s. 966.

⁷⁸ Ks. C-342/10 Euroopan komissio vs. Suomen tasavalta.

⁷⁹ C-324/00 Lankhorst-Hohorst v. Finanzamt Steinfurt, 12.2.2002

⁸⁰ C-324/00, Lankhorst-Hohorst, k. 37.

yleisen edun mukainen pakottava syy⁸¹. Veronkierron vaara ei oikeuttanut rajoitusta, koska Saksan säännöksen tavoitteena ei ollut sulkea veroetuuden ulkopuolelle puhtaasti keinotekoisia järjestelyjä, joilla pyritään kiertämään Saksan lainsäädännön vaikutusta⁸². Oikeuttamisperusteena vedottuun verojärjestelmän johdonmukaisuuteen tuomioistuin totesi, että verojärjestelmän johdonmukaisuuden takaamisen tarpeella voidaan perustella vain henkiöiden vapaata liikkuvuutta rajoittavaa lainsäädäntöä⁸³ ⁸⁴.

Kansallisen alikapitalisointinormin hyväksyttävyyttä käsiteltiin myös tapauksessa C-524/04 *Test Claimants in the Thin Cap Group Litigation v. Commissioners of Inland Revenue*⁸⁵, jossa oli kyse Iso-Britanniassa verotuksellisen kotipaikan omaavista yhtiöistä, jotka olivat maksaneet korkomenoja samaan konserniin kuuluvan, toisessa jäsenvaltiossa tai kolmannessa valtiossa verotuksellisen kotipaikan omaavan konserniyhtiön myöntämistä lainoista. Eri konsernit olivat esittäneet ryhmäkanteella useita palautus- ja/tai korvausvaatimuksia Iso-Britannian veroviranomaiselle yhteisöjen tuomioistuimen *Lankhorst-Hohorst*-tuomioon perustuen.

Iso-Britannian High Court of Justice pyysi yhteisöjen tuomioistuimelta ennakkoratkaisua siitä, onko EU:n perustamissopimuksen vastaista, että lainanottajayhtiön asuinvaltiossa rajoitetaan mahdollisuutta vähentää verotuksessa sellaisen lainarahoituksen korot, jonka toisessa jäsenvaltiossa asuva emoyhtiö on myöntänyt, kun lainanottajayhtiöön ei sovellettaisi tällaisia rajoituksia, jos emoyhtiö olisi asunut lainanottajayhtiön kanssa samassa asuinvaltiossa⁸⁶. Kyse oli toisin sanoen siitä, voidaanko ulkomaiselle yhteisölle maksetun koron vähennyskelpoisuutta rajoittaa, vaikka vastaavaa rajoitusta ei ole kotimaiselle yhteisölle maksetun koron osalta.

Tuomioistuin katsoi, että kansallinen säännös, joka kohtelee maassa asuvia lainanottajayhtiöitä eri tavalla lainaa antavan konserniyhtiön kotipaikan mukaan, on sijoittamisvapautta rajoittava⁸⁷. Kansallista säännöstä voitiin kuitenkin soveltaa, kun oikeuttamisperusteena oli veronkierron estäminen. Kyseisessä tapauksessa

⁸¹ C-324/00 *Lankhorst-Hohorst*, k. 36.

⁸² C-324/00 *Lankhorst-Hohorst*, k. 39.

⁸³ C-324/00, *Lankhorst-Hohorst*, k. 40.

⁸⁴ Tuomiossa on myös merkille pantavaa, että OECD:n malliverosopimuksen 9 artiklan mukainen markkinaehtoperiaate oli alisteinen EY 43 artiklan määräyksille. Ks. esim. Äimä 2009, s. 371.

⁸⁵ C-524/04, *Test Claimants in the thin cap group litigation v. Commissioners of Inland Revenue*, 13.3.2007

⁸⁶ C-524/04 *Test Claimants in the Thin Cap Group Litigation*, k. 22.

⁸⁷ C-524/04, *Test Claimants in the Thin Cap Group Litigation* k. 63.

oikeuttamisperuste täytti suhteellisuusperiaatteen asettamat vaatimukset, koska verovelvollisella oli mahdollisuus ilman liiallista hallinnollista menettelyä esittää näyttöä siitä, että liiketoimelle on olemassa liiketaloudellisia syitä. Lisäksi jos toimea pidetään verovelvollisen esittämästä näytöstä huolimatta täysin keinotekoisena vailla todellisia liiketaloudellisia syitä, korkomenoa voidaan pitää verotuksessa vähennyskelvottomana voitonjakona vain siltä osin kuin se ylittää riippumattomien osapuolten välillä sovitun koron määrän.⁸⁸

Käytännössä todistustaakka kielletystä alikapitalisoinnista on siten lähtökohtaisesti (normaaliin tapaan) veroviranomaisella, mutta sen toteennäyttämisen jälkeen verovelvolliselle on vielä annettava mahdollisuus osoittaa hyväksyttäviä perusteita rahoitusrakenteellisten valintojensa tueksi. Suhteellisuusarviointiin liittyen yhteisöjen tuomioistuin totesi vielä, ettei alikapitalisointinormeja soveltavalle jäsenvaltiolle voida asettaa velvollisuutta varmistaa, että kyseessä olevan korkotulon saajan sijaintivaltio käsittelee tuloa tietyllä tavalla.⁸⁹ Vaikuttaisi siis siltä, ettei EU-oikeus edellyttäisi siirtohinnoittelun vastaoikaisun soveltamista kuvatuissa olosuhteissa⁹⁰.

Tuomioistuin otti *Thin Cap GLO* ratkaisussaan kantaa myös perusvapauksien keskinäisiin suhteisiin. Sijoittautumisvapaus oli tapauksessa ensisijainen sovellettava vapaus, koska kansallista alikapitalisointisäännöstä sovellettiin vain silloin, kun rajoitetusti verovelvollisella on välitön tai välillinen määräysvalta velalliseen. Tapaukseen ei voitu soveltaa pääoman vapaan liikkuvuuden säännöksiä, koska asiassa käsiteltävänä oleva kansallinen lainsäädäntö vaikutti pääasiallisesti sijoittautumisvapauteen. Siten palveluiden tarjonnan vapaus ja pääoman vapaa liikkuvuus ovat väistämätön seuraus mahdollisesta sijoittautumisvapauden rajoittamisesta.⁹¹

Koron verotukseen vaikuttaa myös asiassa *C-105/07 N.V. Lammers & van Cleeff v. Belgische Staat annettu tuomio*, jossa Belgian verolainsäädäntö katsottiin sijoittautumisvapautta rajoittavaksi⁹². Tapauksessa Belgiassa asuvan yhtiön hallituksen jäsenelle, joka oli toiseen jäsenvaltioon sijoittautunut yhtiö, maksamat korot luokiteltiin

⁸⁸ C-524/04, Test Claimants in the Thin Cap Group Litigation k. 92.

⁸⁹ C-524/04, Test Claimants in the Thin Cap Group Litigation k. 88 – 89.

⁹⁰ VM 2009, s. 13.

⁹¹ C-524/04, Test Claimants in the Thin Cap Group Litigation, k. 101.

⁹² C-105/07, N.V. Lammers & van Cleeff v. Belgische Staat, 17.1.2008

osingoiksi ja korot olivat verollisia, jos korollisten lainojen kokonaismäärä ylitti verotuskauden alussa yhtiön maksetun osakepääoman määrän korotettuna verollisilla rahastoilla. Vastaavia korkoja ei kuitenkaan luokiteltu osingoiksi, eivätkä ne olleet verollisia, jos korot maksettiin hallituksen jäsenelle, joka oli sijoittautunut niitä maksavan yhtiön kanssa samaan valtioon (eli Belgiaan).

Oikeuttamisperustetta tarkastellessaan tuomioistuin totesi, ettei pelkästään se, että yhtiö saa lainan ulkomaiselta konserniyhtiöltä, voi olla perusteena yleiselle olettamalle puhtaasti keinotekoisesta veronkiertojärjestelystä⁹³. Mikäli ulkomaisille yhtiöille maksetut korot luokitellaan osingoiksi välittömästi niiden ylittäessä tietyn rajan, ei ole mahdotonta, että tällaista uudelleenluokittelua sovelletaan myös korkoihin, jotka on maksettu korvauksena markkinaehtoisesti myönnettyistä lainoista⁹⁴. Kiinteiden rajojen asettaminen vaikuttaa siten myös tilanteisiin, joissa kyseessä olevaa toimenpidettä ei voida pitää puhtaasti keinotekoisena järjestelyinä.

Yhteisöjen tuomioistuin ei ole ratkaissut EY:n perustamissopimuksen vaikutusta tilanteessa, jossa korkomenojen vähennysoikeuden rajoittaminen on sidottu korkotulon saajan verotuksen tasoon. Tuomioistuin on eräissä muissa tilanteissa tarkastellut kansallista sääntelyä, jossa toisen valtion verotuksen taso vaikuttaa tulon veronalaisuuteen toisessa jäsenvaltiossa tai oikeuteen tehdä verovähennyksiä toisessa valtiossa. Asiassa C-196/04, *Cadbury Schweppes* tarkasteltiin väliyhteisölainsäädännön yhteensopivuutta silloin voimassa olleen Euroopan yhteisön perustamissopimuksen (nykyinen SEUT) kanssa. Tapauksessa EU-tuomioistuimelta pyydettiin ennakkoratkaisua siitä, rajoittaako Iso-Britannian väliyhteisölainsäädäntö isobritannialaisen yhtiön sijoittautumisoikeutta, kun kotimaiset yhtiöt voidaan tietyissä tapauksissa määrätä maksamaan veroa sellaisen tytäryhtiön voitoista, joka asuu toisessa jäsenvaltiossa ja johon sovelletaan matalampaa verotuksen tasoa. Tuomioistuin totesi, että alhaisesta verotuksesta johtuva etu, jota sovelletaan muuhun kuin emoyhtiön sijaintivaltioon sijoittautuneeseen tytäryhtiöön, ei sellaisenaan oikeuta emoyhtiön sijaintivaltiota poistamaan tätä etua emoyhtiön vähemmän edullisella verotuksellisella kohtelulla⁹⁵. Tuomioistuin katsoi väliyhteisösäännösten rajoittavan sijoittautumisvapautta, mutta totesi rajoituksen olevan sallittu, kun se koskee ainoastaan

⁹³ C-105/07, N.V. Lammers & van Cleeff v. Belgische Staat, k. 27.

⁹⁴ C-105/07, N.V. Lammers & van Cleeff v. Belgische Staat, k. 33.

⁹⁵ C-196/04, Cadbury Schwppes, kohta 49.

puhtaasti keinotekoisia järjestelyjä, joilla pyritään kiertämään normaalisti maksettava kansallinen vero. Järjestelyä voidaan pitää keinotekoisena, kun sille on subjektiivinen tekijä eli pyrkimys saada verotusta kevennettyä.⁹⁶

Komissio on katsonut tiedonannossaan KOM(2007) 785 lopullinen, ettei ole suotavaa, että alikapitalisointisäännökset ulotettaisiin vain täysin kansallisia tilanteita koskeviksi, jotta välttyttäisiin syrjintää koskevilta syyöksiltä⁹⁷. Yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännön perusteella näyttää siltä, että muihin kuin täysin kansallisiin tilanteisiin soveltuva alikapitalisointisäännös voisi olla mahdollinen esimerkiksi seuraavissa tilanteissa:

- kansallisen säännöksen tarkoituksena on veron kiertäminen,
- verovelvollisella on mahdollisuus ilman liiallista hallinnollista menettelyä esittää näyttöä liiketoimen liiketaloudellisista syistä,
- jos toimea pidetään verovelvollisen esittämästä näytöstä huolimatta täysin keinotekoisena vailla todellisia liiketaloudellisia syitä, korkokuluja voidaan pitää verotuksessa vähennyskelvottomana voitonjakona ja
- korkokulut voivat olla vähennyskelvottomia vain siltä osin kuin ne ylittävät riippumattomien osapuolten välillä sovitun koron määrän.⁹⁸

Mikäli korkovähennysoikeuden rajoitusta sovellettaisiin sekä kansallisiin että rajat ylittäviin tilanteisiin, näyttäisi olevan mahdollista, että rajoitusta sovelletaan myös muihin kuin keinotekoisiiin järjestelyihin⁹⁹.

2.3.3. Korko-rojaltidirektiivi

Neuvoston direktiivi eri jäsenvaltioissa sijaitsevien lähiyhtiöiden välisiin korko- ja rojaltilmaksuihin sovellettavasta yhteisestä verojärjestelmästä (2003/49/EY) tuli voimaan vuoden 2004 alusta. Direktiivin tarkoituksena on turvata rajat ylittävillä maksuilla yhtä edullinen verokohtelu kuin yhden valtion sisäisillä maksuilla on. Rajat ylittävistä maksuista ei saa syntyä kansainvälistä monenkertaista verotusta, eivätkä ne saa olla kotimaisia maksuja raskaampien hallinnollisten muodollisuuksien kohteena.

⁹⁶ C-196/04, Cadbury Schweppes, kohta 64.

⁹⁷ KOM(2007) 785 lopullinen, s. 8.

⁹⁸ VM 2009, s. 14.

⁹⁹ HE 146/2012 vp., s. 13.

Tarkoituksen on turvata korkojen ja rojaltien yhdenkertainen verotus jossakin jäsenvaltiossa.¹⁰⁰

Korko-rojaltidirektiivin piiriin kuuluvia korkoja ja rojalteja verotetaan ainoastaan niiden saajayhtiön asuinvaltiossa tai niitä saavan kiinteän toimipaikan sijaintivaltiossa. Koron ja rojaltin lähdevaltiota on siten estetty perimästä veroa lähiyhtiöiden välisistä rajat ylittävistä koroista ja rojalteista. Lähdevaltion on vapautettava korko- ja rojaltimaksut verosta siitä riippumatta, mikä on verotuksen taso saajayhtiön asuinvaltiossa tai kiinteän toimipaikan sijaintivaltiossa.

Direktiivin takaama lähdeverovapaus edellyttää, että tulon maksajayhtiö tai kiinteä toimipaikka on etuyhteydessä tulon tosiasialliseen edunsaajaan¹⁰¹. Kansallisessa lainsäädännössä voidaan asettaa lisäedellytykseksi, että direktiivin mukainen etuyhteys on ollut voimassa koronmaksuhetkestä laskettuna vähintään kahden vuoden ajan¹⁰². Direktiiviä sovelletaan vain niihin EU-valtioiden yhtiöihin, joiden verotuksellinen kotipaikka sijaitsee asuinvaltion verolainsäädännön mukaan kyseisessä valtiossa. Yhtiön on lisäksi maksettava asuinvaltiossaan tiettyä direktiivissä mainittua yhtiöveroa tai sen kanssa olennaisesti samankaltaista veroa.¹⁰³

Direktiivin 2 (a) artikla määrittelee, mitä korolla tarkoitetaan direktiiviä sovellettaessa. Määritelmä on lähes samanlainen OECD:n malliverosopimuksen määritelmän kanssa. Direktiivin mukaan korolla tarkoitetaan tuloa kaikenlaisista velkasaatavista riippumatta siitä, onko niiden vakuutena kiinnitys tai liittykö niihin oikeus osuuteen velallisen voitosta. Erityisesti korolla tarkoitetaan arvopaperien tuottoa ja joukkovelkakirjojen tai obligaatioiden tuottoa mukaan lukien tällaisiin arvopapereihin, joukkovelkakirjoihin tai obligaatioihin liittyvät emissiovoitot ja palkkiot. Velkasaatavaluettelo ei ole tyhjentävä ja direktiivin soveltamisalalla voidaan lainasopimusten tulkinnassa painottaa sopimusten taloudellista sisältöä sopimusten oikeudellisen muodon sijasta. Sisältöpainotteisen tulkinnan edellytyksenä on, että korkoa maksetaan sellaisen velan perusteella, johon liittyy velan takaisinmaksuvelvollisuus. Verovelvolliset voivat pyrkiä

¹⁰⁰ Korko-rojaltidirektiivin johdanto, kohdat 1 – 3.

¹⁰¹ Direktiivin 3(b) artiklan mukaan etuyhteys muodostuu, kun korkotulon maksajan ja saajan välillä on välitön vähintään 25 prosentin omistusosuus pääomasta tai äänimäärästä.

¹⁰² Korko-rojaltidirektiivin 1(10) artikla. Suomessa, Saksassa ja Virossa ei edellytetä kahden vuoden omistuksen täyttymistä direktiivietujen myöntämiseksi, vaan lähdeverovapaata korkotuloa voidaan maksaa näistä valtioista toiseen EU-valtioon välittömästi, kun etuyhteyden edellytykset täyttyvät.

¹⁰³ Korko-rojaltidirektiivi 3 artikla.

hyötymään direktiivin eduista oman pääoman luonteisen rahoituksen avulla. Korkomenoja tulisi kuitenkin käsitellä verollisina, jos ne voidaan rinnastaa oman pääoman tuottoon.¹⁰⁴

Suomessa ulkomaille maksettavat korkotulot oli jo aikaisemmin pääsääntöisesti vapautettu verosta tuloverolain (TVL, 30.12.1992/1535) 9 §:n 2 momentin nojalla. Suomessa korko-rojaltidirektiivi implementointiin muuttamalla rajoitetusti verovelvollisen tulon ja varallisuuden verottamisesta annettua lakia lähes direktiivin sanamuodon mukaisesti lisäämällä siihen 3a – 3f §¹⁰⁵. Muutos vapautti lähdeverosta Belgiaan, Espanjaan, Italiaan, Latviaan, Liettuaan, Portugaliin, Ranskaan, Romaniaan sekä Viroon maksettavat korot, koska Suomen ja näiden valtioiden väliset verosopimukset oikeuttavat lähdeveron perimisen korkotulosta. Lisäksi direktiivi vapautti muodollisesti Kyprokselle maksettavat korot verosta, koska Kyproksen kanssa ei tuolloin ollut solmittu verosopimusta^{106 107}.

Direktiivissä säädetään siirtymäkaudesta tiettyjen valtioiden osalta¹⁰⁸. Näillä valtioilla on määräaikainen oikeus periä tietyn tasoisia lähdeveroja direktiivistä huolimatta. Kun jäsenvaltiossa oleva direktiivin piiriin kuuluva yhtiö tai kiinteä toimipaikka saa direktiivin soveltamisalaan kuuluvia korkoja tai rojalteja valtiosta, jolla on määräaikainen oikeus periä lähdeveroa, myös maksun saavan yhtiön asuinvaltio saa verottaa maksua. Maksun saavan yhtiön asuinvaltion on kuitenkin myönnettävä hyvitys lähdevaltiosta peritystä verosta, joka on enintään maksunsaajayhtiön asuinvaltiossa tai kiinteän toimipaikan sijaintivaltiossa peritty vero¹⁰⁹. Hyvitys ei siten johda veronpalautukseen, vaikka lähdevaltion vero olisi asuinvaltion veroa korkeampi.

Direktiivin piiriin kuuluvat korot ja rojaltit on vapautettava lähdevaltion veroista jo heti koron tai rojalтин maksamisen yhteydessä. Lähdevaltiolla on kuitenkin oikeus edellyttää tiettyjen hallinnollisten muodollisuuksien täyttymistä. Verovapautta vaativan yhtiön tai

¹⁰⁴ Äimä 2009, s. 268. Ks. lisää jakso 2.4.2.

¹⁰⁵ Ks. HE 137/2003

¹⁰⁶ Suomen ja Kyproksen välinen kaksinkertaisen verotuksen välttämiseksi solmittu verosopimus astui voimaan 1.1.2013, ja sitä sovelletaan ensimmäisen kerran vuonna 2014.

¹⁰⁷ Äimä 2009, s. 345. Ks. myös HE 137/2003 (s.9), jossa korkotulon lähdeverotuottojen arvioitiin pienenevän korko-rojaltidirektiivin implementoinnin vuoksi vain marginaalisesti. Vuonna 2002 Suomesta maksettiin muihin EU-valtioihin 1,3 miljardia euroa, josta kannettiin lähdeveroa 35 581 euroa.

¹⁰⁸ Ks. 29.4.2004 annettu direktiivi 2004/76/EY korko-rojaltidirektiivin muuttamisesta, jossa siirtymäsäännös ulotetaan koskemaan Tšekkiä, Kreikkaa, Espanjaa, Latviaa, Liettuaa, Puolaa, Portugalia ja Slovakiaa.

¹⁰⁹ Korko-rojaltidirektiivi 6(2) artikla

kiinteä toimipaikan on esitettävä todistus, josta selviää, että se täyttää kaikki direktiivin soveltamisedellytykset koron tai rojaltin maksuhetkellä. Jos verovapauden edellytysten täyttymistä ei osoiteta, jäsenvaltiolla on oikeus vaatia lähdeveron perimistä.¹¹⁰ Direktiivin mukaan verovapaudedellytysten täytymisen osoittavan todistuksen on oltava voimassa kolme vuotta ja sisällettävä tietyt direktiivissä luetellut tiedot¹¹¹.

Komission 17.4.2009 antamassa kertomuksessa tarkasteltiin korko-rojaltidirektiivin implementointia kansallisiin verojärjestelmiin ja todettiin sen onnistuneen yleisesti ottaen hyvin. Eräiden käsitteiden osalta oli ilmennyt tulkinta- ja soveltamisongelmia, joiden osalta luvattiin ohjausta sekä parannuksia direktiivin tekstiin.¹¹² Direktiivin merkittävyttä tosin heikentää se, että useimpien jäsenvaltioiden verosopimuksiin sisältyi jo aiemmin kansainvälisen verokilpailun vuoksi ainakin osittainen koron lähdeverovapaus. Kertomuksen lopussa ehdotetaan, että direktiivin soveltamisalan laajentamista kaikkien yhtiöiden välisiin korkomaksuihin tulisi harkita¹¹³.

2.3.4. CCCTB – ikuisuushankkeesta ratkaisu EU:n jäsenvaltioiden kansallisten veropohjien rapautumiseen?

EU:n tasolla on jo vuosia ollut vireillä tavoite unionin laajuisen yhteisen yhtiöveropohjan ja konserniyhtiöiden tuloksen yhdistämisen mahdollistavasta sääntelystä (*Common Consolidated Corporate Tax Base, CCCTB*). Ehdotus neuvoston direktiiviksi yhteisestä yhdistetystä yhtiöveropohjasta annettiin 3.10.2011. Ehdotuksen tarkoituksena on poistaa keskenään etuyhteydessä olevien yhtiöiden veropohjan laskentaa koskevat erilaiset kansallisista verojärjestelmistä johtuvat esteet¹¹⁴. CCCTB:n ideana on luoda ”yhden luukun järjestelmä”, jossa veronalaista toimintaa useammassa jäsenvaltiossa harjoittavat konsernit voisivat hoitaa verotuksensa EU:ssa noudattaen yhtä veropohjan laskentaa koskevaa sääntökokonaisuutta ja asioiden vain yhden verohallinnon kanssa.

¹¹⁰ Korko-rojaltidirektiivi 1(11) artikla

¹¹¹ Korko-rojaltidirektiivi 1(13) artikla

¹¹² KOM (2009) 179, s. 2.

¹¹³ KOM (2009) 179, s. 11.

¹¹⁴ KOM(2011) 121, s. 10.

Yhteisessä verokehyksessä on erityisesti konserneja koskien sääntöjä kunkin yhtiön tai sivuliikkeen yksittäisen verotettavan tuloksen laskennasta, näiden tulosten yhdistämisestä ja yhdistetyn veropohjan jakamisesta kullekin asianomaiselle jäsenvaltiolle. Jäsenvaltioiden toisistaan poikkeavia verokantoja ei kuitenkaan yhdenmukaistettaisi. Esityksen mukaan verokannoilla käytävää tervettä kilpailua on kannustettava. Verokantojen erojen vuoksi sisämarkkinoilla voitaisiin edelleen harjoittaa verokilpailua jossain määrin. Terveen kilpailun uskotaan lisäävän läpinäkyvyyttä ja antavan jäsenvaltioille mahdollisuuden tarkastella kilpailukykyään ja budjettitarpeitaan, kun ne vahvistavat verokantansa.¹¹⁵

Rajat ylittävän tuloksentasauksen mahdollisuus vaikuttaisi etuyhteisyriyten väliseen korkovähennysoikeuden hyödyntämiseen ilmiön sääntelytavasta riippumatta. Yhteisellä yritysverojärjestelmällä olisi merkitystä erityisesti sellaisiin alikapitalisointinormeihin, jotka perustuvat markkinaehtoperiaatteen mukaiseen arviointiin¹¹⁶. CCCTB-hanke on kuitenkin viivästynyt sen poliittisen arkaluontoisuuden vuoksi. Vaikka hanke on tasaisesti esillä esimerkiksi talous- ja rahoitusasioiden neuvosto Ecofinin kokouksissa, ei se tule todennäköisesti edistymään lähivuosina. Välitöntä verotusta koskevat ratkaisut eivät ole perinteisesti saaneet tuekseen riittävää konsensusta jäsenvaltioiden keskuudessa. Euroopan velkakriisin vuoksi luotu uusi yhteinen pankkiunioni ja laajempi keskustelu unionin tulevaisuudesta ja mahdollisesta liittovaltiokehityksestä tullevat olemaan EU:n prioriteetteina muiden hankkeiden jäädessä taustalle.

2.4. Elinkeinotoimintaan liittyvien korkojen verotus Suomessa

2.4.1. Menon vähennyskelpoisuus

Laki elinkeinotulon verottamisesta on perustunut aina sen voimaantumisesta 1.1.1969 lukien laajaan tulon veronalaisuuteen ja vastaavasti laajaan menon vähennyskelpoisuuteen. EVL:a valmisteltaessa tehtyä ratkaisua perusteltiin liiketaloustieteessä esitetyillä näkemyksillä, eikä valittua lähtökohtaa juuri vastustettu hallituksen esityksestä annetuissa lausunnoissa¹¹⁷.

¹¹⁵ KOM(2011) 121, s. 4 – 5.

¹¹⁶ Valkama 2009, s. 81.

¹¹⁷ Voipio 1979, s. 82.

EVL 7 §:n mukaan vähennyskelpoisia ovat elinkeinotoiminnassa tulon hankkimisesta ja säilyttämisestä johtuneet menot ja menetykset, eli niin sanotut luonnolliset vähennykset¹¹⁸. HE:ssä elinkeinoverolainksi todetaan, että lähtökohtana on ajatus, jonka mukaan kaikki ne menot, jotka on suoritettu tulon hankkimis- tai säilyttämistarkoituksessa tai jotka ovat siihen johtaneet, ovat vähennyskelpoisia. Vähennyskelpoisia ovat siten myös menot, jotka eivät ole johtaneet tulon kertymiseen tai säilyttämiseen, kunhan ne vain on suoritettu todellisessa ja vakaassa tulon hankkimis- tai säilyttämistarkoituksessa. Vähennyskelpoisia ovat lisäksi sekä elinkeinotoimintaa suorasti että vain epäsuorasti edistävät menot.

EVL 18 §:ssä on lisäksi muita kuin luonnollisia vähennyksiä koskeva erityissäännös. Pykälän 1 momentin 2 kohdassa säädetään vähennyskelpoisiksi elinkeinotoiminnasta johtuneen velan korko, myös silloin, kun korko riippuu liikkeen tuloksesta. Yleisesti voidaan sanoa, että kaikki yrityksen rahoittamiseen käytetyt velat ovat elinkeinotoiminnasta johtuneita¹¹⁹. Elinkeinotoimintaa harjoittava yhteisö voi hankkia lainavaroin myös omaisuutta, joka ei kuulu sen elinkeinotoimintaan. Tällöin korkovähennysoikeus määräytyy TVL 58 §:n mukaan, ja vähennys kuten sitä vastaava tulokin, kuuluu TVL:n alaisten tulojen tulolähteeseen.¹²⁰

Verovapaan tulon hankkimisesta tai säilyttämisestä johtuneita menoja ei saa EVL 16 §:n 2 kohdan mukaan vähentää veronalaisista tuloista. Vähennyskelpoista on kuitenkin verovapaan tulon ylittävä osuus menoista. Verovapaaseen tuloon kohdistuvien menojen vähennysrajoituksen ei ole kuitenkaan katsottu koskevan korkomenoja, koska korkoa ei pidetä tietyn tuloerän hankkimisesta tai säilyttämisestä johtuneena menona¹²¹.

Kansainvälisen kaksinkertaisen verotuksen poistamisesta annetun lain (menetelmälaki, 1552/1995) 7 §:n 2 momentissa todetaan, että vieraasta valtiosta saadun verovapaan tulon hankkimisesta ja säilyttämisestä johtuneet menot ja korot eivät ole vähennyskelpoisia silloinkaan, kun ne saataisiin vähentää EVL:n mukaan. Säännöksessä viitataan niihin ulkomailta saatuihin tuloihin, jotka ovat Suomessa verovapaita, koska tuloihin sovelletaan kaksinkertaisen verotuksen poistamiseksi vapautusmenetelmää. Samaisessa lainkohdassa säädetään erikseen, että yhteisö voi vähentää verovapaaseen

¹¹⁸ Andersson – Ikkala – Penttilä 2009, s. 189.

¹¹⁹ Andersson – Ikkala – Penttilä 2009, s. 364.

¹²⁰ Andersson - Ikkala – Penttilä 2009, s. 368.

¹²¹ HE 146/2012, s. 3.

osinkotuloon kohdistuvat menot ja korot. Käytännössä menetelmälain säännös rajoittaa vain harvoin EVL:ssa säädettyä korkomenojen laajaa vähennysoikeutta¹²².

On huomattava, että nyt säädetty uusi korkovähennysoikeutta rajoittava EVL 18 a § on erityissäännös, jolla poiketaan lähtökohtana olevasta korkojen yleisestä vähennyskelpoisuudesta. Koron vähennyskelpoisuutta harkittaessa tulevat siten ensiksi ratkaistaviksi vähennyskelpoisuuden yleiset edellytykset. Jotta korko olisi vähennyskelpoinen, on ensinnäkin oltava kyse korkoja vähentävän verovelvollisen korkomenoista. Lisäksi korkomenon on täytettävä edellä käsitellyt EVL 7 §:n ja 18 §:n 1 momentin 2 kohdan asettamat yleiset vaatimukset sekä oltava VML 31 §:n edellyttämällä tavalla markkinaehtoinen. Myös VML 28 §:n yleinen veronkiertosäännös voi olla vähennyskelpoisuuden esteenä, mikäli järjestelyn taustalla on veron välttämiseen perustuvia motiiveja. Vasta kaikkien näiden säännösten jälkeen tulee sovellettavaksi uusi VML 18 a §, jonka nojalla korkojen tai niiden osan vähennyskelpoisuus lopulta määräytyy.

2.4.2. Koron määritelmä

Siviilioikeudessa rahavelalle maksettavasta korosta säädetään korkolaissa (1982/633), joka ei kuitenkaan määrittele koron käsitettä. Velvollisuus maksaa korkoa määräytyy korkolain säännösten nojalla, jollei muuta johdu velallisen sitoumuksesta tai kauppatavasta taikka toisin ole säädetty. Lähiyhtiöiden välillä koronmaksuvelvollisuus voidaan johtaa markkinaehtoperiaatteesta.¹²³

Vero-oikeudessa käytetään pitkälti samoja käsitteitä kuin siviilioikeudessa. Käsitteiden sisältö ei ole kuitenkaan aina sama. Tämä koskee myös korkoa ja sen taustalla olevan velkasuhdetta.¹²⁴ Tarkasteltaessa koron käsitettä verotuksessa on suoritukselle asetettu muodollisia vaatimuksia. Keskeisenä kriteerinä pidetään sitä, onko suorituksen perusteena nimenomaan velkasuhde. Pääomalle ajan ja korkoprosentin perusteella laskettu suoritus ei ole velan korkoa, jos pääoma ei ole ollut kenenkään velkaa

¹²² HE 146/2012, s. 3.

¹²³ Äimä 2009, s. 243.

¹²⁴ Mannio 1997, s. 77.

kenellekään. Suoritus, joka ei ole korkoa, on mahdollisesti kauppahintaa, osinkoa tai luovutusvoittoa.¹²⁵

TVL:ssa ei ole yleispätevää korkotulon määritelmää¹²⁶. Vero-oikeudellinen koron käsite vastaa periaatteessa koron taloudellista sisältöä. EVL 18 §:n 1 momentin 2 kohdan mukaisesti korkona pidetään velan pääoman ja ajan perusteella tietynä prosenttina määriteltyä korvausta ja velan syntyhetkellä kertakaikkisesti sovittua korvausta.

Velan olemukseen kuuluu olennaisena osana velvollisuus maksaa pääoma takaisin¹²⁷. Velkasuhteen edellytys voi jäädä täyttymättä sen takia, että pääoma on annettu riskipääomana eikä velkapääomana. Riskipääomaa, kuten esimerkiksi osakepääomaa, ei pääsääntöisesti makseta takaisin. Riskipääomalle maksettava korvaus on verotuksessa voitonjakoa, eikä ole siten vähennyskelpoinen meno.¹²⁸ Velkojalla on kuitenkin aina mahdollisuus luopua saamisestaan. Takaisinmaksuvelvollisuudesta puhuttaessa tarkoitetaan velkaa, josta velallinen ei voi omalla tahdonilmaisullaan vapautua.¹²⁹

Pelkkä velkasuhteen olemassaolo ei aina riitä tekemään korkosuoritusta verotuksessa vähennyskelpoiseksi. Lisävaatimuksia on asetettu sille, mikä on koron suorittajan suhde velkaan. Ratkaisevana on pidetty sitä, onko koron tosiasiallisesti suorittanut henkilö ollut velkasuhteessa velkojaan. Ongelmia on syntynyt, kun koron on maksanut joku muu kuin se, joka on velallisena velvollinen maksaman koron.¹³⁰

Kansainvälisessä vero-oikeudessa korko on määritelty OECD:n malliverosopimuksen 11 artiklan 3 kappaleessa. Korkoa on OECD:n malliverosopimuksen mukaan *kaikenlaisista velkasaatavista saatu tulo* riippumatta siitä, onko saatavien vakuudeksi annettu kiinteistökiinnitys ja liittyykö niihin osuus velallisen voittoon. Korolla tarkoitetaan erityisesti valtion liikkeelle laskemista arvopapereista sekä obligaatioista ja debenttureista saatua tuloa.¹³¹ OECD:n malliverosopimuksen kommentaari ei määrittele velkasaatavan käsitettä, vaikka velkasuhde on koron käsitteen keskeinen

¹²⁵ Mannio 1997, s. 79.

¹²⁶ Ks. esim. HE 146/2012 ja Viitala 2008, s. 277.

¹²⁷ Andersson – Ikkala – Penttilä 2009, s. 366.

¹²⁸ Mannio 1997, s. 88 – 89.

¹²⁹ Andersson – Ikkala – Penttilä 2009, s. 367.

¹³⁰ Mannio 1997, s. 83.

¹³¹ OECD 2008, s. 175.

soveltamisedellytys. Kappaleessa nimenomaisesti mainitut instrumentit ovat keskeisimpiä velkasaatavia.¹³²

Kaikenlaisten velkasaatavien tuotto on myös EY:n korko- ja rojaltidirektiivin 2 artiklan a kohdan mukaisesti korkoa¹³³. Määritelmä on lähes samanlainen OECD:n malliverosopimuksen määritelmän kanssa. Koron käsitteet eroavat toisistaan vain siinä, että OECD:n malliverosopimuksen 11 artiklan 3 kappale viittaa nimenomaisesti valtion antamiin arvopapereihin, mutta korko-rojaltidirektiivissä ei ole vastaavaa viittausta. Valtiota ei ole sisällytetty korko-rojaltidirektiivin yhtiöluetteloon, koska valtio ei ole yhtiö, joka voisi vedota direktiiviin¹³⁴. Direktiivin velkasaatavaluettelo ei ole tyhjentävä ja direktiivin soveltamisalalla voidaan lainasopimusten tulkinnassa painottaa sopimusten taloudellista sisältöä sopimusten oikeudellisen muodon sijasta¹³⁵.

Korko-rojaltidirektiivin mukainen koron käsite on implementoitu direktiivin mukaisesti Suomen lähdeverolain 3 a §:ään, jonka 1 kohdan mukaan korolla tarkoitetaan tuloa velkasaatavista riippumatta siitä, onko niiden vakuutena kiinnitys ja liittykö niihin oikeus osuuteen velallisen voitosta. Erityisesti korolla tarkoitetaan arvopaperien tuottoa ja joukkovelkakirjojen tai obligaatioiden tuottoa mukaan lukien tällaisiin arvopapereihin, joukkovelkakirjoihin tai obligaatioihin liittyvät emissiovoitot ja palkkiot¹³⁶. Lähdeverolain 3 a §:n mukainen koron käsite vastaa oikeuskirjallisuudessa esitettyjen näkemysten mukaan Suomessa vallitsevaa käsitystä koron käsitteen sisällöstä, jonka mukaan korolla tarkoitetaan kaikenlaisten saamissuhteiden perusteella maksettua tuloa¹³⁷. Lähdeverolain 3 a §:n 1 kohdan loppuun on otettu direktiivin mukainen lause: *maksun viivästymisen johdosta maksettavia sakkomaksuja ei pidetä korkoina*. Tämä voi aiheuttaa tulkintaongelmia, koska viivästysseuraamuksia pidetään Suomen verotuksessa yleensä korkoina. Direktiivin mukaan viivästyskorot ovat sanktioita ja vahingonkorvauksia, joilla korvataan velkojalle aiheutuneita menetyksiä, kun Suomessa viivästyskorkoa pidetään korvauksena lainapääomasta.¹³⁸

¹³² Äimä 2009, s. 265.

¹³³ Ks. edellä jakso 2.3.3.

¹³⁴ Helminen 2008, s. 152.

¹³⁵ Äimä 2009, s. 268.

¹³⁶ HE 173/2003, s. 5.

¹³⁷ Äimä 2009, s. 498.

¹³⁸ Äimä 2009, s. 498

3. VAIHTOEHDOT KORKOVÄHENNYSOIKEUDEN RAJOITTAMISEKSI

3.1. Siirtohintaoikaisu

Siirtohinnoittelulla tarkoitetaan toisiinsa etuyhteydessä olevien osapuolten toistensa kanssa tekemän liiketoimen hinnoittelua. Toisistaan riippumattomien osapuolten välillä liiketoimen ehtojen määräytymiseen vaikuttaa ulkoinen tilanne markkinoilla ja osapuolten välinen aito neuvottelutilanne. Tällöin verotettava tulo kohdistuu ikään kuin automaattisesti oikealle verovelvolliselle. Etuyhteydessä olevien osapuolten väliseen hinnoitteluun kilpailutilanne ei vaikuta samalla tavalla, jolloin liiketoimen ehdoissa voidaan poiketa siitä, mitä riippumattomien osapuolien välillä olisi sovittu. Siirtohinnoittelun kantava periaate on markkinaehtoperiaate (*at arm's length principle*), jonka mukaan etuyhteydessä olevien osapuolten välillä on noudatettava ehtoja, joita olisi käytetty toisistaan riippumattomien osapuolten välillä vastaavissa olosuhteissa.

Mikäli markkinaehtoperiaatteesta on poikettu, ja verovelvollisen elinkeinotoiminnan tai muun toiminnan verotettava tulo on jäänyt sen johdosta pienemmäksi tai tappio muodostunut suuremmaksi kuin se muutoin olisi ollut, mahdollistaa VML 31 §:n siirtohintaoikaisu sen, että tuloon lisätään määrä, joka olisi kertynyt ehtojen vastatessa sitä, mitä toisistaan riippumattomien osapuolten välillä olisi sovittu. Veroviranomainen voi kyseisen lainkohdan nojalla oikaista verotusta ja toimittaa verotuksen niin kuin markkinaehtoperiaatetta olisi noudatettu.¹³⁹

VML 31 §:n siirtohintaoikaisu on nähty yhtenä mahdollisuutena puuttua järjestelyihin, joissa verotettavaa tuloa pyritään siirtämään konserniyritysten välillä verotuksellisesti edulliseen valtioon¹⁴⁰. Oikaisu koskee luonnollisesti myös korkotuloa, sillä yksi koron vähennyskelpoisuuden perusedellytyksistä on koron markkinaehtoisuus. Korkovähennysoikeutta voidaan siten rajoittaa tilanteissa, joissa keskenään etuyhteydessä olevat yhtiöt ovat sopineet liiketoimesta, johon perustuva korko ei vastaa sitä, mitä toisistaan riippumattomien osapuolten välillä olisi sovittu. Siirtohintaoikaisun

¹³⁹ Tulon lisääminen VML 31 §:n nojalla verotuksen päättymisen jälkeen edellyttää lisäksi verotuksen oikaisemista verovelvollisen vahingoksi koskevan VML 56 §:n edellytysten täyttymistä, jotka koskevat mm. määräaikoja oikaisun toimittamiseksi.

¹⁴⁰ Toisaalta erityisesti hieman vanhemmassa oikeuskirjallisuudessa on katsottu, ettei VML 31 § sovellu alikapitalisointitilanteisiin, koska alikapitalisoinnin yhteydessä ongelma on pääoman luonne, eikä niinkään korkotasoa. Ks. esim. Mannio 1997, s. 178.

soveltamisesta on olemassa myös oikeuskäytäntöä. Ratkaisussa KHO 2010:73 pohjoismaisen konsernin rahoitus järjesteltiin uudelleen, minkä seurauksena konserniin kuuluvan suomalaisen A O:n lainojen korot nousivat 3,135 – 3,25 %:sta yhtiöiden välisissä lainoissa käytettyyn 9,5 %:iin. KHO katsoi, että 9,5 %:n ja 3,25 %:n erotusta vastaava määrä oli vähennyskelvotonta siirtohintaoikaisua koskeva VML 31 § huomioon ottaen¹⁴¹.

Suomessa myös alikapitalisointikysymykset on katsottu siirtohinnoittelukysymyksiksi, jolloin yrityksen rahoitusrakenteen on oltava markkinaehtoinen¹⁴². Rahoitusrakenteen markkinaehtoisuus on saatettu kyseenalaistaa verotarkastuksessa, jos voidaan osoittaa, että yritys ei olisi saanut samassa tilanteessa rahoitusrakenteensa puolesta vastaavaa velkarahoitusta etuyhteyspiirinsä ulkopuolelta. Siten saatetaan katsoa, että lainasopimuksesta huolimatta liiketoimen taloudellinen sisältö on lähempänä oman pääoman ehtoista sijoitusta, ja näin ollen rahoitus saatetaan verotuksessa luokitella omaksi pääomaksi, jolle maksettava korvaus ei ole vähennyskelpoinen.¹⁴³ Näistä tilanteista ei ole julkaistua oikeuskäytäntöä¹⁴⁴.

Myös muutamissa muissa Euroopan maissa alikapitalisointiin on puututtu ensisijassa siirtohinnoittelusäännösten mahdollistamin keinoin. Esimerkiksi Iso-Britanniassa ei ole olemassa erityisiä alikapitalisointisäännöksiä, vaan alikapitalisointi on osa siirtohinnoittelua. Korkovähennys jätetään hyväksymättä, jos korko ei ole markkinaehtoinen.¹⁴⁵

On huomattava, että OECD:n siirtohinnoitteluohjeissa todetaan, että viranomaisten tulisi kohdella verovelvollisen liiketoimia sen mukaan miten ne on konsernissa toteutettu. Liiketoimien uudelleenmäärittely on sallittua vain, jos liiketoimen sovittu

¹⁴¹ Korkovähennysoikeutta rajoittavasta EVL 18 a §:stä annetuissa lausunnoissa on arvosteltu sitä, ettei säännöksen valmistelussa ole huomioitu ko. ratkaisua KHO 2010:73. Vaihtoehtona korkovähennysrajoitukselle olisi tullut odottaa, miten ennakkotapaus tulee muovaamaan oikeuskäytäntöä. Ks. FVCA 2012b, s. 2.

¹⁴² Rahoitusrakenteen markkinaehtoisuutta voi analysoida ja puolustaa tekemällä vertailuanalyysin vastaavien yritysten rahoitusrakenteesta ja tärkeimmistä rahoitusjärjestelyä tukevista taloudellisista tunnusluvuihin. Joissain maissa saatetaan vaatia mm. WACC-analyysiä (*weighted average cost on capital* eli yrityksen oman ja vieraan pääoman kustannusten painotettu keskiarvo), jolla todistetaan, että lainanottajan rahoituskustannus on markkinaehtoisella tasolla, tai 3 – 4 vuoden kassavirtaennusteita, joissa näytetään, että yritys pystyy hoitamaan lainan kustannukset. Ks. lisää esim. KPMG 2012, s. 194.

¹⁴³ KPMG 2012, s. 195.

¹⁴⁴ HE 146/2012 vp., s. 4.

¹⁴⁵ Malmgrén 2012, s. 47 – 48.

muoto ja taloudellinen sisältö ovat yhteneväiset, mutta eivät vastaa markkinaehtoista toimintaa. Ohjeissa huomautetaan myös, että konserniyhtiöt voivat joissakin tapauksissa tehdä keskenään sellaisia taloudellisesti rationaalisia toimia, joita itsenäiset yritykset eivät välttämättä toteuta. Tämä ei kuitenkaan automaattisesti tarkoita, etteikö tällaisessa liiketoimessa olisi noudatettu markkinaehtoperiaatetta.¹⁴⁶

3.2. Yleinen veronkiertosäännös

VML 28 §:n mukaan, jos jollekin olosuhteelle tai toimenpiteelle on annettu sellainen oikeudellinen muoto, joka ei vastaa asian varsinaista luonnetta tai tarkoitusta, on verotusta toimitettaessa meneteltävä niin kuin asiassa olisi käytetty oikeaa muotoa. Samaisen pykälän 2 momentissa asetetaan lisäedellytykseksi, ettei verovelvollinen kykene esittämään selvitystä siitä, että olosuhteelle tai toimenpiteelle annettu oikeudellinen muoto vastaa asian varsinaista luonnetta tai tarkoitusta, taikka että toimenpiteeseen ei ole ryhdytty ilmeisesti siinä tarkoituksessa, että suoritettavasta verosta vapauduttaisiin.

Alikapitalisointitilanteissa osakepääoman sijasta käytetään merkittävästi velkapääomaa usein puhtaasti siitä syystä, että korkoa verotetaan osinkoa lievemmin. Rahoitustyyppin valinnalla pyritään siten lähinnä veronvälttämiseen ja kysymys on periaatteessa veronkierrosta. Tällaisiin epäterveisiin, vailla liiketaloudellisia perusteita oleviin rahoitusjärjestelyihin voitaisiinkin puuttua yleisen veronkiertosäännön nojalla. Tehtävä oikaisu merkitsisi tällöin sitä, että korolta evätään verotuksessa sen status ja sitä verotetaan tosiasiallisesti osingonjakona¹⁴⁷.

Yleinen veronkiertosäännös sisältää kuitenkin monta harkinnanvaraista elementtiä ja on verohallinnolle kuormittava. Säännöksen soveltumista on arvioitava kussakin yksittäisessä tilanteessa erikseen ja sen soveltuminen on epävarmaa. Verotuksen ennustettavuus on huono veronkiertosäännöstä sovellettaessa, mitä ei voida pitää hyvän verojärjestelmän ominaisuutena¹⁴⁸. Myöskään verohallinnon kokemukset säännöksen soveltamisesta ja sen tehokkuudesta käytännössä eivät ole kovin positiivisia.

¹⁴⁶ OECD siirtohinnoitteluohjeet, kohdat 1.11 ja 1.64 – 1.67.

¹⁴⁷ Mannio 1997, s. 178.

¹⁴⁸ Ks. esim. Niskakangas 2011, s. 59.

Liiketaloudelliset syyt ovat pitkälti tulkinnallisia ja niiden olemassaolon arvioiminen lisää tulkintaerimielisyyksiä sekä valituskäsittelyjä oikeusasteissa.¹⁴⁹

Veronkiertosäännöksen soveltamisesta alikapitalisointitilanteisiin ei ole olemassa oikeuskäytäntöä. Verotuskäytännössä korkovähennysoikeuden rajoittamiseen on puolestaan puututtu veron kiertämistä estävällä säännöksellä. VML 28 § on kuitenkin tarkoitettu vain poikkeustilanteissa sovellettavaksi, jolloin kansallisen veropohjan turvaamista ei voida yksin jättää sen varaan.¹⁵⁰

3.3. Alikapitalisointi

Kun kotimaisella emoyhtiöllä on ulkomainen tytäryhtiö, katsotaan usein, että emoyhtiön tyttärelle antaman rahoituksen painottuminen liiaksi lainoihin osakepääoman sijasta voi johtaa tytäryhtiövaltion veromenetyksiin, jotka on torjuttava. Kun emolle lainasta maksettu korko on vähennyskelpoinen, mutta osakepääomalle maksettu korko ei ole, tytäryhtiövaltio saa vähemmän verotuloja kuin hyvin osakepääomitetulta tytäryhtiöltä, mikäli muut edellytykset ovat samat. Tällaiseen ns. alikapitalisointiin on katsottu voitavan puuttua siten, että määritellään enimmäisrajat markkinaehtoiselle vieraan ja oman pääoman suhteelle. Rajan ylittävä osa emoyhtiön antamasta lainasta katsotaan omaksi pääomaksi ja tälle osalle maksettua korkoa ei voitonjaon luonteisena hyväksytä tytäryhtiön vähennykseksi.¹⁵¹ Sallitun rajan ylittävät korot voivat kuitenkin olla vähennyskelpoisia, jos yritys voi osoittaa, että rahoitusjärjestely ja rahoitusrakenne ovat linjassa markkinaehtoperiaatteen kanssa¹⁵².

Alikapitalisointiin liittyy periaatekysymys siitä, missä määrin verovelvollinen saa valita rahoitusmuotonsa¹⁵³. Alikapitalisointisäännösten laatiminen oikeudenmukaisiksi ja taloudellisesti perustelluiksi on vaikeaa, sillä säännösten keskeinen tarkoitus on puhtaasti fiskaalinen. Verovelvolliset pitävätkin säännöksiä yleensä epäoikeudenmukaisina ja syrjivinä, mutta säännöksen olemassaolosta on kuitenkin se

¹⁴⁹ Verohallinto 2012b, s. 2. Ks. myös jakso 5.3.6.

¹⁵⁰ Penttilä 2012, s. 26.

¹⁵¹ Andersson 2003, s. 460.

¹⁵² KPMG 2012, s. 194.

¹⁵³ Mannio 1997, s. 221.

hyöty, että verovelvolliset voivat varautua asiaan ja siten ehkä välttää alikapitalisoinnin seuraukset.¹⁵⁴

Alikapitalisointinormeille ei ole muodostunut mitään virallista tai epävirallistakaan standardia, vaan kukin sääntelyyn ryhtynyt valtio on valinnut oman tapansa. Valtioita voidaan kuitenkin ryhmitellä sen mukaan ovatko ne, ja minkälaisella lähestymistavalla, pyrkineet alikapitalisoinnin rajoittamiseen. Tunnetuin tapa on oman ja vieraan pääoman suhdelukuun perustuva rajoitus (*fixed ratio approach*), jossa ennalta vahvistetaan sitova tai ohjeellinen suhdeluku sallitusta vieraan ja oman pääoman suhteesta. Toinen vaihtoehto on subjektiivinen, tapauskohtainen malli, jolloin kaikkia tosiasioita silmällä pitäen pyritään selvittämään, onko kyseessä alikapitalisointitilanne, jota ei voida pitää hyväksyttävänä. Kolmannessa vaihtoehdossa ei ole erityistä alikapitalisointinormia, vaan mahdollinen puuttuminen voi perustua esimerkiksi peiteltyä voitonjakoa koskeviin normeihin. Lopuksi on vielä tietysti mahdollista, että oikeusjärjestyksessä ei ole mitään alikapitalisointiin puuttuvaa säännöstä.¹⁵⁵

Suomen oikeuskäytännössä ei ole 1970-luvulta alkaen juuri puututtu alikapitalisointiin. Osasyynä tähän lienee se, että useisiin keskeisiin verosopimuksiin on otettu ns. kvalifioitu syrjäntäkieltolauseke, jonka tarkoituksena on nimenomaan estää soveltamasta alikapitalisointiseuraamuksia¹⁵⁶.

Oikeuskäytännön perusteella ei ole vakiintunut tiettyä oman ja vieraan pääoman suhdetta, jonka ylittävä velan osuus veisi automaattisesti koron vähennysoikeuden ja jonka alle jäävä velkaosuus merkitsisi varmaa koron vähennysoikeutta. Konsernin sisäisen lainan korot on hyväksytty vähennyskelpoisiksi tilanteissa, joissa vieraan pääoman määrä omaan pääomaan nähden on ollut huomattavan suuri. Ratkaisun KHO 1999:19 perusteella on katsottu, että hyväksyttävä vieraan ja oman pääoman välinen raja on Suomen verotus- ja oikeuskäytännön nojalla 15:1. Julkaisemattomassa ratkaisussa KHO 2005 T 1166 Yhdysvalloissa asuvalle emoyhtiölle maksetut korot olivat vähennyskelpoisia tilanteessa, jossa tytäryhtiön taseen mukaisen oman pääoman suhde vieraaseen pääomaan oli 1:80. Kyseiset yksittäistapaukset eivät kuitenkaan sovellu

¹⁵⁴ Andersson 2003, s. 461.

¹⁵⁵ Knuutinen 2005, s. 189.

¹⁵⁶ Andersson 2003, s. 461. Ks. lisää jakso 2.2.

ratkaisuperusteeksi kaikkiin verosuunnittelutilanteisiin, joiden olosuhteet voivat poiketa monilta osin toisistaan¹⁵⁷.

Alikapitalisoinnin lainsäädännöllistä tilaa on pidetty huonona, mutta enimmäkseen on silti koettu, ehkäpä oikeuskäytäntöön viitaten, että alikapitalisointitapauksiin voidaan ääritapauksissa puuttua ilman omaa erityissäännöstäkin. Oman alikapitalisointisäännöksen sisällyttämistä verolakeihimme on ehdotettu kahdessa komiteamietinnössä (1979:4 ja VM 12/2002). Viimeksi ns. Arvelan työryhmä (VM 12/2002) käsitteli osinkotulon muuntamista korkotuloksi ja alikapitalisointia. Työryhmä ei tehnyt konkreettista ehdotusta, mutta se pohti alikapitalisointia koskevien säännösten ongelmallisuutta ennen kaikkea verovelvollisen oikeusturvan kannalta.¹⁵⁸

Alikapitalisointinormeja on kritisoitu erityisesti siitä, että ne asettavat tytäryhtiöt eri asemaan sen perusteella, onko niiden emoyhtiö kotimainen vai ulkomainen. Koska valtion sisäisesti konserneilla on usein muita tuloksentasaamismahdollisuuksia, kuten esimerkiksi konserniavustus, ei välillisen syrjinnän ongelmaa voida sulkea kokonaan pois. Ongelma ei tosin tällöin kohdistu itse alikapitalisointinormiin, vaan siihen, ovatko konsernien tuloksentasaajajärjestelmät vain kotimaisiin konserneihin rajattuina yhteisön oikeuden vastaisia.¹⁵⁹ Kaavamaisen suhdeluvun käyttö on ongelmallinen myös sen vuoksi, että eri toimialoilla oman ja vieraan pääoman tarpeet vaihtelevat¹⁶⁰.

Kiinteän suhdeluvun käyttö alikapitalisointinormissa pakottaa lainsäätäjän ottamaan kantaa moneen yksityiskohtaan. Muun muassa laskelmaan otettavien velkojen joukko on määritettävä sekä valittava velan laskentahetki. Lukuisat säännöksen osaksi otettavat seikat ovat mahdollisesti aiheuttaneet sen, että useissa maissa on luovuttu alikapitalisointia koskevien lakien säätämisestä.¹⁶¹ Euroopassa alikapitalisointisäännös on käytössä muun muassa Alankomaissa, Ranskassa ja Tanskassa. Vaikka alikapitalisointi on perinteinen tapa korkomenojen vähennyskelpoisuuden rajoittamiseksi, ei se ole osoittautunut kovin tehokkaaksi. Huomionarvoista onkin, ettei

¹⁵⁷ Äimä 2009, s. 366. Ks. lisää ratkaisusta KHO 1999:19 verosopimusten syrjäntäkieltoartikkelia käsittelevästä jaksosta 2.2.

¹⁵⁸ Ks. VM 12/2002, s. 96 – 98.

¹⁵⁹ Knuutinen 2005, s. 195.

¹⁶⁰ Penttilä 2012, s. 27.

¹⁶¹ Mannio 1997, s. 227.

alikapitalisointinormi yleensä ole sen käyttöön ottaneissa valtioissa ainut mahdollisuus puuttua korkojen vähennysoikeuteen, vaan käytettävissä on muitakin säännöksiä¹⁶².

Uusi EVL 18 a § jättää edelleen ratkaisematta sen, pitäisikö myös velan määrää suhteessa omaan pääomaan rajoittaa. Teoreettisesti voisi olla oikein, että velan määrää jotenkin rajoitettaisiin. Pääomasijoitustoiminta perustuu kuitenkin isoon velkavipuun, johon vieraan ja oman pääoman suhteen rajoitus sopii huonosti. Tiukan ja joustamattoman alikapitalisointisäännöksen ottaminen osaksi Suomen lainsäädäntöä saattaisi heikentää Suomen kiinnostavuutta pääomasijoittajien näkökulmasta merkittävästi uutta korkovähennysrajoitusta enemmän.

3.4. Tuloslaskelmaan perustuva rajoitus

Perinteisen alikapitalisointinormin perustuessa taseeseen, toinen vaihtoehto yleisen korkovähennysoikeuden rajoittamiseksi on tuloslaskelmaan pohjautuva säännös. Rajoitus voidaan tällöin toteuttaa joko kirjanpidollisen tuloslaskennan tai verotuksen tuloslaskennan perusteella. Korkoja saadaan vähentää enintään tietty osuus jostakin kirjanpidollisen tai verotuksen tuloslaskennan välituloksesta.¹⁶³

Melko yleinen tapa on kytkeä rajoitus yhtiön tulokseen ennen korkoja, veroja, poistoja ja arvovähennyksiä, jolloin rajoituksen perusteena on käyttökate eli EBITDA (*earnings before interest, taxes, depreciations and amortisations*). EBITDA:an pohjautuva säännös on käytössä muun muassa Saksassa, Espanjassa ja Italiassa.

Tuloslaskelmaan perustuviin rajoitussäännöksiin sisältyy toisinaan myös mahdollisuus siirtää vähennyskelpoisten korkomenojen ylittävä osuus EBITDA:sta seuraavina vuosina käytettäväksi¹⁶⁴. Tämä turvaa sen, ettei tilapäinen tappiollinen toiminta esimerkiksi talouden taantumana johda korkojen vähennyskelvottomuuteen¹⁶⁵.

¹⁶² Malmgrén 2012, s. 46 – 49.

¹⁶³ Penttilä 2012, s. 28.

¹⁶⁴ Esimerkiksi Saksassa vähennyskelpoisten nettokorkomenojen ylittävä osuus EBITDA:sta voidaan vähentää seuraavien viiden vuoden ajan.

¹⁶⁵ Penttilä 2012, s. 28.

Veroetuja tavoitellaan yleensä etuyhteisyriyten välisissä rahoitusjärjestelyissä, jolloin sääntelyn tavoite yleensä toteutuu, kun rajoitusta sovelletaan vain etuyhteisyriyten välisiin korkomenoihin. Ainoastaan etuyhteystilanteisiin rajoittaminen voidaan toteuttaa yleisen tuloslaskelmapohjaisen rajoitussäännöksen yhteydessä esimerkiksi siten, että nettokorkomenojen rajoitus voi olla enintään samansuuruinen kuin etuyhteisyriykselle suoritettujen nettokorkomenot¹⁶⁶.

3.5. Kohdennettu rajoitus

Edellä tässä jaksossa käsitellyt rajoitukset ovat yleisiä rajoituksia koron vähennysoikeuteen. Rajoitus voidaan toteuttaa myös kohdennetusti, kuten on tehty esimerkiksi Ruotsissa. Kohdennetuissa rajoituksissa rajoitetaan esimerkiksi erityisesti osakkeiden hankintaa varten otettuun velkaan liittyvien korkojen vähennyskelpoisuutta. Kohdennetut rajoitukset vaikuttavat yleensä yleisen alikapitalisointisäännön rinnalla¹⁶⁷.

HE:ssä uudeksi EVL 18 a §:ksi on pohdittu myös kohdennettua korkovähennysrajoitusta. Mikäli sääntely olisi toteutettu kohdennetulla rajoituksella, säännöstä olisi voitu soveltaa esimerkiksi tilanteisiin, joissa Suomen veroa pyritään pienentämään siirtämällä verotettavia tuloja korkomenoina Suomesta matalan verotuksen valtioihin. Tulon verotus voi olla matala, kun yhteisöverokanta on matala, tulo on osittain tai kokonaan verovapaa tai tulosta tehdään tulon saajan asuinvaltiossa verovähennyksiä. Kohdennettu rajoitus nähtiin kuitenkin tehottomaksi, koska korkotulon tosiasiallisen edunsaajan määrittäminen saattaa olla vaikeaa. Korkotulo saatetaan maksaa Suomesta verovelvolliselle, joka asuu valtiossa, jonka verotuksen tasoa pidetään riittävänä ja korkotulon välitön saaja voi siirtää tulon eteenpäin matalan verotuksen valtiossa asuvalle.¹⁶⁸

¹⁶⁶ HE 146/2012 vp., s. 17.

¹⁶⁷ Espanjassa otettiin käyttöön vuonna 2012 EBITDA-pohjaisen korkovähennysrajoituksen rinnalle kohdennettu konsernin sisäisistä osakekaupoista johtuneiden osakkeiden hankintavelkojen korkojen vähennysrajoitus. Ruotsi on tosin tässä suhteessa poikkeus, sillä siellä ei ole muista maista poiketen yleisempiä koron vähennysoikeutta rajoittavia säännöksiä kohdennetun rajoituksen lisäksi. Ks. esim. Penttilä 2012, s. 29.

¹⁶⁸ HE 146/2012 vp., s. 16.

Tilanteissa, joissa koron vähennyskelpoisuus on sidottu korkomenoa vastaavan tulon saajan asuinvaltion verotuksen tasoon, eurooppaoikeudellinen epävarmuus on huomattavasti suurempi kuin yleisissä alikapitalisointisäännöksissä tai tuloslaskelmaan perustuvissa rajoituksissa¹⁶⁹. EU-oikeudesta johtuen kohdennettuihin rajoituksiin liitetäänkin usein liiketaloudellisiin syihin perustuva vapautusmahdollisuus, mikä tosin luo oikeudellista epävarmuutta ja on verotuksen toimittamisen kannalta hankalaa. Toisaalta kohdennetuilla rajoituksilla voidaan puuttua paremmin nimenomaan havaittuihin ongelmiin ilman, että rajoitetaan korkojen vähennysoikeutta tapauksissa, joissa se ei olisi tarpeen. Kohdennetut rajoitukset on kuitenkin usein koettu tehottomiksi, ja niiden alaa on laajennettu sekä muita rajoitussäännöksiä lisätty kohdennetun rajoituksen rinnalle.¹⁷⁰

Vähennysrajoituksen tarpeellisuutta on perusteltu erityisesti yrityshankinnoissa yleistyneiden holdingrakenteiden vuoksi. Rajoitus olisikin voitu toteuttaa myös erityisesti holdingrakenteisiin kohdennettuna, kuten tehtiin vuoden 2012 alusta lukien Alankomaissa ja Ranskassa. Rajoitus tulisi sovellettavaksi esimerkiksi silloin kun holdingyhtiö tai ulkomaisen yhteisön Suomessa oleva kiinteä toimipaikka ottaa lainaa osakkeiden hankintaa varten. Holdingyhtiöiden korkovähennysrajoitus nähtiin kuitenkin HE:ssä ongelmalliseksi. Sääntelyä olisi sovellettava sekä kotimaisten että ulkomaisten omistajien holdingrakenteisiin samalla tavalla eurooppaoikeuden ja ETA-sopimuksen määräysten mukaisuuden varmistamiseksi. Ainoastaan holdinrakenteisiin kohdistuva rajoitus voisi myös vaikeuttaa Suomen kansainvälistä kilpailuasemaa, koska esimerkiksi Ruotsissa ei ole vastaavaa erityistä korkovähennysrajoitusta. EVL:iin nyt säädetyn rajoituksen voidaan kuitenkin arvioida vaikuttavan osittain myös holdingrakenteiden korkovähennysoikeuteen.¹⁷¹

3.6. Korkotulojen lähdeverotus

Ulkomaille maksettavan korkotulon lähdeverovapaus on pääsääntö sekä Suomessa että muissa ETA-valtioissa ja verosopimusvaltioissa. Ulkomaille maksettavasta korkotulosta perittävä lähdevero olisi rahalainaaajan kannalta katsottuna kustannus, joka nostaisi

¹⁶⁹ HE 146/2012 vp., s. 16.

¹⁷⁰ Penttilä 2012, s. 30 – 31.

¹⁷¹ HE 146/2012 vp., s. 17.

tarjottavan rahan hintaa eli korkotasoa. Lähdeverovapauden taustalla on taloudellisen tehokkuuden lisääntyminen konsernin sisäisissä varainsiirroissa, kun korkotuloa verotetaan vain verovelvollisen asuinvaltiossa.¹⁷² Useimpien maiden lainsäädännössä onkin säädetty, että rajoitetusti verovelvollinen ei ole verovelvollinen saamastaan korkotulosta. Jos tällaista vapautussäännöstä ei ole jonkin maan sisäisessä lainsäädännössä, vapautus on toteutettu verosopimuksen määräyksellä¹⁷³. Suomessa korkotulon lähdeverovapaus perustuu TVL 9 §:n 2 momenttiin, jonka nojalla lähdeverovapaus koskee ETA- ja verosopimusvaltioiden lisäksi myös verosopimuksettomia matalan verotuksen maita. TVL 9 §:n 2 momentin mukaan:

”Rajoitetusti verovelvollinen ei ole verovelvollinen täältä saamastaan korkotulosta, joka on maksettu ulkomaankaupassa syntyneelle tilisaamiselle, pankkiin tai muuhun rahalaitokseen talletetuille varoille, obligaatiolle, debentuurille, muulle joukkovelkakirjalainalle taikka sellaiselle ulkomailta Suomeen otetulle lainalle, jota ei ole katsottava lainansaajan omaan pääomaan rinnastettavaksi pääomansijoitukseksi.”

Verotusoikeus siirtyy siis maahan, jossa koron saaja on yleisesti verovelvollinen. Suomessa yleisesti verovelvollisen henkilön tai yhteisön on maksettava veroa Suomessa korosta, jonka hän saa ulkomailla. Vastaavasti häntä ei tuloveroteta siinä maassa, jossa maksu tapahtui. Korko vähennetään menona siinä maassa, jossa lainapääoma on, eli velallisen kotimaassa.

Yhdeksi vaihtoehdoksi korkovähennyksen avulla tapahtuvan verosuunnittelun rajoittamiseksi on esitetty lähdeveron perimistä ETA-alueen ulkopuolisiin verosopimuksettomiin verokeidasvaltioihin maksetuista koroista. Tämä vähentäisi Suomessa veronalaisen tulon siirtämistä matalan verotuksen maihin. Verosopimuksettomissa valtioissa korkotulon lähdeverovapaus voi johtaa lopulliseen verovapauteen, koska kansainvälinen tiedonvaihto ei toimi Suomen ja matalan verotuksen maiden veroviranomaisten välillä. Suomen verosopimusverkoston ulkopuolisiin valtioihin maksettavan koron lähdeverotus estäisi periaatteessa nollaverotusta ja verosuunnittelua.¹⁷⁴

¹⁷² Äimä 2009, s. 315.

¹⁷³ Mannio 1997, s. 175.

¹⁷⁴ Äimä 2009, s. 518 – 519.

Kansainvälisen verokilpailun vuoksi Suomen ei kuitenkaan kannata ryhtyä perimään lähdeveroa verosopimusverokoston ulkopuolisiin valtioihin maksettavasta korkotulosta ilman, että muut ETA-valtiot ja verosopimusvaltiot ryhtyvät vastaaviin toimiin. VM:n selvityksen mukaan korkotulon lähdeverotuksen vaikutukset jäisivätkin vähäisiksi¹⁷⁵. TVL 9 §:n 2 momentin verovapaudesta luopuminen merkitsisi mitä todennäköisimmin vain marginaalista lisätehoa verovalvontaan. Pääomat siirtyisivät matalan verotuksen maista tiukan pankkisalaisuuden valtioihin¹⁷⁶.

3.7. Verokannustimet

Kansainvälisten konsernirakenteiden ja liiketoimintamallien suunnittelussa pyritään kartoittamaan enenevässä määrin myös verotettavaa tuloa koskevia kannustimia. Erilaisten laskennallisten ja fiktiivisten vähennysten taustalla on pyrkimys lähentää oman ja vieraan pääoman epäneutraalia kohtelua verotuksessa¹⁷⁷.

Fiktiivinen korkovähennys saattaisi olla potentiaalinen vaihtoehto korkovähennysrajoituksille. Malliesimerkki fiktiivisestä korkovähennyksestä on Belgiassa vuonna 2006 käyttöön otettu NID (*notional interest deduction*), joka perustuu laskennallisen korkovähennyksen tekemiseen. Sekä Belgiassa asuvat yhtiöt, että rajoitetusti verovelvolliset voivat vähentää verotettavasta tulostaan oman pääomansa perusteella muodostetun laskennallisen korkovähennyksen. Korkovähennyksen määrä lasketaan kertomalla oman pääoman määrä prosenttiluvulla, joka määräytyy valtion liikkeelle laskemien 10-vuotisten joukkovelkakirjojen korkokannan perusteella. Vuonna 2012 Belgia sovelsi fiktiiviseen korkovähennykseen 3,425 %:n verokantaa.¹⁷⁸ Vähennys on osoittautunut verotehokkaaksi, sillä Belgiaan sijoittautuneiden yhtiöiden ja kiinteiden

¹⁷⁵ VM 2009, s. 23.

¹⁷⁶ Juusela 1998, s. 384 – 385.

¹⁷⁷ Fiktiivisten vähennysten suosiminen liittyy laajempaan keskusteluun siitä, tulisiko verotuksen tapahtua ns. klassisen mallin mukaan sekä yhtiön että sen omistajien tasolla. Korkotulon saajaa verotetaan tällöin yhdenkertaisesti, ja korkotuloon kohdistuva verorasitus vastaa lainan myöntäneen emoyhtiön efektiivistä veroastetta. Osinkotuloon kohdistuu puolestaan kahdenkertaista verotusta, koska osinkotuloa verotetaan sekä osinkoa jakavan yhtiön että osakkeenomistajan tulona. Fiktiivisten vähennysten suosiminen saattaisi rohkeimpien ennusteiden mukaan johtaa siihen, että yhtiötaso pyyhkiytyisi kokonaan pois, ja veronsaajan tulisi keskittyä vain osakkeenomistajien ja työntekijöiden ansiotulon verottamiseen. Tämän lisäksi myös kulutukseen perustuvat verotusmallit saisivat lisää huomiota. Ks. Hanny 2008, s. 18.

¹⁷⁸ IBFD 2011, s. 117.

toimipaikkojen efektiivinen verorasitus on alhainen verrattuna muihin EU-valtioihin.¹⁷⁹ Toisaalta Belgiassa on jo harkittu fiktiivisestä vähennyksestä luopumista, koska Belgian yritysveropohja on kaventunut ko. vähennyksen runsaan hyödyntämisen vuoksi¹⁸⁰.

Myös Alankomaat on edelläkävijä verokannustinten kehittämisessä. Alankomaissa on kehitelty mallia, jossa konsernin sisäiset korkomenot ”defiskaloitaisiin”, eli konsernin sisäiset korkomenot säädettäisiin vähennyskelvottomiksi ja vastaavat korkotuotot verovapaiksi. Tämän on arvioitu alentavan useiden konserniyhtiöiden efektiivistä verorasitusta. Defiskalointi pienentäisi vieraan ja oman pääoman välistä jännitettä ja vähentäisi aggressiivista verosuunnittelua. Malli saattaa kuitenkin olla lopulta toteuttamiskelvoton, koska konsernin sisäisiä korkoja pidetään veronalaisina tuloina ja vähennyskelpoisina menoina muissa valtioissa.¹⁸¹

Vuonna 2006 Alankomaiden valtiovarainministeriö esitteli vaihtoehtoisena mallina niin sanotun *interest box* –säännösten, jonka tarkoituksena on lähentää osingon ja koron kohtelua verotuksessa. Alankomaiden yhteisöverokanta oli tuolloin 25,5 %, ja ns. korkoarkkumallin myötä etuyhteisyritysten välisten lainojen korkotuoton verotus laskettiin 5 %:iin ja vastaavasti korkovähennysoikeus rajattiin 5 %:iin. Euroopan komissio käynnisti kuitenkin vuonna 2007 tarkan tutkinnan korkoarkkusäännöksen yhteensopivuudesta valtioneuvostojen kanssa, koska epäili sen olevan valikoiva toimenpide. Komission ja Alankomaiden välillä käytyjen neuvottelujen tuloksena Alankomaiden viranomaiset poistivat aiemmin voimassa olleita erityisedellytyksiä ja laajensivat säännöksen soveltamisalan koskemaan kaikkia Alankomaiden yhteisöverotuksen piiriin kuuluvia verovelvollisia. Näiden toimien jälkeen Euroopan komissio hyväksyi korkoarkkusäännösten yhteensopivuuden valtioneuvostojen kanssa, koska säännöstä sovelletaan kaikkiin samaan yritysryhmään kuuluviin lähiyhtiöihin, jotka saavat yritysryhmän sisäistä korkotuloa¹⁸². *Interest box* –säännös on merkittävä kilpailija Belgian fiktiiviselle korkovähennykselle.

Komissio on katsonut erilaisten kannustinten loukkaavan valtioneuvostojä, mikäli a) säännöstä hyödyntävät voivat jättää sen nojalla maksamatta kustannuksia, jotka muutoin sisältyisivät niiden budjetteihin, b) etuus myönnetään valtion resurssien avulla, c)

¹⁷⁹ Äimä 2009, s. 416.

¹⁸⁰ Hinnny 2008, s. 32.

¹⁸¹ Äimä 2009, s. 520.

¹⁸² EU press release 2009.

säännös vaikuttaa jäsenvaltioiden väliseen kilpailuun ja kauppaan tai d) säännös on erityinen ja valikoiva siten, että se suosii tietynlaisia yrityksiä tai tiettyjen hyödykkeiden tuotantoa.¹⁸³

Uusin ns. täsmäase verotulojen keräämiseksi Alankomaissa on innovaatioboksi, jossa yhtiön omaan innovaatioon, patenttiin tai muihin aineettomien oikeuksien hallintaan perustuvia tuloja verotetaan vain viiden prosentin verokannalla. Alankomaissa otettiin käyttöön patenttiboksi jo vuonna 2007, mutta sitä laajennettiin innovaatioboksiksi vuonna 2010¹⁸⁴. Esimerkiksi Nokian tai jonkin muun tietotekniikkayrityksen tuloista merkittävä osa voidaan luokitella sen omaan tuotekehitykseen perustuvaksi. Kun näiden oikeuksien hallinta siirrettäisiin innovaatioboksin tarjoaman alhaisen verotuksen vuoksi Alankomaihin, siirtyisivät myös oikeuksiin perustuvat verotulot pois Suomen verotuksen piiristä.¹⁸⁵

On silti totta, että esimerkiksi laskennallisten, fiktiivisten vähennysten muodossa toteutettavat verokannustimet myös osaltaan rapauttavat valtion veropohjaa. Siitä huolimatta ne stimuloivat kyseisen valtion ulkopuolelta tulevia investointeja. Kannustimet onkin nähty vaihtoehtona kansallista veropohjaa vartioiville rahoitusmallien rajoituksille, jotka samalla mahdollisesti karkottavat muualta tulevat investoinnit¹⁸⁶. Empiiriset tutkimukset ovat myös osoittaneet, ettei yhteisöverokanta ole ensimmäinen huomioon otettava kilpailutekijä multikansallisten yhtiöiden veroratkaisuja tehtäessä, vaan tärkeimmäksi nousevat juuri tätä ryhmää koskevat spesifit verosäännökset kuten erilaiset räätälöidyt vähennykset.¹⁸⁷

VM käsitteli korkovähennysrajoituksia koskevassa selvityksessään vuonna 2009 fiktiivistä vähennystä eräänä vaihtoehtona korkovähennysrajoituksen toteuttamiseksi. VM:n mukaan korkovähennysten houkuttelevuuteen voitaisiin vaikuttaa säätämällä osingonjako tai tietty osuus yhtiön omasta pääomasta verotuksessa vähennyskelpoiseksi, jolloin oma ja vieras pääoma olisivat vähennysoikeuden osalta

¹⁸³ Hinny 2008, s. 30.

¹⁸⁴ TEM 2012, s. 12.

¹⁸⁵ Suomalaiset yritykset ovat uhanneet siirtää aineettomat oikeutensa Alankomaihin, jos Suomeen ei saada vastaavaa järjestelmää. Ks. esim. HS 2012b. Työ- ja elinkeinoministeriö julkaisi 13.12.2012 aineettomien oikeuksien verokannustinta koskevan selvityksen, jonka mukaan Suomi uhkaa menettää pidemmällä aikavälillä 30 – 50 % aineettomista oikeuksista ja niiden tuottamasta yhteisöveropohjasta, mikäli Suomeen ei saada ns. innovaatioboksia. Ks. lisää TEM 2012.

¹⁸⁶ Hinny 2008, s. 18.

¹⁸⁷ Haufler – Runkel 2008, s. 23.

samassa asemassa. Vaihtoehdon osalta kuitenkin todettiin, että sääntely saattaisi olla vaikeasti yhteensovittavissa Suomen nykyisen verojärjestelmän kanssa, eikä säännösten eurooppaoikeudenmukaisuudesta ole varmuutta.¹⁸⁸ Myöhemmissä korkovähennysrajoitusta koskevissa esityksissä VM ei ole enää harkinnut verokannustimien käyttöä korkovähennysrajoitusten toteuttamisvaihtoehtona. Korkovähennysrajoitusta muotoiltaessa olisi kuitenkin toivonut verokannustimien hyödyntämisen vakavampaa harkintaa. Koska Ruotsi on turvautunut korkokattosääntelyyn, olisi esimerkiksi Alankomaiden mallin mukainen konsernin sisäisten korkotuottojen ja korkomenojen säätäminen verotukseen vaikuttamattomiksi eriksi mitä todennäköisimmin kilpailuetu suomalaisille yhtiöille. EVL 18 a §:n valmistelussa tukeuduttiin kuitenkin vain niin sanottuun Ruotsin tai Saksan malliin, eivätkä innovatiivisemmat ratkaisuvaihtoehdot olleet juuri esillä¹⁸⁹.

¹⁸⁸ VM 2009, s. 18 – 19.

¹⁸⁹ Toisaalta VM:n asettaman elinkeinoverotuksen asiantuntijatyöryhmän tehtävänanto oli verrattain rajattu, eivätkä verokannustimet olleet työryhmän agendalla.

4. RUOTSI JA RÄNTESNURRAT¹⁹⁰ VERTAILUKOHTANA

4.1. Taustaa rajoitusten ottamiselle tuloverolakiin

Ruotsin hallitus antoi 23.10.2008 alennettua yhtiöveroa sekä muita yhtiöihin kohdistuvia verotuksellisia uudistuksia koskevan esityksen¹⁹¹. Keskeinen muutosehdotus oli etuyhteisyriyten¹⁹² välillä tapahtuvan korkovähennysoikeuden rajoittaminen. Esityksen taustalla oli Ruotsin veroviraston (Skatteverket) selvitys verosuunnitteluaineistoista, joiden avulla korkovähennys tehdään Ruotsissa ja vastaava korkotulo ohjataan toiseen valtioon, jossa tulon verotus on matalaa tai sitä ei veroteta ollenkaan.

Yksinkertaistettuna tyypiesimerkkinä hallituksen esityksessä kuvataan järjestely, jossa konsernin ulkomainen emoyhtiö omistaa suorasti tai välillisesti ruotsalaisen operatiivista toimintaa harjoittavan tytäryhtiön. Tytäryhtiön verotettavaa tulosta halutaan pienentää siirtämällä osa sen tuloksesta kolmannessa, matalan verotuksen valtiossa sijaitsevalle emoyhtiön toiselle tytäryhtiölle. Tämä toteutetaan siten, että emoyhtiö perustaa Ruotsiin holdingyhtiön, jolle se luovuttaa omistamansa tytäryhtiön osakkeet. Emoyhtiö siirtää luovutuksesta tehdyn velkakirjan kolmannessa, matalan verotuksen valtiossa sijaitsevalle toiselle tytäryhtiölle, jolle uusi holdingyhtiö maksaa vähennyskelpoista korkoa velasta. Holdingyhtiötä voidaan rahoittaa joko luovutetun tytäryhtiön antamalla konserniavustuksella tai luovutettu yhtiö voidaan sulauttaa holdingyhtiöön, jolloin velallinen voi käyttää velan maksuun tytäryhtiön mukana tulleita varoja.¹⁹³

¹⁹⁰ Ilmaisua ”räntesnurra” tarkoittaa suomeksi käännettynä kuvaavasti korkohyrrää. Ilmaisun taustalla on ajatus lähiyhtiöiden välisistä lainoista ja saamisista, joihin liittyviä korkoja kierrätetään yhtiöistä toiseen. Skatteverket käytti ilmaisua ensimmäisen kerran jo vuonna 2007, mutta laajempaan käyttöön sen katsotaan tulleen vuoden 2012 aikana, kun suurten hoitoalan yhtiöiden kerrottiin hyödyntävän korkohyrrää verosuunnittelussaan. Ks. esim. Språk 20.11.2012 ”Veckans nyord: räntesnurra”.

¹⁹¹ Prop. 2008/09:65

¹⁹² Termi etuyhteisyriyten määritellään hallituksen esityksessä siten, että yritysten katsotaan olevan etuyhteydessä toisiinsa, jos 1) toisella yrityksellä on suora tai epäsuora määräysvalta toisessa yrityksessä joko omistussuuden tai muun vastaavan tekijän seurauksena tai jos 2) yritykset ovat pääasiallisesti yhteisen johdon alaisia. Yrityksellä tarkoitetaan oikeushenkilöitä ja ruotsalaisia handelsbolag-yhtiöitä. Prop. 2008/09:65, s. 46.

¹⁹³ Prop. 2008/09:65, s. 34.

Skatteverketin selvityksen mukaan järjestelyille on tyypillistä, että veroetus saavutetaan vähentämällä korot Ruotsissa ja vastaava korkotulo maksetaan muualla kuin Ruotsissa verotettavaan etuyhteisyriytykseen. Erilaisia järjestelyjä ja sääntöjä käytetään, jotta koronsaajaa ei verotettaisi ollenkaan tai verotuksen taso olisi mahdollisimman alhainen. Korkotuloa synnyttävä velka saadaan aikaan konsernin sisäisillä transaktioilla, esimerkiksi osakehankinnoilla, joissa myyjä saa korvaukseksi korkoa tuottavan velkakirjan. Myyjää ei veroteta myyntivoitosta.¹⁹⁴

Skatteverketin laskelmien mukaan Ruotsin veropohja vähenee edellä kuvattujen järjestelyjen vuoksi vuodessa vähintään 25 miljardia kruunua, joka vastaa noin 7 miljardin kruunun (28 % x 25 mrd. kr) verotulojen menetystä.¹⁹⁵ Järjestelyt ovat erityisen houkuttelevia, koska korot ovat Ruotsissa tuloverolain mukaan yleisesti vähennyskelpoisia¹⁹⁶, eikä aiemmin ollut voimassa mitään korkovähennysoikeutta rajoittavia säännöksiä kuten alikapitalisointia. Vaikuttavana tekijänä pidettiin myös vuonna 2003 säädettyä elinkeinotoimintaan liittyvien osakkeiden luovutusvoiton verovapautta¹⁹⁷. Korkovähennysoikeuden käyttöön verosuunnittelukeinona on yritetty puuttua vetoamalla Ruotsin skatteflyktlageniin, mutta HFD (silloinen Regeringsrätten) on todennut, ettei laki sovellu näihin tapauksiin¹⁹⁸.

Koska veropohjan murentumista ei ole pystytty estämään skatteflyktlagenia soveltamalla, Ruotsin veroviranomaiset ehdottivat Ruotsin valtiovarainministerille kesäkuussa 2008 inkomstskattelagenin muuttamista siten, että keskenään etuyhteydessä olevat yhteisöt eivät enää olisi oikeutettuja vähentämään konsernin sisäisiä korkokustannuksia.¹⁹⁹ Ehdotus sai osakseen voimakasta kritiikkiä elinkeinoelämän edustajilta. Ruotsalaiset suuryritykset lähestyivät hallitusta protestikirjeellä, jossa ne uhkasivat siirtää pääkonttorinsa pois Ruotsista, jos lakiehdotus hyväksytään. Muun muassa Pohjoismaiden suurimpiin sijoitusyhtiöihin kuuluva Industrivärlden totesi ehdotuksen pakottavan yritykset arvioimaan uudelleen pääkonttorinsa sijaintia, jos ne mielivät säilyttää välttämättömän joustavuuden rahoitusvaihtoehtojensa suhteen. Esimerkiksi Volvo piti kommentissaan kohtuullisena, että vilpillisiin

¹⁹⁴ Prop. 2008/09:65, s. 34.

¹⁹⁵ Prop. 2008/09:65, s. 30.

¹⁹⁶ Inkomstskattelagen 16 kap. 1 §

¹⁹⁷ Prop. 2008/09:65, s. 30.

¹⁹⁸ RÅ 2007 ref. 84 ja ref. 85

¹⁹⁹ Skatteverket 2008, s. 7 – 9.

verosuunnittelujärjestelyihin puututaan, mutta piti annettua esitystä täysin ylimitoitettuna.²⁰⁰

Suunniteltuun korkojen vähennysoikeuden rajoitukseen kiinnitettiin huomioita myös kansainvälisesti. Yhdysvaltalaisia vientiyrityksiä edustava National Foreign Trade Council lähetti valtiovarainministeri Anders Borgille kirjeen, jossa kehoitetaan Ruotsia olemaan vaarantamatta sen hyvää mainetta sijoittajaystävällisenä valtiona. Suunnitellun rajoituksen uskottiin jatkossa leikkaavan merkittävästi Ruotsiin suuntautuvia sijoituksia. Kirjeessä vaadittiin hallitusta luopumaan ehdotuksesta tai vaihtoehtoisesti lykkäämään muutoksen voimaantuloa.²⁰¹

Kritiikin ansiosta Ruotsin valtiopäiville annettiin syksyllä 2008 supistetussa muodossa esitys, joka leikkasi korkojen vähennysoikeutta lähinnä keinotekoisissa järjestelyissä²⁰². Samaan esitykseen sisältyi lisäksi ehdotus yhtiöverokannan laskusta 28 prosentista 26,3 prosenttiin. Yhtiöveron laskun arvioitiin maksavan valtiolle noin 7 miljardia kruunua, joka vastaa Skatteverketin arviota korkovähennysoikeuden hyväksikäytön myötä menetettävistä verotuloista. Yhtiöveronlasku rahoittaisi siten itse itsensä.²⁰³

Hallituksen esityksessä todetaan Skatteverketin tutkineen erilaisia vaihtoehtoja puuttua korkovähennyksen avulla toteutettavaan verosuunnitteluun. Mahdollisena pidettiin voimassa olevien CFC-sääntöjen²⁰⁴ muuttamista, koroista perittävän lähdeveron säätämistä sekä alikapitalisointisäännöksiä tai tulokseen pohjautuvia EBIT- tai EBITDA-säännöksiä. Parhaimmaksi vaihtoehdoksi nähtiin kuitenkin erityisrajoitus, joka koskee korkojen vähennysoikeutta määritellyissä tilanteissa. Vaihtoehtoa perusteltiin erityisesti sillä, että säännökset kohdistuisivat suoraan tunnistettuun ongelmaan, eikä uusilla säännöksillä estettäisi tai tarpeettomasti vaikeutettaisi yritysten normaalia liiketoimintaa.²⁰⁵ Vähennysrajoituksen ensisijaiseksi tarkoituksiksi asetettiin vain verotussyistä tehtyihin epäterveisiin järjestelyihin puuttuminen, eli elinkeinoelämän uhkausten edessä taivuttiin. Tavoitteesta johtuen sääntely päädyttiin rakentamaan pääsäännön ja kahden poikkeuksen muotoon.

²⁰⁰ Ks. Dagens Industri 2008

²⁰¹ National Foreign Trade Council 2008

²⁰² Regeringens propositioner 2008/09:65 "Sänkt bolagsskatt och vissa andra skatteåtgärder för företag "

²⁰³ Andersson 2011, s. 358.

²⁰⁴ CFC = controlled foreign company (eli väliyhteisölainsäädäntö), Inkomstskattelagen 39 a kap.

²⁰⁵ Prop. 2008/09:65, s. 44 – 45.

4.2. Vuonna 2009 voimaan tulleet rajoitussäännökset

Tuloverolain (inkomstskattelagen) 24 luvun 10 b §:ään otettiin korkokattosäännös, jota sovelletaan intressiyhteydessä oleviin yhtiöihin, kun jommallakummalla yhtiöllä on välitön tai välillinen määräysvalta toisessa yhtiössä tai kun yhtiöt ovat pääasiallisesti saman johdon alla. Intressiyhteydessä oleva yhtiö ei ole oikeutettu vähentämään sellaisen velan korkomenoja, joka on otettu samaan etuyhteyspiiriin kuuluvan yhtiön osakkeiden hankkimiseksi, jos velka on otettu samaan etuyhteyspiiriin kuuluvalta yhtiöltä. Vähennysoikeutta rajoitetaan myös, jos ulkopuoliselta yhtiöltä oleva lyhytaikainen velka on vaihdettu intressiyhteydessä olevalta yhtiöltä otettuun lainaan. Lisäksi koron vähennysoikeuden rajoitusta sovelletaan ulkopuoliselta yhtiöltä otettuun velkaan, jos etuyhteydessä olevalla yhtiöllä on saatava samalta ulkopuoliselta yhtiöltä. Vähennysoikeuden rajoitusta sovelletaan myös, jos lainaa on otettu yhtiöltä, joka on intressiyhteydessä ulkopuolisen yhtiön kanssa ja saaminen on kytketty lainaan, joka on otettu samaan intressiyhteyspiiriin kuuluvan yhtiön osakkeiden hankkimiseksi.²⁰⁶ Säännökset ulotettiin lisäksi ns. back-to-back -rahoitukseen²⁰⁷ sekä tilanteisiin, joissa ulkopuolinen väliaikainen laina on etuyhteysyrityksen osakkeiden hankinnan jälkeen korvattu sisäisellä lainalla. Viimeksi mainittujen tilanteiden jättäminen säännöksen soveltamisalan ulkopuolelle olisi johtanut säännöksen kiertämiseen ja siten tehottomuuteen käytännössä.²⁰⁸

Pääsäännöstä on kuitenkin kaksi poikkeusta, joiden soveltuessa korkojen vähennysoikeutta ei rajoiteta. Poikkeuksen korkovähennyksen epäämiseen muodostaa ensinnäkin ns. kymmenen prosentin sääntö. Sen mukaan korot ovat vähennyskelpoisia, mikäli sitä etuyhteysyritystä, joka on tosiasiallisesti oikeutettu korkotuloon (*som faktiskt har rätt till inkomsten*), verotetaan sijaintivaltionsa lainsäädännön mukaan korkomenoa vastaavasta korkotulosta vähintään kymmenen prosentin verokannalla²⁰⁹. Poikkeussääntö ei tosin sovellu, mikäli korkotuloa pidetään sen saajan sijaintivaltion lainsäädännön mukaan voitonjakona tai luovutusvoittona elinkeinotoimintaan liittyvien osakkeiden luovutuksesta ja siten verovapaana. Kymmenen prosentin sääntö ei sovellu myöskään tilanteisiin, joissa korkotuloon oikeutettu yhtiö saa sijaintivaltionsa

²⁰⁶ Skatteverket 2008, s. 7 – 9.

²⁰⁷ Läpilainaus (englanniksi *back-to-back loan*) on epämuodollinen termi, jolla viitataan kolmannen välityksellä tapahtuvaan lainarahoitukseen.

²⁰⁸ Prop. 2008/09:65, s. 54 – 55.

²⁰⁹ Prop. 2008/09:65, s. 57.

lainsäädännön mukaan vähentää maksamansa osingon omassa verotuksessaan, jos Skatteverket osoittaa, ettei lainaa ja sen perusteella tehtyä osakehankintaa voida pääasiallisesti perustella liiketaloudellisilla syillä. Säännöksen ajatuksena on, että mikäli korkotulo jaetaan eteenpäin vähennyskelpoisena osinkona, se saattaa jäädä kokonaan verottamatta.²¹⁰ Tällaisissa poikkeuksellisissa tilanteissa pätee siis normaali korkovähennyskielto.

Kymmenen prosentin säännön lähtökohtana on, että koron saa vähentää, mikäli korkotulon saajaa verotetaan sijaintivaltionsa lainsäädännön nojalla tietyllä tasolla. Sopivasta verokannan tasosta on luonnollisesti käyty keskustelua. Ruotsin säännöksen mallina on pidetty Alankomaiden sääntelyä, jossa transaktiolla on riittävät liiketoiminnalliset perusteet, mikäli korkoa verotetaan vähintään kymmenellä prosentilla. Sopivana verokantana nostettiin esille myös CFC-sääntöjen mukainen verokanta 15,4 prosenttia. Ottaen huomioon, että sääntelyn tarkoituksena on vähentää juuri tietyjä määriteltyjä verosuunnittelun muotoja, pidettiin kymmenen prosentin tasoa riittävänä laskemaan houkutusta ryhtyä verojärjestelyihin korkovähennyksen avulla. Jos kuitenkin myöhemmin osoittautuisi, että valittu verokanta on liian alhainen ja yritykset ovat sopeuttaneet toimintansa 10 prosentin verotukseen verottomuuden sijasta, voitaisiin verokantaa korottaa.²¹¹

Esityksessä todetaan valtaosan yrityksistä jäävän korkovähennysrajoituksen soveltamisen ulkopuolelle, koska ne eivät ole etuyhteisyriksiä. Koska säännön piiriin kuulumisen edellyttää lisäksi, että yritys on ottanut etuyhteydessä olevalta yhtiöltä lainan omistusosuuden hankkimiseksi etuyhteisyrikseltä, kohdistuu se erittäin rajattuun yhtiöryhmään. Suurin osa soveltamisen piiriin kuuluvista yhtiöistä voi siitä huolimatta tehdä korkovähennyksen kymmenen prosentin säännön nojalla.

Säännöstä valmisteltaessa pohdittiin silti tarvitaanko pitkälle rajatusta soveltamisalasta huolimatta jokin yleinen poikkeussäännös, joka varmistaisi, ettei korkovähennysoikeuden rajoitus tarpeettomasti vaikeuta terveitä, liiketaloudellisiin syihin perustuvia transaktioita. Joissakin tapauksissa verotus saattaa nimittäin olla hyvin alhainen samalla, kun kyseessä ei kuitenkaan ole sellainen verosuunnittelujärjestely, johon rajoitussäännöksellä pyritään vaikuttamaan. Hallituksen mielestä tällaisissa

²¹⁰ Prop. 2008/09:65, s. 64.

²¹¹ Prop. 2008/09:65, s. 59.

tilanteissa tulisi olla mahdollisuus korkovähennyksen saamiseen. Siten katsottiin tarpeelliseksi ottaa lakiin toinen poikkeussääntö, ns. venttiili, jonka mukaan korkovähennysrajoitus ei koske tilanteita, joissa sekä omistusosuuksien hankinta että siihen otettu velka voidaan perustella pääasiallisesti liiketaloudellisilla syillä.²¹²

Lähtökohtana venttiilin soveltamiselle on järjestelyn perusteleminen pääasiallisesti liiketaloudellisilla syillä. Pääasiallisuuden katsotaan edellyttävän inkomstskattelagenin säännöstä vastaavasti vähintään 75 % osuutta. Ainoastaan liiketaloudellisia syitä ei siten edellytetä. Useat hallituksen esityksestä lausunnon antaneet tahot kyseenalaistivat vaatimuksen pääasiallisuudesta ja kritisoivat sitä suhteettoman korkeaksi. Koska venttiilin tarkoituksena on kuitenkin vain toimia lisäturvana poikkeustapauksissa, puhuu jo se korkealle asetettavan tulkinnan puolesta.

Taloudelliset syyt edellyttävät, että tarkasteltavien transaktioiden taustalta on löydettävä terveitä liiketaloudellisia ja kaupallisia syitä mahdollisten verovaikutusten lisäksi. Harkinnassa otetaan huomioon kaikki relevantit tekijät.²¹³ Taloudellisia syitä edellytetään sekä itse omistusosuuden hankinnalta että siihen liittyvältä velalta, koska poikkeus ei saa mahdollistaa säännöksen kiertämistä siten, että vain toinen osa verosuunnittelujärjestelystä pystytään perustelemaan taloudellisin syin.²¹⁴

4.3. Uusien säännösten seuranta ja raportointi

Skatteverket sai tehtäväkseen seurata tilannetta heti uusien säännösten tultua voimaan vuonna 2009, ja toimeksiantoa jatkettiin edelleen vuosille 2010 – 2011. Selvitys on keskittynyt siihen, miten uudet korkovähennyksen rajoitussäännökset toimivat käytännössä. Tarkastelun keskiössä ovat olleet erityisesti vähennysoikeuden väärinkäyttöä sisältäneet järjestelyt.²¹⁵

Oikeuskäytännössä uudet säännökset koettiin pääsääntöisesti verrattain toimiviksi²¹⁶. Vuoden 2011 loppuun mennessä HFD oli hakenut kuudessa uusia

²¹² Prop. 2008/09:65, s. 66 – 67.

²¹³ Prop. 2008/09:65, s. 68.

²¹⁴ Prop. 2008/09:65, s. 69.

²¹⁵ Skatteverket 2011, s. 3.

²¹⁶ Skatteverket 2011, s. 5.

korkovähennysrajoituksia koskevassa asiassa ennakkopäätöstä EU-tuomioistuimelta. Kysymyksenasettelut HFD:ssa ovat koskeneet erityisesti poikkeussäännösten soveltumista yksittäistapauksiin. Ratkaistuista tapauksista yksi koski julkista sektoria ja viisi kansainvälistä yrityskonsernia.²¹⁷ HFD ilmoitti maaliskuussa 2011 jättävänsä kuusi muuta päätöstä odottamaan EU-tuomioistuimen ratkaisua asiassa C-397/09, *Scheuten Solar Technology*, jossa EU-tuomioistuin otti kantaa korko-rojaltidirektiivin asettamiin rajoituksiin korkojen vähentämiselle etuyhteisyriyten välillä²¹⁸. EU tuomioistuin antoi päätöksensä asiassa 21.7.2011 ja katsoi, että korko-rojaltidirektiivi ei ole esteenä kansallisille säännöksille, joiden mukaan jäsenvaltiossa olevan yhteisön tuloon lisätään sen toiseen jäsenvaltioon sijoittautuneelle yhtiölle maksaman lainan korot. Korko-rojaltidirektiivi ei tuomion mukaan estä erityisiä tai yleisiä korkovähennysrajoituksia. HFD katsoi siten asioissa 4797-10, 4798-10, 4800-10 ja 7648-09, etteivät korkovähennysrajoitukset ole ristiriidassa korko-rojaltidirektiivin kanssa.

Rajoitussäännösten komplisoitu muotoilu poikkeuksineen on merkinnyt käytännössä erittäin suurta räsitusta Skatteverketille, sillä oletettua useammat yritykset ovat vedonneet poikkeussäännöksiin. Useimmissa tapauksissa vaikeudet liittyvät siihen, että harkittaessa poikkeussäännösten soveltumista on arvioitava jonkin toisen valtion lainsäädäntöä ja menettelyjä esimerkiksi siltä osin, toteutuuko korkomenoa vastaavan korkotulon verotus vähintään 10 prosentin verokannalla.²¹⁹ Sitä vastoin tosiasiallisen korkotulon saajan määrittäminen ei ole osoittautunut ongelmalliseksi, toisin kuin lakiehdotuksen lausuntokierroksella uumoiltiin²²⁰.

Jo vuoden 2010 raportissa todettiin uusien rajoitussäännösten toimivan epätydyttävällä tavalla erityisesti kymmenen prosentin säännön vuoksi. Poikkeussäännös on tuonut mukanaan epätoivottuja vaikutuksia. Merkittävä osa korkovähennyksistä koskee tapauksia, joissa konsernin sisäiset saamiset on järjestetty siten, että kymmenen prosentin sääntö tulee sovellettavaksi. Laina on siirretty matalan verotuksen valtiossa sijaitsevalta yhtiöltä samaan etuyhteyspiiriin kuuluvaan yhtiöön, jonka kotipaikka on valtiossa, jossa tuloa verotetaan kymmenellä prosentilla. Näin on varmistettu korkovähennysoikeuden saaminen. Järjestelyihin on ryhdytty nimenomaan

²¹⁷ Skatteverket 2011, s. 11.

²¹⁸ Andersson 2011, s. 364.

²¹⁹ Skatteverket 2011, s. 18 – 19.

²²⁰ Andersson 2011, s. 360.

verotussyistä.²²¹ Sopeutumistoimilla on jopa kaksinkertainen negatiivinen vaikutus. Jos ruotsalainen yhteisö pienentää verotettavaa tuloaan, valtio menettää verotuloja, mutta voi kuitenkin myöhemmin hyötyä tästä, kun yhteisöllä on käytössään suuremmat resurssit toimintansa harjoittamiseen. Mikäli korkotulot maksetaan johonkin toiseen valtioon, vähenee ruotsalainen yhteisöveropohja ilman, että yhteisö itse saisi osaa tästä hyödystä käyttöönsä. Kärsijöinä ovat sekä Ruotsin valtio että yhteisö.²²²

Kymmenen prosentin säännön soveltamiseen liittyy myös kysymys siitä, miten muita todellisia kuluja vastaavia vähennyksiä tai hyvityksiä tulisi käsitellä korkotulon verotuksen tasoa arvioivassa hypoteettisessa testissä. Ongelma on merkityksellinen erityisesti niiden ulkomaisen yhtiön maksujen osalta, jotka eivät ole vähennyskelpoisia Ruotsin verotuksessa. Ulkomaisen korkotulon saajan tulisi saada vähentää tällaiset kulut. Ratkaisevaa on se, että kulu vastaa todellista menoa, ja kulun luonne ratkaistaan ulkomaisen lainsäädännön eikä Ruotsin inkomstskattelagenin mukaan.²²³

Pelkästään Skatteverketin tutkimissa tapauksissa jopa 9,3 miljardia kruunua vuosittain tehdyistä korkovähennyksistä koski nimenomaan 10 prosentin säännön soveltumistilanteita. Skatteverket ehdottikin sääntöä muutettavaksi jo vuonna 2010 siten, että korkojen vähennysoikeuteen voitaisiin puuttua siitä huolimatta, että korkotulon saajaa on verotettu vähintään 10 prosentin verokannalla, jos konsernin sisäinen velkajärjestely on tehty ainoastaan tai pääasiassa verotuksellisista syistä.²²⁴ Muutosta ei kuitenkaan vielä tuolloin toteutettu.

4.4. Sääntelyn muutospaineet

Vuonna 2009 voimaan astuneista rajoitussäännöksistä huolimatta yhtiöillä oli edelleen paljon mahdollisuuksia välttää yhtiöverotus Ruotsissa. Tämän mahdollistavat sekä yleisen korkovähennysrajoituksen että alikapitalisointisäännöksen puuttuminen yhdistettynä konserniavustussäännöksiin. Koska näitä mahdollisuuksia hyödynnettiin suuressa määrin, tuli Ruotsin valtiovarainministeriön mukaan rajoittaa korkomenojen

²²¹ Finansdepartementet 2012, s. 32.

²²² Finansdepartementet 2012, s. 19.

²²³ Andersson 2011, s. 361.

²²⁴ Skatteverket 2011, s. 6.

vähennysmahdollisuuksia entisestään ruotsalaisen yhtiöveropohjan suojelemiseksi.²²⁵ Hallitus lähetti muutosehdotuksensa lausuntokierrokselle maaliskuun 2012 lopulla. Tiukennetut säännökset tulivat voimaan vuoden 2013 alusta. Esitettyjen kiristysten arvioidaan tuovan Skatteverketille lisää verotuloja jopa 6,3 miljardia kruunua heti vuonna 2013.²²⁶

Aiempien rajoitusten laajentamiseksi nähtiin kaksi vaihtoehtoa. Ensinnäkin harkittiin säännösten ulottamista niihin konsernin sisäisiin lainoihin, jotka ovat syntyneet hankittaessa omistusosuuksia myös muulta kuin etuyhteisyrytykseltä. Vaihtoehtoisesti rajoitukset voitaisiin laajentaa koskemaan kaikkia konsernin sisäisiä lainoja niiden käyttötarkoituksesta riippumatta.²²⁷

Molempiin vaihtoehtoihin liittyy sekä etuja että haittoja. Rajoitusten laajentaminen vain etuyhteyssuhteen ulkopuolelta hankittuihin omistusosuuksiin olisi tarkoin rajattu ja kohdistuisi siten tiettyyn verosuunnittelukeinoon. Haittana tosin jatkuisi lainan ”korvamerkintä” tiettyyn käyttötarkoitukseen, mikä mahdollistaisi rajoituksen verrattain helpon kiertämisen.²²⁸ Rajoituksen ulottaminen kaikkiin konsernin sisäisiin lainoihin niiden käyttötarkoituksesta riippumatta kohdistuisi puolestaan väistämättä myös tilanteisiin, joihin ei ole tarpeellista puuttua. Vaihtoehdon eduksi nähtiin kuitenkin se, että säännöksen kiertämismahdollisuudet vähenevät eikä yhtiöiden enää tarvitse ”korvamerkitä” lainoja, eli tehdä erottelua sen suhteen mitkä lainat liittyvät omistusosuuksien hankintaan. Huomionarvoisena pidettiin myös sitä, että muissa maissa on tavanomaisesti turvauduttu kattavampiin kaikkia lainoja koskeviin rajoitussäännöksiin.²²⁹

Ottaen huomioon, ettei rajoitusten laajentaminen vain etuyhteyden ulkopuolisten omistusosuuksien hankintaan toisi kattavaa ratkaisua säännöksen kiertomahdollisuuksien vuoksi, ja lisäksi säännöksestä saattaisi tulla jopa vaikeammin sovellettava kuin vuonna 2009 voimaan astuneista rajoitussäännöksistä, pidettiin kaiken kaikkiaan parhaimpana vaihtoehtona laajentaa säännökset koskemaan kaikkia konsernin sisäisiä lainoja. Laajennuksen mahdollisia negatiivisia vaikutuksia muille kuin veron

²²⁵ Finansdepartementet 2012, s. 30.

²²⁶ Finansdepartementet 2012, s. 53.

²²⁷ Finansdepartementet 2012, s. 33.

²²⁸ Finansdepartementet 2012, s. 34.

²²⁹ Finansdepartementet 2012, s. 34.

välttämistarkoituksessa tehdyille järjestelyille tulnaisiin ehkäisemään aiemman mallin mukaisesti poikkeussäännöksillä.²³⁰

Jo vuonna 2010 esitetty kritiikki kymmenen prosentin säännön heikolle toimivuudelle tuotiin uudelleen esiin ja sääntöä esitettiin nyt täydennettäväksi ns. yleisventtiilillä. Uuden poikkeussäännöksen mukaan korkovähennystä ei saa tehdä, vaikka vähennystä vastaava korkotuloa verotettaisiin vähintään 10 prosentilla, jos Skatteverket voi osoittaa velkasuhteen muodostetun pääasiassa sen takia, että etuyhteysosapuoli saisi olennaista veroetua. Lähtökohtana on, ettei oikeutta korkovähennykseen tulisi sallia, mikäli keskeisiä järjestelyjä ei ole toteutettu terveistä liiketoiminnallisista syistä johtuen. Olennaisen veroedun määrittely on luonnollisesti haasteellista. Ei ole mahdollista antaa tiettyä eksaktia summaa, joka määrittelisi olennaisen veroedun. Olennaisuutta arvioitaessa on otettava huomioon muitakin tekijöitä, kuten esimerkiksi se, johtaako järjestely veroetuihin useampana kuin yhtenä verovuonna.²³¹

Ehdotettu yleisventtiili kasvattaa Skatteverketin valtaa huomattavasti. Viime kädessä veroviranomaiset ratkaisevat onko korkovähennyksiä hyödyntävä järjestely liiketaloudellisesti perusteltu ja siten hyväksyttävä vai ei. Muutosta kritisoitiin lausunnoissa voimakkaasti. Veroviranomaisille annettavia valtuuksia pidettiin ylimitoitettuina, sillä uusien säännösten turvin Skatteverket voi käydä taannehtivasti läpi jopa kuuden vuoden takaisia tietoja huolimatta siitä, että yhteisö on jättänyt kattavan selvityksen korkomenojen taustoista²³². Niin elinkeinoelämä, oikeustieteen asiantuntijat kuin kunnallinen sektorikin pitivät esitystä huonona, koska se ei takaa oikeusvarmuutta. Ruotsin hallitus vastasi arvosteluun korostamalla ruotsalaisen oikeusturvan hyvää tasoa ja sen jatkuvaa testaamista tuomioistuimissa.²³³

Muutosehdotusten arvostelijat tunnustivat taustalla olevan ongelman korkovähennysoikeuden väärinkäytöstä, mutta siihen tulisi heidän mukaansa puuttua niin, ettei se vaikuta yhteisöihin, jotka käyttävät korkovähennystä tervein perustein lain sallimissa rajoissa. Tarvetta on toimiville, objektiivisille säännöille, jotka määrittelevät sen, milloin korkovähennystä ei saa käyttää. Elinkeinoelämän piirissä korostettiin, että säännökset voivat olla kattavia ja ongelmaan tehokkaasti pureutuvia, kunhan ne

²³⁰ Finansdepartementet 2012, s. 35.

²³¹ Finansdepartementet 2012, s. 39.

²³² Dagens Industri 2012b

²³³ Dagens Industri 2012a

perustuvat objektiivisille kriteereille. Nyt tehdyt kiristykset mahdollistavat veroviranomaisten subjektiiviset päätökset. Koska selkeitä sääntöjä vähennysoikeuden saamiselle ei ole, uhataan epävarmuuden vähentävän yhteisöjen investointeja.²³⁴

Tiukennusten vastapainoksi Ruotsin hallitus lupasi, että valtion kiristetyillä säännöksillä saamat verotulot palautetaan yhtiöille. Korkovähennysten tiukentaminen mahdollistaa yhtiöveron laskun vastaavassa laajuudessa.²³⁵ Elokuussa 2012 keskusteltiin jopa kahden prosenttiyksikön laskusta, mikä olisi laskenut yhtiöveroasteen nykyisestä 26,3 prosentista 24,3 prosenttiin²³⁶. Lopulta yhteisöverokantaa laskettiin vuoden 2013 budjettiehdotuksen mukaisesti 4,3 prosenttiyksiköllä aina 22 prosenttiin. Yhteisöverokannan laskun uskotaan vähentävän korkovähennysoikeuden arvoa, jolloin houkutus korkovähennyksen avulla toteutettavana verosuunnittelun pienenee.²³⁷

Muutoksista huolimatta Ruotsin yritysverotyöryhmä tarkastelee vielä erikseen yleisellä tasolla korkovähennysrajoituksia loppuraportissaan, joka annetaan viimeistään 1.11.2013. Ruotsin säännökset korkovähennysoikeuden rajoittamiseksi saattavat siis muuttua vielä uudestaan nopeallakin aikataululla.²³⁸

4.5. Suomen yleinen rajoitus verrattuna Ruotsin kohdennettuun rajoitukseen

Elinkeinoverotuksen asiantuntijatyöryhmän yhtenä lähtökohta oli välttää Ruotsissa esille nousseet ongelmat Suomen korkovähennysrajoitusta laadittaessa. Erityisesti haluttiin välttää esimerkiksi liiketaloudellisten syiden käyttöä rajoitussäännöksen soveltamisedellytyksenä, koska se olisi johtanut tapauskohtaisen harkinnan yleisyyteen, ja kuormittanut verohallintoa. Osin tästä syystä samaa lainsäädännössä tunnistettua puutetta tai epäkohtaa varten säädetyistä rajoituksista muotoutui Suomessa ja Ruotsissa varsin erilaiset. Keskeisimmät yleisen ja kohdennetun rajoitussäännöksen erot on listattu seuraavaan taulukkoon:

²³⁴ Dagens Industri 2012b

²³⁵ Finansdepartementet 2012, s. 53.

²³⁶ Dagens Industri 2012a

²³⁷ Prop. 2012/13:1, s. 208.

²³⁸ Malmgrén 2013, s. 10.

<u>Rajoituksen piirre</u>	<u>Ruotsi</u>	<u>Suomi</u>
Tulolähde	ei merkitystä	EVL
Korkotulon saajan verotus	merkitystä	ei merkitystä
Liiketaloudelliset syyt	merkitystä	ei merkitystä
Verohallinnon valta	suuri	ei roolia
Yhtiöverokannan lasku	toteutettiin	ei toteutettu

5. HANKE KORKOJEN VÄHENNYSOIKEUDEN RAJOITTAMISEKSI SUOMESSA

5.1. Selvitys korkovähennysrajoituksista elinkeinotulon verotuksessa (2009)

Valtiovarainministeriö julkaisi vuoden 2009 keväällä selvityksen siitä voitaisiinko ja onko Suomessa tarkoituksenmukaista ottaa käyttöön elinkeinotulon verotuksessa korkovähennysten rajoitussäännöksiä ja minkälaisia säännökset voisivat olla.

Selvityksessä käsiteltiin erilaisia vaihtoehtoja vähennysrajoitusten toteuttamiseksi ja korkotulon verottamiseksi Suomessa. Erilaisina keinoina nostettiin esille korkovähennyksen kohdennettu rajoittaminen tiettyihin liiketoimiin, perinteiset alikapitalisointisäännökset, tuloslaskelmaan perustuva korkovähennysrajoitus, yleiset veronkiertosäännökset sekä rajoitetusti verovelvollisen korkotulon lähdeverotus. Selvityksessä pidettiin parhaimpana kohdennettua korkomenon vähennysrajoitusta, koska se olisi soveltuva erityisesti eurooppaoikeuden ja OECD:n malliverosopimuksen kannalta.²³⁹

VM pyysi selvityksensä perusteella lausuntoja siitä, olisiko Suomen verolainsäädännössä otettava käyttöön korkovähennysrajoituksia ja jos näin olisi, minkälaisia niiden tulisi olla. Vielä vuonna 2009 lausunnoissa suhtauduttiin varauksellisesti vähennysrajoitusten tarpeellisuuteen. Selvityksen liitteenä oleva Tilastokeskuksen aineisto ei suoraan osoittanut, että Suomen laaja korkojen vähennysoikeus erityisesti kannustaisi vieraan pääoman ehtoiseen rahoitukseen tai että korkovähennysoikeutta olisi käytetty veronkiertotarkoituksessa. Esityksen valmistelun jatkamiseksi vaadittiin VM:ltä selkeää osoitusta siitä, että vähennysrajoitusten säätämislle on aidosti tarvetta.

Lausunnoissa tuotiin poikkeuksetta esiin, että rajoitusten tulisi kohdistua ainoastaan tilanteisiin, joissa keinotekoisilla järjestelyillä selkeästi tavoitellaan perusteettomia veroetuja²⁴⁰. Laaja korkovähennysoikeus tulisi olla lähtökohtana jatkossakin. Erityisen

²³⁹ Huomionarvoista on, että kolme vuotta myöhemmin VM piti nimenomaan yleistä vähennysrajoitusta kaikkein parhaimpana sääntelyvaihtoehtona.

²⁴⁰ Ks. esim. FK 2009

voimakkaasti vastustettiin yleisiä, esimerkiksi tuloslaskelmaan pohjautuvia vähennysrajoituksia²⁴¹.

Vielä vuonna 2011 hallitusohjelmaan kirjattiin VM:n selvityksestä annettuja lausuntoja vastaavia tavoitteita: ”Elinkeinoverotusta uudistetaan kilpailukyvyn ja veropohjan turvaamiseksi vaalikauden alussa tehtävän erillisen selvityksen perusteella. Selvityksessä kartoitetaan mm. konserniverojärjestelmän uudistaminen, tulolähdejaon poistamisen mahdollisuudet, korkojen vähennyskelpoisuuden käsittely, yritysten tappiontasausjärjestelmän laajentaminen, vähennysten käyttömahdollisuudet ja tuotannollisten investointien korotettujen poistojen jatkotarve.”²⁴² Sitten VM:n esitykset ovat kuitenkin muuttuneet vain epäterveisiin järjestelyihin puuttuvista rajoituksista entistä laajempaan suuntaan.

5.2. Laki elinkeinotulon verottamisesta annetun lain ja verotusmenettelylain 65 §:n muuttamisesta

5.2.1. Uusi EVL 18 a §

Hallitus antoi esityksensä (HE 146/2012) korkomenojen vähennysoikeuden rajoittamiseksi elinkeinotoiminnassa marraskuussa 2012. Esityksessä ehdotettiin lisättäväksi EVL:iin uusi 18 a §, joka rajoittaisi yhteisöjen sekä avoimien yhtiöiden ja kommandiittiyhtiöiden suorittamien korkomenojen vähennysoikeutta elinkeinotoiminnan tulolähteessä. Samassa esityksessä ehdotettiin otettavaksi VML 65 §:ään säännös valittamiseksi vähennyskeltottomia nettokorkomenoja koskevasta päätöksestä. Uudet säännökset tulivat voimaan 1.1.2013 ja niitä sovelletaan ensimmäisen kerran vuodelta 2014 toimitettavassa verotuksessa. Ensimmäiseksi uutta säännöstä joutuvat soveltamaan yhtiöt, joiden murrettu tilikausi päättyy 31.1.2013. Pitkää siirtymäaika on perusteltu verovelvollisten oikeusturvan takaamisella²⁴³. Korkojen vähennysoikeudenrajoitusta sovelletaan sekä kotimaisiin ja vastaaviin ulkomaisiin yhteisöihin ja yhtiöihin. Rajoitus koskee yhtä lailla sekä kansallisia että rajat ylittäviä korkosuorituksia.

²⁴¹ Ks. esim. EK 2009, s. 2.

²⁴² Hallitusohjelma 2011, s. 13.

²⁴³ Äimä 2012, Helsingin Yliopiston veropäivä 14.12.2012.

Hallituksen esityksessä muutoksen taloudelliset vaikutukset on laskettu verovuodelta 2010 saatujen tietojen perusteella. Vähennyskelvottomia korkoja maksavat yhtiöt ovat arvioiden mukaan liikevaihdoltaan suuria ja suurin osa niistä kuuluu joko kotimaisiin tai ulkomaisiin monikansallisiin yrityksiin. Vuonna 2010 rajoituksen piiriin olisi kuulunut 185 yhtiötä. Vähennyskelvottomien korkojen määrä olisi ollut 587 miljoonaa euroa, täysi verovaikutuspotentiaali²⁴⁴ 144 miljoonaa euroa ja verotuottovaikutus 70 miljoonaa euroa. Ilman konsernitaseeseen perustuvaa vapautussäännöstä, verotuottovaikutus olisi noin 40 miljoonaa euroa suurempi.²⁴⁵ VM:n talousarvioehdotuksessa vuodelle 2013 korkovähennysrajoitusten käyttöön oton on arvioitu tuovan 111 miljoonan euron verotuotot²⁴⁶.

5.2.2. Kolmiosainen testi

Säännös on verrattain komplisoitu ja koostuu monesta osasta. Rakennelmaltaan se on eräänlainen kolmiportainen testi. Lähtökohtana on, että korkomenot saadaan vähentää täysimääräisesti korkotulojen määrää vastaavalta osin. Tästä saadaan uusi lainsäädännössä aikaisemmin esiintymätön *nettokorkomenojen* käsite, joka kuvaa korkotuloja suurempia korkomenoja. Nettokorkomenojen ylittävältä osin toiseksi rajaksi on asetettu kiinteä euromääräinen summa: nettokorkomenot saa vähentää, jos ne ovat verovuonna enintään 500 000 euroa.

Viimeisessä vaiheessa, eli nettokorkomenojen ylittäessä verovuonna 500 000 euron rajan, nettokorkomenot saa vähentää siltä osin kuin ne ovat enintään 30 prosenttia velallisen *oikaistusta elinkeinotoiminnan tuloksesta*. Oikaistulla elinkeinotoiminnan tuloksella tarkoitetaan EVL 3 §:n mukaista elinkeinotoiminnan tulosta, johon on lisätty korkomenot, verotuksessa vähennettävät poistot²⁴⁷ sekä rahoitusomaisuuden menetykset ja arvomuutokset sekä saadut konserniavustukset ja vähennetty annetut konserniavustukset. Tuloverot eivät ole vähennyskelpoisia kuluja, koska ne eivät ole tulon hankkimisesta tai säilyttämisestä johtuneita menoja, joten elinkeinotoiminnan

²⁴⁴ Täydellä verovaikutuspotentiaalilla tarkoitetaan korkovähennysrajoituksen käyttöönoton synnyttämää verovuoden yhteisöveron kokonaisuutosta. Kuitenkin vain osa täydestä verovaikutuspotentiaalista lisäisi verovuoden yhteisöveroa, sillä osa sitoutuisi tappioihin.

²⁴⁵ HE 146/2012 vp., s. 19.

²⁴⁶ VM 2012, s. 2.

²⁴⁷ Tässä tarkoitetaan nimenomaan verotuksessa vähennettäviä poistoja, eikä esim. hyllypoistoa oteta tällöin huomioon.

tuloksella tarkoitetaan verotettavaa tulosta ennen tuloveroja ja muita vähennyskelvottomia veroja²⁴⁸. Oikaistusta elinkeinotoiminnan tulosta 30 % osuuden ylittävät korkomenot eivät ole vähennyskelpoisia.

Vähennyskelvottomien nettokorkomenojen enimmäismääräksi on kuitenkin asetettu enintään etuyhteisyriyten välisiä nettokorkomenoja vastaava osuus. Nettokorkomenot voidaan siis vähentää siltä osin kuin 30 prosentin rajan ylittävät nettokorkomenot ovat suuremmat kuin etuyhteydessä olevalle osapuolelle verovuonna suoritetut nettokorkomenot. Toisin sanoen, jos verovelvollinen ei maksa lainkaan korkoja etuyhteydessä oleville osapuolille, korkovähennys-oikeutta ei rajoiteta.

5.2.3. Etuyhteyden määritelmä

Koska veroetuja pyritään yleensä tavoittelemaan etuyhteisyriyten välisissä rahoitusjärjestelyissä, sääntelyn tavoite toteutuu, kun rajoitusta sovelletaan vain etuyhteisyriyten välisiin korkomenoihin. Etuyhteisosapuolet on määritelty EVL 18 a §:n 5 momentissa, jossa viitataan VML 31 §:n määritelmään etuyhteydestä. VML 31 §:n mukaan osapuolet ovat etuyhteydessä, kun liiketoimen toisella osapuolella on määräysvalta toisessa liiketoimen osapuolella. Korkovähennysrajoituksessa tarkasteltava liiketoimi on velkasuhde. Määräysvallan pitää olla velkasuhteen osapuolten välillä välittömästi tai välillisesti. Velkasuhteen osapuolilla tarkoitetaan koron maksajaa ja korkomenoa vastaavan tulon tosiasiallista edunsaajaa. Määräysvalta on silloin, kun välitön tai välillinen omistus pääomasta tai osakkeiden tai osuuksien äänimäärästä on yli puolet tai toisella osapuolella on välillinen tai välitön oikeus nimittää yli puolet esimerkiksi toisen yhtiön hallitukseen. Määräysvalta on myös silloin, kun toista osapuolta johdetaan yhdessä toisen osapuolen kanssa tai se muuten tosiasiallisesti käyttää määräysvaltaa toisessa osapuolella. Määräysvaltaa käyttävä kolmas osapuoli voi olla myös luonnollinen henkilö yksin tai yhdessä lähipirinsä kanssa.

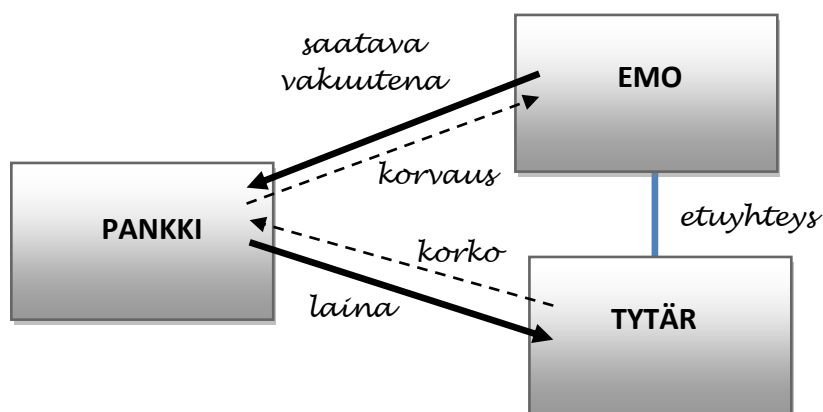
EVL 18 a § kuitenkin laajentaa etuyhteyden piiriä VML 31 §:n määritelmästä myös vakuusjärjestelyihin. Säännöksen 6 momentin mukaan

²⁴⁸ HE 146/2012 vp., s. 18.

”Jos koron perusteena oleva velka on otettu muulta kuin etuyhteydessä olevalta osapuolelta, velkaa pidetään etuyhteydessä olevalta osapuolelta otettuna velkana siltä osin kuin

- 1) etuyhteydessä olevalla osapuolella on saatava muulta kuin etuyhteydessä olevalta osapuolelta ja saatavalla on yhteys velkaan; tai*
- 2) velan vakuutena on etuyhteisosapuolen saatava.”*

Velkaa pidetään etuyhteydessä olevalta osapuolelta otettuna, jos etuyhteydessä oleva osapuoli antaa muulle kuin etuyhteydessä olevalle osapuolelle, esimerkiksi pankille, lainan tai etuyhteisosapuolen velan vakuudeksi saatavan, ja muu kuin etuyhteydessä oleva osapuoli lainaa varat toiselle etuyhteydessä olevalle osapuolelle. Vakuus voisi siten tehdä muulta kuin etuyhteydessä olevalta osapuolelta otetun velan etuyhteydessä olevalta osapuolelta otetuksi, jos velan vakuutena on saatava.²⁴⁹

Kuviossa pankki voi periä etuyhteydessä olevalta velalliselta (tytäryhtiöltä) koron ja maksaa vakuutena olevasta saatavasta korvauksen toiselle etuyhteydessä olevalle osapuolelle (emoyhtiölle). Mikäli muut korkovähennysoikeuden rajoituksen edellytykset täyttyvät, eikä vapautussäännöksiä sovelleta, tytäryhtiön ottama laina katsotaan etuyhteisosapuolelta saaduksi, eikä velallinen voi vähentää pankilta saamansa lainan korkomenoja.

Aiemman esitysluonnoksen mukaan etuyhteisosapuolen antama vakuus olisi aina johtanut koron määrittelyyn etuyhteyssuhteeksi. Säännöksen nykyisen sanamuodon mukaan kuitenkin vain vakuutena oleva saatava tai velan muu yhteys saatavaan voi merkitä muulta kuin etuyhteisosapuolelta otetun velan pitämistä etuyhteisosapuolelta

²⁴⁹ HE 146/2012 vp., s. 23.

otettuna. HE:n mukaan tällä tavoitellaan yritys- ja kuntakonsernien keskitetyn rahoituksen hoitamisen helpottamista²⁵⁰.

5.2.4. Konsernitasetesti vapautussäännöksenä

Korkovähennysoikeuden sallivat vapautussäännökset ovat perusteltuja rajoitusten hallinnollisen toimivuuden vuoksi²⁵¹. Myös EVL 18 a §:n rajoitussäännökseen sisältyy vapautussäännös. Jos verovelvollinen esittää selvityksen siitä, että verovelvollisen oman pääoman suhde tilinpäätöksen mukaiseen taseen loppusummaan on korkeampi tai yhtä suuri kuin vahvistetun konsernitaseen vastaava suhdeluku on verovuoden lopussa, ei vähennysrajoituksia sovelleta. Suhdelukuja tarkasteltaessa verrataan kirjanpidon oman ja vieraan pääoman suhdetta siten kuin ne määritellään tilinpäätöksessä kirjanpidon säännösten mukaan. Poikkeuksen tarkoituksena on mahdollistaa korkomenojen vähentäminen verovelvollisen selvityksen perusteella silloin, jos yksittäisessä yrityksessä oman pääoman osuus taseen loppusummasta on vähintään samalla tasolla kuin koko konsernissa. Tällä pyritään muun muassa lieventämään sääntelyn vaikutuksia keskitettyyn konsernirahoitukseen.²⁵²

Ensisijaisesti vertailussa käytetään kansainvälisten tilinpäätösstandardien, eli IFRS-standardien mukaista tilinpäätöstä²⁵³. Jos yhtiöllä ei ole IFRS-standardien mukaista tilinpäätöstä, tarkastelussa käytetään EU:n jäsenvaltion tai ETA-valtion kirjanpitolainsäädännön ja näiden puuttuessa vastaavien säännösten, kuten US GAAP:n, mukaista tilinpäätöstä.

5.2.5. Vähennyskelvottomien nettokorkomenojen carry forward

Vähennyskelvottomat nettokorkomenot eivät kuitenkaan jää lopullisiksi, vaan säännökseen kuuluu ns. carry forward –mahdollisuus. Vähennyskelvottomat nettokorkomenot voidaan vähentää seuraavien verovuosien tuloista kunkin verovuoden

²⁵⁰ HE 146/2012 vp., s. 23.

²⁵¹ HE 146/2012 vp., s. 16.

²⁵² HE 146/2012 vp., s. 22.

²⁵³ Kansainväliset tilinpäätösstandardit on määritelty KPL 7 a luvun 1 §:ssä.

vähennyskelvoisten korkomenojen rajoissa. Vähennyskelvottoman korkomenon katsotaan syntyvän sinä verovuonna, jona päätös korkomenon vähennyskelvottomuudesta tehdään. Verovelvollisen on esitettävä vaatimus vähennyskelvottoman korkomenon vähentämisestä ja selvitettävä vaatimuksessa myös vähennyksen perusteet. Vähennyskelvottomat nettokorkomenot kumuloidaan yhdeksi eräksi, kun niiden vähennyskelvottomuus on todettu yksittäisenä verovuotena.

Periaatteena on, että ensin vähennetään kuluvan verovuoden korkomenot ja vasta sitten aikaisempien verovuosien vähennyskelvottomat nettokorkomenot. Käyttöjärjestyksellä ei kuitenkaan ole verovelvollisen kannalta merkitystä, koska vähennyskelvottomien nettokorkomenojen käytölle ei ole asetettu aikarajaa.²⁵⁴ Aikaisempien vuosien vähennyskelvottomia nettokorkomenoja ei voi kuitenkaan vähentää enempää kuin mitä seuraavan verovuoden vähennysrajat sallivat. Huomattavaa on, etteivät omistajanvaihdokset vaikuta vähennysoikeuden käyttämiseen²⁵⁵.

Vähennyskelvottoman nettokorkomenon siirtymiseen yritysjärjestelytilanteissa sovelletaan osin samanlaisia periaatteita kuin vahvistettujen tappioiden siirtymiseen. Vähennyskelvoton nettokorkomeno siirtyy sulautumisessa ja jakautumisessa, mutta liiketoimintasiirrossa siirtävän yhteisön vähennyskelvoton nettokorkomeno ei siirry vastaanottavalle yhteisölle²⁵⁶. Esimerkiksi Saksassa vastaava vähennyskelvottomien nettokorkomenojen siirtäminen yritysjärjestelytilanteissa ei ole mahdollinen²⁵⁷.

Vähentämättä jäävien nettokorkomenojen carry forward –mahdollisuuden ansiosta korkovähennysoikeuden rajoitussäännös onkin useimmissa tilanteissa lähinnä jaksotussäännös. Rajoitus jää lopulliseksi esimerkiksi silloin, jos yhtiö puretaan ennen kuin vähennyskelvoton nettokorkomeno on voitu vähentää.²⁵⁸

²⁵⁴ Viitala 2012, s. 164.

²⁵⁵ Tältä osin vähennyskelvottomien korkojen kuljettaminen eteenpäin seuraaville verovuosille eroaa merkittävästi vahvistettujen tappioiden siirtämisestä myöhemmille verovuosille. Ks. TVL 122 §, jonka mukaan yhteisön tappiota ei vähennetä, jos tappiovuoden aikana tai sen jälkeen yli puolet sen osakkeista tai osuuksista on muun saannon kuin perinnön tai testamentin vuoksi vaihtanut omistajaa tai yli puolet sen jäsenistä vaihtunut.

²⁵⁶ HE 146/2012 vp., s. 24.

²⁵⁷ Malmgrén 2013, s. 15.

²⁵⁸ KTT Tomi Viitalan esitys ”Tilinpäätöksen verosuunnittelu nyt ja näkymät seuraaville vuosille” Veropintopäivillä 30.10.2012.

HE:n toisella lausuntokierroksella vaadittiin myös käyttämä jäävän EBITDA:n siirtämistä tuleville vuosille käyttämättä jääneitä nettokorkomenoja vastaavasti²⁵⁹. Kun EBITDA ei siirry, se merkitsee korkeampaa verorasitusta niille vuosille, joina yhtiön tulos on muutenkin heikko, ja vastaavasti rasitus on pienempi hyvinä vuosina. EBITDA:n siirtäminen tulevana verovuosina hyödynnettäväksi helpottaisi erityisesti niitä syklisiä toimialoja, joilla on vuosittain voimakkaita tulosvaihteluja. HE:stä ei kuitenkaan muutettu tältä osin.

5.2.6. Esityksestä annetuista lausunnoista

Esityksestä pidettiin kaksi lausuntokierrosta, ensimmäinen huhtikuussa 2012 ja toinen syyskuussa 2012. Ensimmäisen kierroksen kommenttien jälkeen esitystä muutettiin siten, ettei säännöstä enää ehdotettu sovellettavaksi TVL-tulolähteeseen, jotta se ei rajoittaisi muun muassa asunto-osakeyhtiöiden korkovähennysoikeutta. Tällä pyrittiin estämään kommentteissa esille tuodut haitalliset vaikutukset, kuten asuntojen vuokratason nousu, kunnille ja eläkevakuutusyhtiöille. Lisäksi raha-, vakuutus- ja eläkelaitokset on jätetty sääntelyn ulkopuolelle, koska niiden toimintaa ja vakavaraisuutta säädellään ja valvotaan muun lainsäädännön perusteella. Esityksestä saatujen lausuntojen jälkeen ehdotukseen lisättiin myös edellä mainittu vapautussäännös, ns. konsernitasetesti.²⁶⁰

Molemmilla lausuntokierroksilla arvosteltiin sitä, että uusi säännös on räikeästi ristiriidassa hallitusohjelmaan vuonna 2011 kirjatun poliittisen tavoitteen kanssa. Hallitusohjelmassa lähtökohdaksi otettiin, että yritysverotusta tulee kehittää siten, että epäterveisiin järjestelyihin, nimenomaan veronkiertotilanteisiin puututaan. Esitetty säännös on kuitenkin paljon laajempi sen ollessa yleinen korkovähennysoikeuden rajoitus vain epäterveisiin järjestelyihin suunnatun kohdennetun rajoituksen sijasta.

HE:n lausuntokierroksilla kukaan lausunnonantajista ei kuitenkaan enää kiistänyt rajoitusten tarpeellisuutta, kuten vielä vuonna 2009 tekivät poikkeuksetta kaikki VM:n laatimaa selvitystä kommentoineet. Mediassa esiin nostetuilla tapauksilla ja värikkäällä uutisoinnilla on varmasti ollut osansa asenteiden muutoksessa.

²⁵⁹ Ks. esim. EK 2012b, s. 2.

²⁶⁰ HE 146/2012 vp., s. 20.

Yleinen rajoitus koettiin silti edelleen kohdennettua rajoitusta huonommaksi vaihtoehdoksi. Verohallinto piti ainoana lausunnonantajana yleistä rajoitussäännöstä tarkoituksenmukaisena ratkaisuna. Yleinen säännös aiheuttaa huomattavasti vähemmän tulkintaepävarmuutta kuin ainoastaan perusteettomiin veroetuihin kohdennettava rajoitus. Kantansa Verohallinto perustaa kokemuksiin aikaisemmista säännöksistä (esimerkiksi yleinen veronkiertosäännös VML 28 §), joiden perusteella voidaan todeta, että ns. liiketaloudelliset syyt ovat pitkälti tulkinnallisia²⁶¹. Myös esimerkiksi ulkomaille maksetun korkotulon tosiasiallisen saajan ja sen verotuksen selvittäminen olisi useimmissa tapauksissa vaikeaa, ellei jopa mahdotonta, kuten Ruotsin esimerkki on osoittanut. Mikäli korkovähennysrajoituksia jouduttaisiin arvioimaan hyväksyttävien liiketaloudellisten syiden perusteella, lisääntyisivät tulkintaerimielisyydet ja valituskäsittelyt oikeusasteissa. Rajoitussäännösten tavoite saattaisi jäädä jopa toteutumatta.²⁶²

Hallituksen esitystä arvosteltiin lausunnoissa odotetun ankarasti. Uhkakuvana nähtiin ulkomaisen pääoman karkaaminen Suomesta Ruotsiin, koska Ruotsissa pääomasijoittajien kauppoja ei samalla tavalla rajoiteta. Myös suomalaisista yhtiöistä maksettavien hintojen uskottiin olevan jatkossa alhaisempia, koska sijoittajien tuotto-odotukset laskevat.²⁶³ HE:ssä malliksi otettu Saksan korkovähennysrajoitus ei ole veroasiantuntijoiden mukaan oikea verrokki Suomelle. Ulkomaiset sijoittajat katsovat Pohjois-Eurooppaa yhtenä markkinana, jolloin suomalaisten yhtiöiden kanssa kilpailevat ennen kaikkea ruotsalaiset, eivät saksalaiset yhtiöt.²⁶⁴

Ruotsissa korkovähennysrajoitusten vaikutuksia on kompensoitu alentamalla tuntuvasti yhteisöverokantaa. Elinkeinoelämän edustajat ovat vaatineet Suomessakin yhtiöveron alentamista, mutta valtiovallan taholta ei ole toistaiseksi reagoitu vaatimuksiin. Pelkkä yhteisöverokannan lasku ei tosin enää riitä turvaamaan verotuloja valtiolle erilaisten verokannustimien ja täsmäaseiden yleistyessä²⁶⁵. Mikäli valtio haluaa pärjätä kansainvälisessä verokilpailussa, on sen houkuteltava yhtiöiden verotuloja

²⁶¹ Ks. myös edellä jakso 3.2.

²⁶² Verohallinto 2012, s. 2.

²⁶³ Kauppalehti 4.9.2012

²⁶⁴ Kauppalehti 4.9.2012

²⁶⁵ Ks. lisää jakso 3.7.

kilpailukykyisen yhteisöverokannan²⁶⁶ lisäksi myös yhä enenevässä määrin innovatiivisten verokannustimien avulla.

Uuden rajoitussäännöksen seurauksena konsernirakenteiden on arveltu yksinkertaistuvan, kun toimintoja siirretään yhteen yhtiöön. Tämä johtuu korkovähennysoikeuden laskutavasta. Koska yrityksen poistot kasvattavat vähennyskelpoisten korkojen määrää, toiminnot kannattaa keskittää siihen yhtiöön, jossa myös konsernin teollinen toiminta on. Konsernirakenteiden yksinkertaistuminen helpottaa veronmaksun seurantaa, joka on koettu ongelmalliseksi monimutkaisten ja vaikeaselkoisten omistusketjujen vuoksi.²⁶⁷ Vähennysoikeuden laskutavassa pohjana käytettävää oikaistua elinkeinotoiminnan tulosta on kuitenkin arvosteltu käytäntöön vaikeasti sovellettavana ja tulkinnanvaraisena²⁶⁸.

Säännöksen toisena portaana olevaa 500 000 euron de minimis -testiä on arvosteltu siitä, että jo yhden euron ylitys muuttaa koko korkojen määrän vähennyskeltottomaksi. Tämä johtaa käytännössä siihen, että hyvin samansuuruisia korkomenoja kohdellaan täysin eri tavalla. Parempi vaihtoehto olisi muuttaa euromääräinen raja safe harbour – säännökseksi, jolloin sen alittavat korkomenot olisivat aina vähennyskelpoisia.²⁶⁹

Rajaa on myös pidetty liian alhaisena ja eri elinkeinotoiminnan haaroja eriarvoistavana. Vähän pääomaa sitovilla toimialoilla, kuten myynnissä ja markkinoinnissa, 500 000 euron raja on varsin riittävä. Sen sijaan runsaasti pääomaa vaativilla aloilla kuten energiateollisuudessa ehdotettu raja jää kovin vaatimattomaksi. Rajaa on ehdotettu nostettavaksi Saksan esimerkin mukaisesti aina kolmeen miljoonaan euroon.²⁷⁰

Lausuntokierroksilla kiinnitettiin huomiota myös uuden rajoituksen huonoon yhteensopivuuteen konserniavustusjärjestelmän kanssa. Mikään muu konserniavustusjärjestelmää soveltava valtio ei ole implementoinut vastaavaa yleistä

²⁶⁶ Oikeusoppineiden puheenvuoroissa kilpailukykyisenä verokantana on pidetty alle 20 prosentin yhteisöveroa. Esim. Helsingin Yliopiston Veropäivässä 14.12.2012 OTT Janne Juusela esitti vaatimuksen 19 prosentin yhteisöverosta Suomen kilpailukyyn sekä houkuttelevuuden turvaamiseksi.

²⁶⁷ Kauppalehti 2012b

²⁶⁸ Ks. esim. Viitala 2012 s. 162 – 165, jossa elinkeinotoiminnan tuloksesta vähennyskelpoiset erät on jaettu kahteen ryhmään sen mukaan palautetaanko niitä elinkeinotoiminnan oikaistuun tulokseen vai ei, ja miten niitä on mahdollista hyödyntää tilinpäätösuunnittelussa.

²⁶⁹ Ks. esim. FVCA 2012b, s. 5. Termi *safe harbour* tarkoittaa sääntelyä, jossa verovelvollinen on oikeutettu tiettyyn verokohteluun ilman lisänäyttöä. Ks. esim. Lyons 1992, s. 217.

²⁷⁰ Energiateollisuus 2012b, s. 2.

korkovähennysrajoitusta. Korkovähennysrajoituksen ja konserniavustusjärjestelmän yhteensovittamista voitaisiin parantaa sillä, että konserniavustusta maksaneen yhtiön korkovähennysrajoituksen laskentapohjaa, eli elinkeinotoiminnan oikaistua tulosta, parantavat erät otettaisiin huomioon konserniavustusta saaneen yhtiön verotuksessa saadun konserniavustuksen suhteessa.²⁷¹

Vaikka vapautussäännökseksi otettu konsernitasetesti on merkittävä parannus aiempiin säännösluonnoksiin verrattuna, on se kuitenkin jo lähtökohdiltaan ongelmallinen. Vapautussäännöksessä tarkastellaan erillisperiaatteen mukaisesti yksittäisen verovelvollisen tulosta, mutta sitä verrataan koko konsernin kattavaan taseeseen. Asetelma on vääristynyt jo tilinpäätöksen laatimista ohjaavien säännösten vuoksi. KPL 7 a luvun 2 §:n mukaan kirjanpitovelvollinen, jonka liikkeeseen laskemat arvopaperit ovat julkisen kaupankäynnin kohteena, on velvollinen laatimaan konsernitilinpäätöksensä kansainvälisiä tilinpäätösstandardeja (IFRS) noudattaen. Konsernin erillisyhtiöt tekevät kuitenkin useimmiten tilinpäätöksensä suomalaisen kirjanpitostandardin mukaan KPL:n sallimalla tavalla²⁷². Myös verotus vaikuttaa ohjaavasti siihen, että erillisyhtiöt suosivat KPL:n mukaista tilinpäätöstä²⁷³.

IFRS:n ja suomalaisen kirjanpitostandardin välillä on merkittäviä eroja. IFRS ei muun muassa salli poistoeron kirjaamista tilinpäätökseen, jolloin IFRS-erillistilinpäätöksen tekevä yhtiö ei voi tehdä täysimääräisiä EVL:n sallimia poistoja investoinneistaan. KPL:n periaatteiden mukaan laaditussa erillistilinpäätöksessä yhtiöllä on puolestaan taseen vastattavaa puolella poistoero. Poistoeron käsittelystä johtuen erillisyhtiön oman pääoman ja taseen loppusumman suhde on lähes aina konsernin oman pääoman ja taseen loppusumman suhdetta matalampi. Tilanne on käytännössä sama, jos konsernitilinpäätös tehdään suomalaisen kirjanpitostandardin mukaan, kun tällöinkin konsernitilinpäätöksessä poistoero jaetaan omaan pääomaan ja laskennalliseen verovelkaan, mutta erillisyhtiön tasolla poistoero rasittaa kokonaisuudessaan omaa pääomaa.²⁷⁴

Erot IFRS-tilinpäätöksen ja kansallisen standardin mukaan laaditun tilinpäätöksen välillä tekevät tosiasiaassa tyhjäksi konsernitasesäännön huojentavan vaikutuksen

²⁷¹ FVCA 2012b, s. 6.

²⁷² FVCA 2012b, s.3.

²⁷³ EK 2012b, s. 3.

²⁷⁴ Ks. esim. FVCA 2012b, s. 3.

kaikissa suomalaisissa pörssiyhtiöissä, joiden on pakko tehdä IFRS-tilinpäätös, ja muissa IFRS:ää vapaaehtoisesti soveltavissa konserneissa. Ongelma voitaisiin välttää, jos säännöksen perusteluja täsmennettäisiin mainitsemalla, että korkovähennysoikeuden tarkastelua varten yhtiöt voivat tehdä IFRS-tilinpäätöksen, vaikka ne muuten virallisesti tekisivät vain suomalaisen kirjanpitostandardin mukaisen tilinpäätöksen.²⁷⁵

Erityisesti vakuusjärjestelyjä koskevaa säännöksen 6 momenttia on arvosteltu. Vaikka ko. momentin tarkoituksena on HE:n mukaan ollut konsernien rahoituksen helpottaminen, hankaloittaa vakuusjärjestelyjä koskeva säännös tosiasiaassa konsernirahoitusta. Konsernin emoyhtiöön keskitetyssä rahoitusmallissa on varsin tavanomaista, että myös saamiset konserniyhtiöiltä annetaan vakuudeksi ulkopuolisille lainoille vastaavalla tavalla kuin konserniyhtiöiden muuta varallisuutta annetaan vakuudeksi ulkopuolisille lainoille. Esimerkiksi yrityskiinnitysten haltijalla on etuoikeus myös kiinnityksen antajan kaikkiin saamisiin kiinnityksen määrään asti. Ei ole tarkoituksenmukaista, että yrityskiinnityksen käyttöä vakuutena rasitetaan merkittäväällä ylimääräisellä verokustannuksella.²⁷⁶ Saatavien panttaus voi nyt säädetyn mukaisesti ”saastuttaa” konsernin ulkopuolelta otetun lainan, mille ei ole löydettävissä todellisia perusteita²⁷⁷. Momentin sanamuotoa tulisi lisäksi täsmentää, sillä sekä ”yhteys velkaan” että ”saatava” ovat käsitteinä liian epätasällisia²⁷⁸.

Uusi rajoitus laajentaa veropohjaa huomattavasti. Kun verotuottojen arvioidaan kasvavan yli 110 miljoonalla eurolla, olisi verorasitusta kompensoitava yhteisöverokannan laskulla. HE:n lausunnoissa vaadittiinkin Suomea seuraamaan Ruotsin mallia ja alentamaan yhteisöverokantaa 24,5 prosentista aina 20 prosenttiin²⁷⁹.

²⁷⁵ FVCA 2012b, s. 3.

²⁷⁶ FVCA 2012b, s. 4.

²⁷⁷ EK 2012b, s. 4.

²⁷⁸ Keskuskauppakamari 2012b, s. 2.

²⁷⁹ EK 2012b, s. 2.

6. LOPUKSI

Uusi korkojen vähennysoikeutta rajoittava EVL 18 a § vaikuttaa ensi näkemältä varsin merkitykselliseltä ja yhtiöiden toimintaa syvästi koskettavalta. Rajoitusta on HE:n mukaan tarkoitus soveltaa kotimaisiin ja vastaaviin ulkomaisiin yhteisöihin ja yhtiöihin, sekä kansallisiin että rajat ylittäviin korkosuorituksiin.

Momentti momentilta säännöksen soveltamisala rajautuu kuitenkin varsin kapeaksi. Vähennyskelvotonta on lopulta vain se määrä 30 prosentin rajan ylittävistä nettokorkomenoista, joka on enintään yhtä suuri kuin etuyhteydessä olevien osapuolten väliset nettokorkomenot. Tältäkin rajoitukselta voidaan välttyä, mikäli oman pääoman määrä vapauttaa soveltamasta säännöstä konsernitasetestin perusteella. Säännöstä onkin puolustettu toteamalla, ettei siitä tehty kovin ankaraa vallitsevan vaikean taloustilanteen ja yhtiöiden jo entuudestaan hankalan rahoituksen saannin vuoksi.

Säännöksen ankaruus tai keveys riippuu tarkastelijasta. Argumentteihin säännöksen kapeasta soveltamisalasta voisi todeta, että valittu rajoitus on silti esimerkiksi Ruotsin säännöksiin verrattuna kattavampi ja ankarampi. Selvää on, että rajoitus olisi voinut olla lievempikin. Toteutettu säännös ei lopulta kohdistu suoraan havaittuun ongelmaan. Etuyhteyksyritysten välisiin rahoitusjärjestelyihin puututtiin laveammin kuin oli alun perin tarkoitus, koska yleisenä rajoituksena toteutettu säännös kohdistuu väistämättä myös ns. terveisiin, liiketaloudellisiin syin perusteltaviin järjestelyihin.

Vaikka korkovähennysrajoitusta on arvosteltu siitä, ettei sen lähtökohtana ole edellä kuvatun mukaisesti ainoastaan epäterveisiin, veronkiertotarkoituksessa tehtyihin järjestelyihin puuttuminen, on se silti tarkoituksenmukaisempi kuin Ruotsin mallia vastaava säännös. Suomen säännöstä valmisteltaessa haluttiin nimenomaan välttää Ruotsissa nähtävillä olleet ongelmat kohdennetun rajoituksen soveltamisessa. Ei ole hyvää verolainsäädäntöä säätää lakia, joka jo valmiiksi tiedetään tehottomaksi. Kun rajoituksen tarkoituksena on puuttua yleisesti tunnustettuun epäkohtaan lainsäädännössä, on tarkoituksenmukaista pyrkiä puuttumaan ongelmaan toimivalla säännöksellä. Ruotsin alkuperäinen rajoitussäännös osoittautuikin tehottomaksi, ja korkovähennysrajoitusta kiristettiin vuoden 2013 alusta lukien.

Lopullinen korkovähennysoikeuden rajoitus otettiin Suomessa vain EVL:iin. Muun toiminnan tulolähteen jättäminen korkovähennysrajoitusten ulkopuolelle on huomattava aukko. HE:ssä todetaan, ettei korkovähennysrajoituksia ehdoteta *tässä vaiheessa* TVL:iin, koska se merkitsisi sääntelyn ulottamista asunto-osakeyhtiöihin eikä sääntelyn perusteena voitaisi käyttää verotuksen tuloslaskelmaa samalla tavalla kuin EVL-tulolähteessä. Asunto-osakeyhtiöiden sisällyttäminen rajoitussäännöksen piiriin saattaisi esitysluonnoksesta annettujen lausuntojen mukaan vaarantaa asuntotuotantoa ja korottaa asuntojen vuokratasoa. Sillä voisi olla vaikutusta myös eläkevakuutusyhtiöiden tuottoihin. Vaihtoehtoa, jossa sääntely ulotettaisiin TVL:iin, mutta asunto-osakeyhtiöt ja keskinäiset kiinteistöyhtiöt vapautettaisiin soveltamisalasta, ei pidetty hyvänä. Tietyissä rakenteissa saatettaisiin tällöin edelleen tavoitella korkovähennysten verohyötyjä myös suurissa kiinteistöhankinnoissa.²⁸⁰

Koska sääntelyä ei otettu TVL:iin, jäävät eräät tilanteet, kuten kiinteistöjen vuokraustoiminnan korkomenot, vähennysrajoitusten ulkopuolelle, jos toimintaa verotetaan muun toiminnan tulolähteessä. Itse asiassa on jopa hieman huvittavaa, että muun toiminnan tulolähde jäi lopulta rajoitussäännöksen ulkopuolelle, kun rajoituksen taustalla olivat alun perin ylivelkaiset kiinteistöyhtiöt ja erityisesti raskaasti velkarahoitetut, TVL:n piiriin kuuluvat kauppakeskushankkeet. Tulevaisuudessa rajoitus tultaneenkin ulottamaan myös TVL-tulolähdettä koskevaksi. Soveltamisalan laajentamisen tulisi kuitenkin tapahtua lainsäädäntötoimin eikä perustua vain verotus- ja oikeuskäytäntöön.²⁸¹

Säännöksen kehittämiseen ja uudistamiseen vaikuttavat erityisesti elinkeinoverotuksen asiantuntijatyöryhmän ehdotukset. Valtiovarainvaliokunnan mietinnön ja eduskunnan vastauksen mukaan lain kehittämistarpeita on arvioitava ko. asiantuntijatyöryhmän työn perusteella ja arvioinnissa on kiinnitettävä huomiota erityisesti kiinteistösijoitustoimintaa harjoittavien yritysten veroasemaan²⁸². Asiantuntijatyöryhmässä selvitettäviin asioihin kuuluvat myös tulolähdekysymykset²⁸³. Ilmassa on ollut viitteitä siitä, että asiantuntijatyöryhmä tulee jopa ehdottamaan tulolähdejaon poistamista ja yhteisöverokannan laskua aina 15 prosenttiin. Tulolähdejaon poistaminen merkitsisi siirtymistä Ruotsin mallin mukaiseen yhden

²⁸⁰ HE 146/2012 vp., s. 15.

²⁸¹ Äimä 2012, s. 63.

²⁸² Ks. VaVM 31/2012 vp. ja EV 156/2012 vp.

²⁸³ Malmgrén 2013, s. 11.

kattavan verolain systeemiin. Ruotsin inkomstskattelagen on yleinen tuloverolaki, joka sisältää oman jakson elinkeinotulon verottamisesta.

Säännöksen kehittäminen ei kuitenkaan tulle tapahtumaan nopealla aikataululla. Koska EVL 18 a §:ää sovelletaan ensimmäisen kerran vuodelta 2014 toimitettavassa verotuksessa, kestää ensimmäisten kokemusten saaminen uudesta säännöksestä vielä muutaman vuoden. Muutosehdotusten käsittelyn viedessä oman aikansa on tiukennuksia tai muita muutoksia säännökseen odotettavissa aikaisintaan vuonna 2016.

EU:n perusvapauksista ja EU-oikeudesta johtuen mahdollisuudet torjua kansallisen veropohjan rapautuminen ovat loppujen lopuksi vähäisiä ja käytännössä erittäin hankalia toteuttaa. EVL 18 a §:n osalta pelattiin niin sanotusti varman päälle ja säädettiin Suomeen muiden jäsenvaltioiden korkovähennysrajoituksia yhdistelevä malli.